Став странаясса пролетарийяс, ётувтчӧй!

ТЫД ТУЙ

-са КП-лӧн Коми реском, Коми ССР-са Верховнӧй Сӧвет да Коми ССР-са Министръяслӧн Сӧвет

1990 вося
ноябрь 29 лун

ЧЕТВЕРГ

№ 143 (14527)

ГАЗЕТ ПЕТӦ
1918 ВОСЯНЬ

Доныс 3 кӧп.

СКИ

І, ЫБСАЯС!

торйӧдасны ӧткымын ьект выліӧ госбюджетысь. — А верманныд ставсӧ дӧм кадӧ вӧчны? — юалі А. Макаровлысь.

— Совхоз доверитіс кӧ сьӧмыс деньгасӧ да надейтми выдӧ, колӧ вӧчны.

Сэтшӧм онота сылы эсны! Од тадзи кӧ, кутшӧмвыт-квайт во мысти Ыбвермас лоны, ӧнія проемаясс йылысь и казьтывнуӧдасны! Дерт, сэк ялӧ бара унатор важмассясс, во медся колананръясыс, мый 70 во чӧжӧн стройтлыны, лоасны.

Позьӧ эськӧ та вылын и мавны гижӧдсӧ: олӧй, ччысьӧй, сиктсаясс! Но редӧн да кокнита сӧмын мойвӧчлӧны. Оннысӧ жӧ и лун, и аски. Тайӧ воясӧн ещӧ кымын ныв-зон овтас гортсӧ, пӧрысь ь-мамсӧ (сідзкӧ, паписотӧ туй?). Гӧгӧрвоа В. А. ирволысь майшасьӧмсӧ: ота эськӧ йӧзлы мыйкӧ лун нин вӧчны, но кыдзи? — Кор уджалі отделение-управляющӧйӧн, менам ын вӧлі сьӧм, техника, а. Кытчӧ колӧ — сэтчӧ и сьывбда. А ӧні? Шор вомпос от вермӧ вӧчны, вӧть ныс — тракторлы кык с.

— Но тіян жӧ тыр власть, діля ышӧдыштны.

— Деньгатӧгыд сійӧ вынм, ворам. Ме чайта, мыян дь сиктыя сельсӧвет оыть ков. Мед ӧдзӧлӧ совз, быдтор вӧсна кыв кутӧ. Центральнӧй печатьысь ыддьылі жӧ, мый кӧнсиорӧ убны, Советъяс пӧ ось ни бсяны олӧмыслы, колӧ еста вылын выль сикас сьывӧдлан система. Гашкӧ, дз. Но вылыс абу на, неод ось на кузь и стӧча вӧзны. Буретш ӧні сиктса ралысьяслы колӧ пасьыда бешавны, быдторйӧ ыпӧдны, лоны мулӧн, валӧн, ӧралӧн кӧзяинӧн. Директорӧд тшӧтш ӧтдыны весьӧдны овхоалысь финансовӧй да ехническӧй вынӧрсӧ ставы бур вылӧ. Таын мед петӧдчас ӧнія административӧй властьлӧн вежӧрыс да олаалгуыс. А ещӧ колӧ зэв ыджыд вӧсӧм да нӧть нена сьӧлӧмпытшӧсса би. Ӧбръясӧ эг ёна казяв пыдди уытана Василий Аркадьечнлысь. Этша на кад тайӧ олинностас? Но артыштны кӧ сійӧ кӧкъямыс восӧ, кор вӧлі агрономӧн да управляющӧйӧн? Тайӧ кыкнан уджыс, дерт, зэ сетлыны вунӧдчывны сиктса тӧждъяс йылысь, исполкомын найӧ сӧмын вӧшта «матысмисны». Да и йӧзыс, кодъяс ради став пессьӧм-мырсьӧмыс, кызвыннас найӧ жӧ Чайта, «везитіс» В. А. Смирновлы сійӧн, мый совхозса ӧнія директор В. А. Решетников тайӧда ачыс ведыр вӧлі исполкомса юралысьӧн. Кык тӧлка мужичӧйлы, гӧгӧрвоасны кӧ ӧта-мӧдӧс, ок унатор лоӧ вын серти. Войтырыс та выліӧ надейтчӧны, мудзисны нин «бумажнӧй» вӧсйысьӧмъясысь.

— Медбӧръя кывйыс быд делӧын мед век коляс сельсоветлӧн, — шунс мекӧд сӧринын райисполкомса председательӧс вежысь А. А. Панюков.

Но мед эськӧ сійӧ зэ коль куш аслас «медбӧръя» кывйӧн. Од Ыбын либӧ мукӧдлаын кӧ волсӧн оз решитны ёсь вопросъяс, пятилеткаысь пятилеткаӧ вудзӧ столӧвӧй либӧ пывсян йылысь сёрни, сідзи и окота «классическӧя» юавны: кытчӧ видзӧдӧны райсӧвет да райисполком? Налӧн ӧд властыс и кыв кутӧмыс содіс жӧ.

Районӧ недыр кад кежлӧ волӧм бӧрын некодӧс торйӧн ог кӧсйы мыждыны нелюкиясысь: страна пасьта татшӧм олӧмным. Но оз позь прӧститны. ӧні жӧ пырысьпыр оз ло нинӧм вӧчӧма, медым весьӧдны делӧсӧ. Шуам, став нидӧм выль стройбаыс корйӧ-некорйӧ кыптас. Но коді сэні кутас уджавны да пользуйтчыны? Средньӧй школаса 11 классын талун 6 велӧдчысь, этшаӧдӧсь 9—10 классъясыс. Кымынӧн на пиысь овмӧдчасны ас сиктын? Содас-ӧ челядь детсадйын? Надейтчыны бокысь вӧз вылӧ?

...Сельсоветын висьталісны, искусствоялӧн училищесьысь кык нывка пӧ волісны распределение водзвылас, кӧсйысисны сиктын уджавны. Ӧні юбртӧмабсь — оз локны. Абу ышӧдӧма и сійӧ, мый карсянь матын...

Видз-му овмӧсын бишбкаяс, тыдалӧ, дыр на йӧлӧгӧн кыласны коми сиктъяссьый.

З. ПАНТЕЛЕЕВА.

Сыктывджикӧй р.

● МӦВПЫШТЛАМ ӦТВЫЛЫСЬ

Кодлы колӧ «еврейскӧй» калбас...

Калбасыд овлӧ быд пӧлӧс нима: «белорусскӧй», «эстонскӧй», «украинскӧй»... Мый лӧкыс сыысь, содтыны кӧ на дінӧ «еврейскӧй» калбас? Бытьӧкӧ таын омӧльтор абу, главнӧйыс — мед вӧлі мый сёйны.

И со Сыктывкарын дзин неважӧн заводитісны вузасьны калбасӧн, кодӧс вайӧма республикалӧн столицаӧ «Флора» акционернӧй общество Молдавиялӧн столицаысь — Кишинёвысь. Калбасыскӧд тшӧтш вайӧмабсь и нимсӧ — «еврейскӧй». Сійӧ зэв чӧскыд, вӧчӧма мӧс яйысь. Доныс эськӧ вель ыджыд, килограммыс сулалӧ матӧ дас сизим шайт, но ставсӧ вӧчӧма закон серти — сёрнитчӧмӧн урчитӧма. Сэк жӧ, вермас лоны, мый кодзюрӧ сійӧс ньӧбигӧн пинь пырыс сӧдзӧдас: «Еврейясыд тай мудерӧсь...»

Ӧні миян странаын сьӧкыдлуныс зэв уна. Тшӧтш и национальностьяс костын йитӧдъясын. И тані вывтіасьны ньӧти оз позь. Дерт, унаӧн велаліс-ны нин, пример вылӧ, «роч вина» — водка дінӧ, финскӧй гарнитур дінӧ... Но кор нимас «еврейскӧй» кыв, тайӧ зэв шыбитчӧ синмад. Кӧть официальнӧя еврейясӧс миян оз увтыртны, бытӧвӧй антисемитизмкӧд позьӧ тшӧкыда паныдасьны оз сӧмын анекдотъясын. Тшӧтш и та вӧсна уна тысяча еврей ӧні эмигрируйтӧ СССР-ысь.

Мый йылысь кӧсъя шуны? Колӧ сёрысь думыштлыны, кор бӧръян ним кутшӧмкӧ продукциялы. Гашкӧ, Молдавиясса войтыр, кодъяс лэдзӧны выль сикас калбассӧ, нинӧм омӧльтор эз и мӧвпыштлыны, век жӧ тайӧ нимыс вермас кыдзкӧ ӧбилитны еврей нацияа йӧзӧс.

А татшӧм нима калбас ковмас вузавны сэтчӧдз, кытчӧдз сійӧ оз быр. Ӧд нимсӧ сетӧны найӧ, кодъяс лӧсьӧдӧны продукциялысь рецепт да технология. И весиг Коми ССР-са Совмин оз вермы вежны сійӧс...

Д. НАПАЛКОВ.

АВТОРЛӦН снимок вылын: Сыктывкарса «Универсам» магазинысь «еврейскӧй» калбаслӧн цепник.

КОМИ АВТОНОМНӦЙ СӦВЕТСКӦЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКӦЙ РЕСПУБЛИКАЛӦН КОНСТИТУЦИЯЫН (ОСНОВНӦЙ ЗАКОНЫН) ВЕЖСЬӦМЪЯС ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АВТОНОМНӦЙ СОВЕТСКӦЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКӦЙ РЕСПУБЛИКАЛӦН ЗАКОН

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет **шуис:**

Коми Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн государственнӧй суверенитет йылысь декларация примитӧмкӧд йитӧдын пыртны Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Конституцияӧ (Основнӧй Законӧ) **татшӧм вежсьӧмъяс:**

1. Нимын, преамбулаын, а сідзжӧ 1, 64, 66, 72, 102, 157, 158, 159 статьяясын «Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн», «Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республика» кывъяс вежны «Коми Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн», «Коми Сӧветскӧй Социалистическӧй Республика» кывъясӧн.

2. I, III—VII, IX, X разделъяслӧн, 4—7, 11, 12 главаяслӧн нимын, а сідзжӧ 2, 4, 6, 7, 10, 13, 16—19, 22, 24, 25, 27—46, 48, 49, 51—71, 73—75, 80, 85, 90—118, 122, 123, 129, 134—142, 144, 145, 148, 153—155, 157, 158, 160, 161 статьяясын «Коми АССР» кывъяс вежны «Коми ССР» кывъясӧн.

3. 120 статьяын «республиканскӧй (АССР, РСФСР) да общесоюзнӧй тӧдчанлуна» кывъяс вежны «республиканскӧй (ССР, РСФСР) да общесоюзнӧй тӧдчанлуна» кывъясӧн.

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

«РЕСПУБЛИКА» ГАЗЕТСА РЕДАКТОР ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АССР-са ВЕРХОВНӦЙ СОВЕТЛӦН ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет **шуис:**

индыны Коми АССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн да Коми АССР-са Министръяс Сӧветлӧн издание — «Республика» газетса редакторӧн **Нелл Николаевна Мурыгинаӧс.**

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

В. М. РЕВАКО ЁРТӦС КОМИ АССР-ысь ВЕРХОВНӦЙ СУДСА ЧЛЕНӦН БӦРЙӦМ ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АССР-са ВЕРХОВНӦЙ СОВЕТЛӦН

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет **шуис:**

бӧрйыны **Владимир Маркович Ревакоӧс** Коми АССР-ысь Верховнӧй судса членӧн.

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

Н. М. КОНСТАНТИНОВСКАЯ ЁРТӦС УСИНСК КАРЫСЬ НАРОДНӦЙ СУДСА НАРОДНӦЙ СУДЬЯЫСЬ КАДЫСЬ ВОДЗ МЕЗДӦМ ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АССР-са ВЕРХОВНӦЙ СОВЕТЛӦН ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет **шуис:**

ас кӧсйӧм серти кадысь водз мездыны Нина Михайловна Константиновскаӧс Усинск карысь народнӧй судса народнӧй судьыс.

Коми АССР-ысь Верховнӧй

БЮДЖЕТ ЙЫЛЫСЬ

Ноябрь 27 лунӧ вӧлі Коми ССР-са Министръяс Сӧ-логъясысь да деньгаысь, коді лоӧ товар вӧчӧм, да инатайӧ паськалас.

Синмӧ шыбитчис, мый бюджет лӧсьӧдысьяс оз ёна ӧльны видзтыштны сьӧмсӧ. Капстроительствоӧн да строительно-монтажнӧй уджӧн объёмыс, кыдз шуӧма бюд-

...Но тіян жӧ тыр власть, ...ліля ышӧдыштны.
— Деньгатӧгыд сійӧ вынкӧ. Важ моз быдтор дзайкорам. Ме чайта, миян ...сиктын сельсӧвет оз ...ь ков. Мед кӧзяитӧ совбыдтор вӧсна кыв кутӧ. ...ентральной печатьысь ...дӧыліжӧ, мый кӧнсюрӧ ...ны, Сӧветъяс пӧ оз ниш ...явны олӧмыслы, колӧ ...та вылын выль сикас ...кӧдлан система. Гашкӧ, ...з. Но выльыс абу на, не- оз на куж и стӧча вӧз- ...ны. Буретш ӧні сиктса ...лысьяслы колӧ паськыда ...шавны, быдторйӧ пырӧдны, лоны мулӧн, валӧн, ...лӧн кӧзяинӧн. Директор- тшӧтш зільны веськӧдны ...хозлысь финансӧвӧй да ...нической вынйӧрсӧ ставбур вылӧ. Таын мед петчас ӧнія административ- властьлӧн вежӧрыс да ...анлуныс. А ещӧ колӧ зэв ...кыд кӧсйӧм да кӧть не- сьӧлӧмпытшкӧсса би. ...ръясӧ эг ёна казяв пыдди ...стана Василий Аркадье- ...лысь. Этша на кад тайӧ ...жностяс? Но артыштны

Кыв кутӧмыс содіс жӧ.

Районӧ недыр кад кежлӧ волӧм бӧрын некодӧс торйӧн ог кӧсйы мыжданы нелючкиясысь: страна пасьта татшӧм олӧмным. Но оз позь прӧститны, ӧні кӧ пырысьпыр оз ло нинӧм вӧчӧма, медым веськӧдны делӧсӧ. Шуам, став индӧм выль стрӧйбаыс коркӧ-некоркӧ кыптас. Но коді сэні кутас уджавны да пользуйтчыны? Среднӧй школаса 11 классын талун 6 велӧдчысь, этшаӧнӧсь 9—10 классъясын. Кымынӧн на пиысь овмӧдчасны ас сиктын? Содас-ӧ челядь детсадйын? Надейтчыны бокысь йӧз вылӧ?

...Сельсӧветын висьталісны, искусствоялӧн училищеысь кык нывка пӧ волісны распределение водзвылас, кӧсйысисны сиктын уджавны. Ӧні юбртӧмаӧсь — оз локны. Абу ышӧдӧма и сійӧ, мый карсянь матын...

Видз-му овмӧсын ӧтшыкаяс, тыдалӧ, дыр на йӧлӧгаӧн кыласны коми сиктъясын.

З. ПАНТЕЛЕЕВА.

Сыктывдинскӧй р.

ИНДӦД СЕРТИ

Республикаын быдӧнлы нин тӧдса, мый коми войтырлысь первой съезд нуӧдны вӧзйис «Коми котыр» общественнӧй организация. Сатчӧ пырысь йӧз ӧні вӧчӧны вель ыджыд удж. Отсалӧны бӧрйыны делегатъясӧс, лӧсьӧдӧны резолюцияяслы да мукӧд документъяслы проектъяс, унаӧн пырӧны съезд дасьтан оргкомитетӧ. Та вӧсна вель ёна шензьӧдіс письмӧ, коді воис Сыктывкарса горисполкомсянь. Председательӧ вежысь И. Ф. Бушуев кырымпаса сійӧ. Кабалаас, кодӧс ыстӧмаӧсь «Коми котыр» ним вылӧ, гижӧмаӧсь: тӧдмӧдам пӧ тіянӧс, мый 1991 вося январь 11—13 лунъясӧ Сыктывкарын лоас коми войтырлӧн съезд. И тіян организациялы колӧ тавося декабрь дасӧд лунӧдз бӧрйыны сы вылӧ ӧти делегатӧс...

Сё дивӧ тайӧ! Быдса республиканскӧй общественнӧй организациясянь, коді ачыс тӧждысьӧ, вийсьӧ-пессьӧ съезд вӧсна, корӧны мӧдӧдны сӧмын ӧти делегатӧс. Гашкӧ, горисполкомын мӧдӧдігас эз и думыштлыны, кытчӧ ыстӧны кабаласӧ? Син куньӧмӧн кырымалісны да лыдпассӧ пуктісны? Со тайӧ коми гижысьяс котырлы тшӧтш воис татшӧм индӧдыс, ӧти мортӧс жӧ съезд вылас корӧны бӧрйыны. А колӧкӧ, бара на олӧмыс бергӧдчӧ сылань, мый важ моз съездъяс да конференцияяс вылӧ йӧзсӧ кутасны индавны чиновникъяслӧн разнарядка серти...

А. ПОПОВ,
«Коми котыр» обществоса сопредседатель.

БЮДЖЕТ ЙЫЛЫСЬ

Ноябрь 27 лунӧ вӧлі Коми ССР-са Министръяс Сӧвет президиумлӧн заседание. Сэні видлалісны 1991 во кежлӧ республиканскӧй бюджетлысь проект, кодӧс лоӧ вӧзйӧма декабрын Коми ССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн сессиялы.

Бюджет проектӧн райгор)исполкомъясса председательясӧс тӧдмӧдісны республикаысь госплансса председатель А. М. Окатов да финансъяс кузя министр А. В. Захаров.

Дженьыда кӧ, сёрниыс гартчис сы гӧгӧр, мый ӧні олам лёка, а локтан воын вермас лоны нӧшта сьӧкыдлӧжык. И медым кыдзкӧмыйкӧ вежыштны делӧсӧ, колӧ корсьны, кытысь босьтны сьӧм. Сійӧ артмӧ налогъясысь да деньгаысь, коді лоӧ тӧвар вӧчӧм, да иналӧмкостса донысь. Сідзкӧ, колӧ быть найӧс кыпӧдны...

Мый жӧ вермасны вичысьны республикаса войтыр 1991 воӧ? Бюджет лӧсьӧдысьяс эскӧдӧны, мый бурмасны делӧяс здравоохранениеын, просвещениеын, содтасны пенсионеръяслы пособиеяс да с. в. Лоас стрӧитӧма 15,5 тысяча квартира. Унджык капвложение мунас видз-му овмӧсӧ. Сиктын товарооборот содас дас процент вылӧ.

Лоӧ чинтӧма госзаказ. Предприятиеяс продукцияысь кутшӧмкӧ юкӧн вермасны инавны асьныс. Сідз шусяна договорнӧй донъясӧн вӧдитчӧны нин. Локтан воын тайӧ паськалас.

Синмӧ шыбитчис, мый бюджет лӧсьӧдысьяс оз ёна зільны видзтыштны сьӧмсӧ. Капстроительстволӧн да строительно-монтажнӧй уджлӧн объёмыс, кыдз шуӧма бюджет проектас, коляс тавося кодьӧн, кӧть страныын та вылӧ сьӧмсӧ кӧсйӧны чинтыны. Мый тайӧ сетас Коми республикалы, висьтавны сьӧкыд. Но артыштны кӧ, мый республикаын коймӧд во чинӧ промышленнӧй производство, локтан воӧ нефть лоӧ перйӧма тавосяысь миллион тоннаӧн этшаджык, а газ — тавося дінӧ 73 процент, то ювасьӧ; тырмас-ӧ сьӧмыс, медым уна стрӧитны да пӧртны олӧмӧ ыджыд социальнӧй программа.

Ӧти кывйӧн, бюджет проект кузя позьӧ на вензьыны. И, тыдалӧ, ковмас на унатор артыштны, медым республикалы сійӧ вӧлі вын серти.

Н. РАЗМЫСЛОВ.

ВЕЛӦДЧӦНЫ ЖУРНАЛИСТЪЯС

НОЯБРЬ 27 ЛУНӦ СЫКТЫВКАРСА общественно-политическӧй центрын воссис республикаысь массовӧй информация средствоясса уджалысьяслӧн семинар. Сійӧс котыртіс Коми ССР-са журналистъяслӧн союз. Семинарын участвуйтӧны редакторъяс, отделъясса заведующӧйяс, корреспондентъяс.

ВЛКСМ Коми рескомлӧн учебно-методическӧй центрса преподаватель Н. Н. Мичурова тӧдмӧдіс найӧс, кыдзи бурджык лӧсьӧдны делӧвӧй йитӧдъяс. Сійӧ да УМЦ-са директор Т. А. Ичеткина нуӧдісны семинарса участникъясӧд деловӧй ворсӧм. Экономической наукаясса кандидат И. К. Проничев (Сыктывкарскӧй государственнӧй университет) висьталіс рыночнай вуджигӧн уна сикас собственность лӧсьӧдӧм, рынок вылӧ вуджан туйвизьяс йылысь. Уналы воис сьӧлӧм вылас «Интеграгро» внешнеэкономической ассоциациялӧн Коми республиканскӧй центрса директор А. И. Зерюновлӧн выступлениеыс. Сійӧ сёрнитіс Коми ССР-ын кооперативъяс, ӧтувъя да ичӧт предприятиеяс лӧсьӧдӧм, предпринимательскӧй удж водзӧ сӧвмӧдӧм йылысь. Журналистъяскӧд аддзысьлісны сідзжӧ Коми научнӧй центрлысь учёнӧйяс, министръяс, партийнӧй уджалысьяс. Талун семинар помалӧ уджсӧ.

А. СИДОРОВ.

НО И НО!

НЕКЫМЫН КЫВЙӦН

Тавося урожай вдралігӧн бур уджысь Коми ССР-са Совмин торйӧдіс йӧзлы вузалӧм вылӧ ӧти «Жигулиӧн» «Сыктывкаравтопромтранслы», «Сыктывкарскӧй» мясомолочнӧй базалы, Сыктывкарскӧй госуниверситетлы, Коми пединститутлы да Сыктывкарскӧй видз-му овмӧс техникумлы.

* * *

Ухтаысь да Вуктыпысь Россияса Демократическӧй партиялӧн первичнӧй организацияяс шуисны пӧсьӧдны тайӧ партияыслысь Коми республиканскӧй организация. Сыӧн веськӧдлыны тшӧктӧма представительяслӧн сӧветлы, кытчӧ бӧрйисны первичнӧй организацияясса председательяс С. Никифоровӧс да Р. Валеевӧс. Кор кутасны котыртсьыны ДПРлӧн первичнӧй организацияяс республикаса мукӧд каръясын да районъясын, налӧн председательясыс тшӧтш пырасны казьтыштӧм сӧветас.

Со Россияысь Демократической партияса Коми республиканскӧй организациялӧн адресьяс да телефоньяс: 169400, Ухта, Дзержинский нима улича, 12—10, тел. 6-06-83; 169716, Вуктыл, Комсомольскӧй улица, 26—16, тел. 9-21-30. Звонитны 19 час бӧрын.

РОССИЯСА ДЕПУТАТЪЯСЛӦН СЪЕЗД ВЫЛЫН

Кыдз тӧдса, ноябрь 27 лунӧ Москваын, Ыджыд Кремлёвскӧй дворецын, заводитіс уджавны РСФСР-са народнӧй депутатъяслӧн внеочереднӧй съезд. Сёрнитантор серти депутатъяс видлаласны сэтшӧм тӧдчана вопросъяс, кыдзи российскӧй сикт ловъёдан да агропромышленнӧй комплекс сӧвмӧдан программа, экономика стабилизируйтӧм могысь республикаса правительстволӧн удж да РСФСР-ын рыночнӧй йитӧдъяс вылӧ вуджӧм, РСФСР-са Конституцияӧ вежсьӧмъяс да содтӧдъяс пыртӧм йылысь Россияса законлы проект. Кыптас сёрни и Союзнӧй договор йылысь.

Ноябрь 27 лунӧ российскӧй сикт ловъёдӧм да агропромышленнӧй комплекс сӧвмӧдӧм йылысь докладӧн сёрнитіс РСФСР-ысь Министръяслӧн Сӧветса председатель И. С. Силаев. Сы бӧрын содоклад вӧчис республикаса Верховнӧй Сӧветысь сикт социальнӧя сӧвмӧдӧм, аграрнӧй вопросъяс да продовольствие кузя комитетса председатель В. А. Агафонов.

* * *

Тӧрыт съездлӧн асъя заседание вылас народнӧй депутатъяс видлалісны И. С. Силаевлысь докладсӧ да В. А. Агафоновлысь содокладсӧ.

Вӧлі кывзӧма да вынсьӧдӧма первой съезд бӧрын бӧрйӧм депутатъяслысь полномочиеяс видлалӧм йылысь мандатнӧй комиссиялысь доклад. Бӧрйӧма редакционнӧй комиссия.

Съезд уджалӧ водзӧ.

(ТАСС).

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет шунс:

индыны Коми АССР-са Верховнӧй Сӧветлӧн да Коми АССР-са Министръяс Сӧветлӧн издание — «Республика» газетса редакторӧн **Неля Николаевна Мурыгинаӧс.**

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

В. М. РЕВАКО ЁРТӦС КОМИ АССР-ысь ВЕРХОВНӦЙ СУДСА ЧЛЕНӦН БӦРЙӦМ ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АССР-са ВЕРХОВНОЙ СОВЕТЛӦН

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет шунс:

бӧрйыны **Владимир Маркович Ревакоӧс** Коми АССР-ысь Верховнӧй судса членӧн.

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

Н. М. КОНСТАНТИНОВСКАЯ ЁРТӦС УСИНСК КАРЫСЬ НАРОДНӦЙ СУДСА НАРОДНӦЙ СУДЬЯЫСЬ КАДЫСЬ ВОДЗ МЕЗДӦМ ЙЫЛЫСЬ

КОМИ АССР-са ВЕРХОВНОЙ СОВЕТЛӦН ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Коми Автономнӧй Сӧветскӧй Социалистическӧй Республикалӧн Верховнӧй Сӧвет шунс:

ас кӧсйӧм серти кадысь водз мездыны Нина Михайловна Константиновскаяӧс Усинск карысь народнӧй судса народнӧй судьялысь.

Коми АССР-ысь Верховнӧй Сӧветса председатель Ю. СПИРИДОНОВ.

Сыктывкар, 1990 вося ноябрь 23 лун.

часянь 55 тысяча шайтӧдз
мыд овмӧстӧ оз нин рӧтранаясын сійӧ унаӧн и
зялы колӧ лӧсьӧдны кӧть
сын.

Д. НАПАЛКОВ.

мокъяс вылын: персо-
ер; выставка вылын —
ледводдзаыс «Квант» нчӧт
ректор С. Н. Баранкеев.

АВТОРЛӦН снимок вылын: Сыктывкарса «Универсам» магазинысь «еврейскӧй» калбаслӧн ценник.

● СИКТ: ТАЛУН, АСКИ

ВИЧЧЫСЬӦЙ, ЫБСАЯС!

НЕКЫМЫН ВО САЙЫН газетъяс нимкодьпырысь юбртлісны, мый Сьӧдкыркӧтш посёлокысь школа помалысьяс — 12 ныв да зон — локтӧмаӧсь уджавны «Ыбсяӧн» совхозӧ. Овмӧс сетіс налы куим жыръя кык квартира. Нывъяс дояркаалісны, зонъяс пуксисны трактор рыло. Отделениеса управляющӧйӧн сэк вӧлі В. А. Смирнов, коді ӧні Ыб сельсовет исполкомса председательӧн. Со кутшӧм думъяс-ӧя юксяс Василий Аркадьевич:

— Том йӧз сэк олӧмсӧ эз тӧдны. Чайтісны, тані романтика. А уджыд — сійӧ мӧд могаджык, сьӧкыд. Кольччис сикті сӧмын ӧти ныв, петіс верӧс сайӧ. Мукӧдыс мунісны. Зонъяс служитӧны армияын, но ӧдвакӧ бӧр миянӧ локтасны. Интӧд вакӧд некутшӧм абу.

Ыбын эз сяммыны водзӧ ломзьӧдны-вужйӧдны томъяслысь «романтикасӧ». Оз вермыны кольӧдны гортаныс и ас ныв-зонмӧс, школа покалысьясӧс. Сиктса олысьяс пӧрысьмӧны, этша кӧні аддзан том чужӧм. Тайӧ чужтӧ тӧжд и районса веськӧдлысьяслысь. Райисполкомса председательӧс вежкысь А. А. Панюковкӧд сёрнинын сійӧ медводдза проблемаяс пинысь тайӧс жӧ казытыштіс.

Мыйла йӧзыс мунӧны гортысь, бать-мам дорысь? Выль местаас ӧд найӧс некод оз виччысь, ставсӧ ас уджӧн лоӧ судзӧдны. Тайӧ абу прӧстӧй воськов, сылысь вужъялссӧ страна пасьта тӧдмалӧны-корсьӧны социологъяс, демографъяс, психологъяс. Но эмӧсь помкаяс, кодъяс, кыдз шуӧны, синмад пырӧны, веркӧсас куйлӧны. В. А. Смирнов шуӧ, мый колӧ совхозлы ӧнджыка стрӧитчыны. Ӧні сані оланін выло ӧчередьын 30 семья, ӧн кӧ лыддьы учительясӧс, медикьясӧс, культураса уджалысьясӧс.

Совхоз, дерт, стрӧитчӧ. Сэн и тан аддзан 2—3 семья выло выль керкаяс. Уна выль оланін Вӧлӧкул гроздын. Но и тайӧ нӧ оз нин ӧна кут томъястӧ. Абу ӧд ас керкаӧ! Совхозлысь пыр уджыкӧн корӧны благоустроитӧм квартира. Ыбын табшӧмыс лыда на. Лоас нӧ ещӧ 36 квартираа кык да 6 квартираа нёль благоустроитӧм стрӧйба.

Василий Аркадьевич водзӧ на лыддьӧдлӧ, мый быть колӧ сиктын вылмӧдны да стрӧитны: культура керка, бытовӧй комплексиӧй приёмнӧй пункт, сельсоветлы административнӧй керка, столӧвӧй, пывсян. Ме жӧ думайті: эскӧ-ӧ ачыс сиктса юралысь, мый коркӧ ставыс тайӧ лоӧ? Да и стрӧитлісны-ӧ Ыбын революция бӧрсянь кӧть кутшӧмкӧ «соцкультбыт»? Больничаныс абу жӧ торъя стрӧйбаын, а конторалӧн улыс судтаын. Этнографическӧй музей, мыйӧн сикт нималӧ, зэв жӧ лёкшинк керкаын.

Дерт, тайӧ абу райцентр, но и абу дзикӧдз эновтӧм грезд. Мыйсюрӧ пыр вылмӧдӧны-лӧсьӧдӧны. Таво сикт помӧдз асфальтируйтісны шӧр улича. Сулалӧ кирпичысь кык судта ясли-сад. Районын пӧ сӧмын Ыбын став посни челядьлы тырмӧ места, тыдалӧ, тшӧтш сы вӧсна, мый этша том йӧз. Мӧд во тані восьса ӧтка олӧмаяслы пансионат. Совхоз дзоньталіс сы улӧ вӧвлӧм общежитие. Эм пӧ дум босьтны пансионатсӧ аслас баланс выло.

«ЫБСКӦЙ» совхоз пырӧ «Вычегда» агрокомбинатӧ. Сыктывкарын нин эвӧнитлім сэтчӧс капитальнӧй строительство отделысь главнӧй инженер Н. А. Макаровлы.

— Збыль ӧмӧй сиктсаяслы водзӧ нинӧм выло надейтчыны? — юалі сылысь.

— Мый ӧні эм, сійӧн и колясны?

— Совхозса директор В. А. Решетниковкӧд примитӧма 1995 вӧдз стрӧитчан программа, — висьталіс Иван Аркадьевич. — Матыса кык вӧн нин уна производственнӧй стрӧйба лоӧ нӧма да эштӧдӧма. Сідзкӧ, содас томъяслы уджалан места.

Со сёрнинысь некымын лыдпас. 1992 воын кутасны нӧ лэптыны 60 порсьлы гид. Гыбадын 200 мӧслы карта, несласлын да пывсян, 27 места выло столӧвӧй, Вӧлӧкулын детсад. 1995 воын шуӧма заводитны стрӧитны 30—50 койка вылӧ больница, 290 велӧдчысьлы школа. Тайӧ кыдзи, быд во содас оланін. Стрӧйбаясыс лоасны кирпичысь, панельысь, синма блокъясысь, пуысь. Кызвын деньгаыс совхозлӧн, сӧмын мыйкӧ торйӧдасны ӧткымын объект вылӧ госбюджетысь.

— А верманныд ставсӧ индӧм кадӧ вӧчны? — юалі И. А. Макаровлысь.

— Совхоз доверитіс кӧ ассьыс деньгасӧ да надейтчӧ ми вылӧ, колӧ вӧчны.

Сэтшӧм окота сылы эскыны! Од тадзи кӧ, кутшӧмкӧ вит-квайт во мысти Ыбын, вермас лоны, ӧнія проблемаяс йылысь и казытывны вунӧдасны! Дерт, сэк кежлӧ бара унатор важмаскиссяс, но медся колана-торъясыс, мый 70 во чӧжӧн эз стрӧитлыны, лоасны.

Позьӧ эскӧ та вылын и ломавны гижӧдсӧ: олӧй, виччысьӧй, сиктсаяс! Но регыдӧн да кокниа сӧмын мойдын вӧчлӧны. Овнысӧ жӧ и талун, и аски. Тайӧ вояс чӧжӧн ещӧ кымын ныв-зон эновтас гортсӧ, пӧрысь бать-мамсӧ (сідзкӧ, пансионатӧ туй?). Гӧгӧрвоа В. А. Смирновлысь майшасьӧмсӧ: окота эскӧ йӧзлы мыйкӧ талун нин вӧчны, но кыдзи?

— Кор уджалі отделениеса управляющӧйӧн, менам киын вӧлі сьӧм, техника, йӧз. Кытчӧ колӧ — сэтчӧ и веськӧда. А ӧні? Шор вомӧн пос ог вермӧ вӧчны, кӧть уджыс — трактор лы кык час.

— Но тіян жӧ тыр власть, — зіля ышӧдыштны.

— Деньгатӧгыд сійӧ вынтӧм. Важ моз быдтор дзайгам, корам. Ме чайта, миян кодь сиктын сельсовет оз быть ков. Мед кӧзяитӧ совхоз, быдтор вӧсна кык кутӧ.

Центральнӧй печатьысь лыддьылі жӧ, мый конкурӧ шуӧны. Сӧветъяс пӧ оз нин лӧсявны олӧмыслы, колӧ места вылын выль сикас веськӧдлан система. Гашкӧ, тадз. Но выльыс абу на, некод оз на кук и стӧча вӧзйыны. Буретш ӧні сиктса юралысьяслы колӧ паськыда мӧвпавны, быдторйӧ пырӧдчыны, лоны мулӧн, валӧн, вӧрлӧн кӧзяинӧн. Директоркӧд тшӧтш зільны веськӧдны совхозлысь финансӧвӧй да техническӧй вынйӧрсӧ стаплы бур вылӧ. Таын мед петкӧдчас ӧні административнӧй властьлӧн пожӧрыс да коланлуныс. А ещӧ колӧ зэв ыджыд кӧсйӧм да кӧть неуна сьӧлӧмпытшкӧса ӧн. Бӧръясӧ эг ӧна казяв пыдди пуктана Василий Аркадьевичлысь. Этша на кад тайӧ должностяс? Но артыштны кӧ сійӧ кӧкъямыс восьӧ, кор вӧлі агрономӧн да управляющӧйӧн? Тайӧ кыкнан уджыс, дерт, эз сетлыны вунӧдчывны сиктса тӧждъяс йылысь, исполкомын найӧ сӧмын нӧшта «матысмисны». Да и йӧзыс, кодъяс ради став пессьӧм-мырсьӧмыс, кызвыннас найӧ жӧ. Чайта, «везитіс» В. А. Смирновлы сійӧн, мый совхоза ӧнія директор В. А. Решетников таӧдз ачыс недыр вӧлі исполкомса юралысьӧн. Кык тӧлка мужичӧйлы, гӧгӧрвоасны кӧ ӧта-мӧдӧс, ок унатор лоӧ вын серти. Войтырыс та вылӧ надейтчӧны, мудзисны нин «бумажнӧй» кӧсйысьӧмъясысь.

— Медбӧръя кывйыс быд делӧын мед век коляс сельсоветлӧн, — шуис некӧд сёрнинын райисполкомса председательӧс вежкысь А. А. Панюков.

Но мед эскӧ сійӧ эз коль куш аслас «медбӧръя» кывйӧн. Ӧд Ыбын либӧ мукӧдлаын кӧ воясӧн оз решитны ӧсь вопросъяс, пятилеткаысь пятилеткаӧ вуджӧ столӧвӧй либӧ пывсян йылысь сёрни, сідзи и окота «классическӧя» юавны: кытчӧ видзӧдны райсовет да райисполком? Налӧн ӧд властьыс и кыв кутӧмыс содіс жӧ.

Районӧ недыр кад кежлӧ волӧм бӧрын некодӧс торйӧн ог кӧсйы мыждыны нелючкиясысь: страна пасьта татшӧм олӧмным. Но оз позь прӧститны, ӧні кӧ пырысьпыр оз ло нинӧм вӧчӧма, медым веськӧдны делӧсӧ. Шуам, став индӧм выль стрӧйбаыс коркӧ-некоркӧ кыптас. Но коді сэні кутас уджавны да пользуйтчыны? Среднӧй школаса 11 классын талун 6 велӧдчысь, этшаӧмӧсь 9—10 классъясын. Кымынӧн на пиысь овмӧдчасны ас сиктын? Содас-ӧ челядь детсадйын? Надейтчыны бокысь йӧл выло?

...Сельсоветын висьталіс-ны, искусствояслӧн училищесысь кык нывка пӧ волісны распределение водзвылас, кӧсйысянны сиктын уджавны. Ӧні юбртӧмаӧсь — оз лоны. Абу ышӧдӧма и сійӧ, мый карсянь матын...

Видз-му овмӧсын ӧпыбкояс, тыдалӧ, дыр на йӧлӧгаӧн кыласны коми сиктъясын.

З. ПАНТЕЛЕЕВА.

Сыктывдинскӧй р.

НЬӦБӦЙ КОМПЬЮТЕР

Ноябрь 20—27 луӈъясӧ Сыктывкарса общественно-политическӧй центрын вӧлі программно-техническӧй средствояслӧн выставка. Сійӧс нуӧдіс республикалӧн столицаысь «ОВО» акционернӧй обществолӧн «Квант» филиал. Дзик неважӧн сійӧ лоис асшӧр ичӧт предприятиеӧн.

Сӧмын сыктывкарсаяс участвуйтісны выставкаын, кӧть эськӧ сэтчӧ корлісны став организациясӧ, коді иналӧ да обслуживайтӧ персональнӧй компьютеръяс.

Выставкаын участвуйтісны «СБИС» кооператив, «ЭВМ — Фредрикссон» советско-финскӧй предприятиелӧн Коми филиал, «Корсьысьӧм» («Поиск») предприятие. «Квантса» директор С. Н. Баранкеев корреспондентӧд сёрниын висьталіс, мый налӧн предприятие кутӧ туйвизь сӧмын импортнӧй компьютеръяс вылӧ, сы вӧсна мый сӧветскӧйяс абу надёжнӧйӧсь. Тані петкӧдлӧм аппаратуралы детальяс вӧчӧны Сингапурын, Лунвыв Кореяын, Тайваньын, Япониын. Сергей Николаевич юӧртіс, мый выставка луӈъясӧ компьютеръяс налысь ньӧбисны «Вычегда» агрокомбинат да Кӧрткерӧсскӧй районысь видз-му овмӧсса ӧти предприятие. Медым уджӧдіны овмӧсын татшӧм электроннӧй техникасӧ, колӧ дасьтыны зэв бур специалистъясӧс. А талун кежлӧ предприятиеясса кызвын веськӧдлысьыс оз на тӧд, мый позьӧ вӧчны компьютер отсӧгӧн. Но С. Н. Баранкеев эскӧ: татшӧм выставкаясыс ӧдйӧ содтасны тӧдӧмлуннысӧ. Сулалӧ персональнӧй компьютерыс 30 тысячасянь 55 тысяча шайтӧдз — та мында сьӧмыд овмӧстӧ оз нин рӧзӧрит. Сӧвмӧм странаясын сійӧ уналӧн и гортас эм, а миянлы колӧ лӧсьӧдны кӧть нин предприятиеясын.

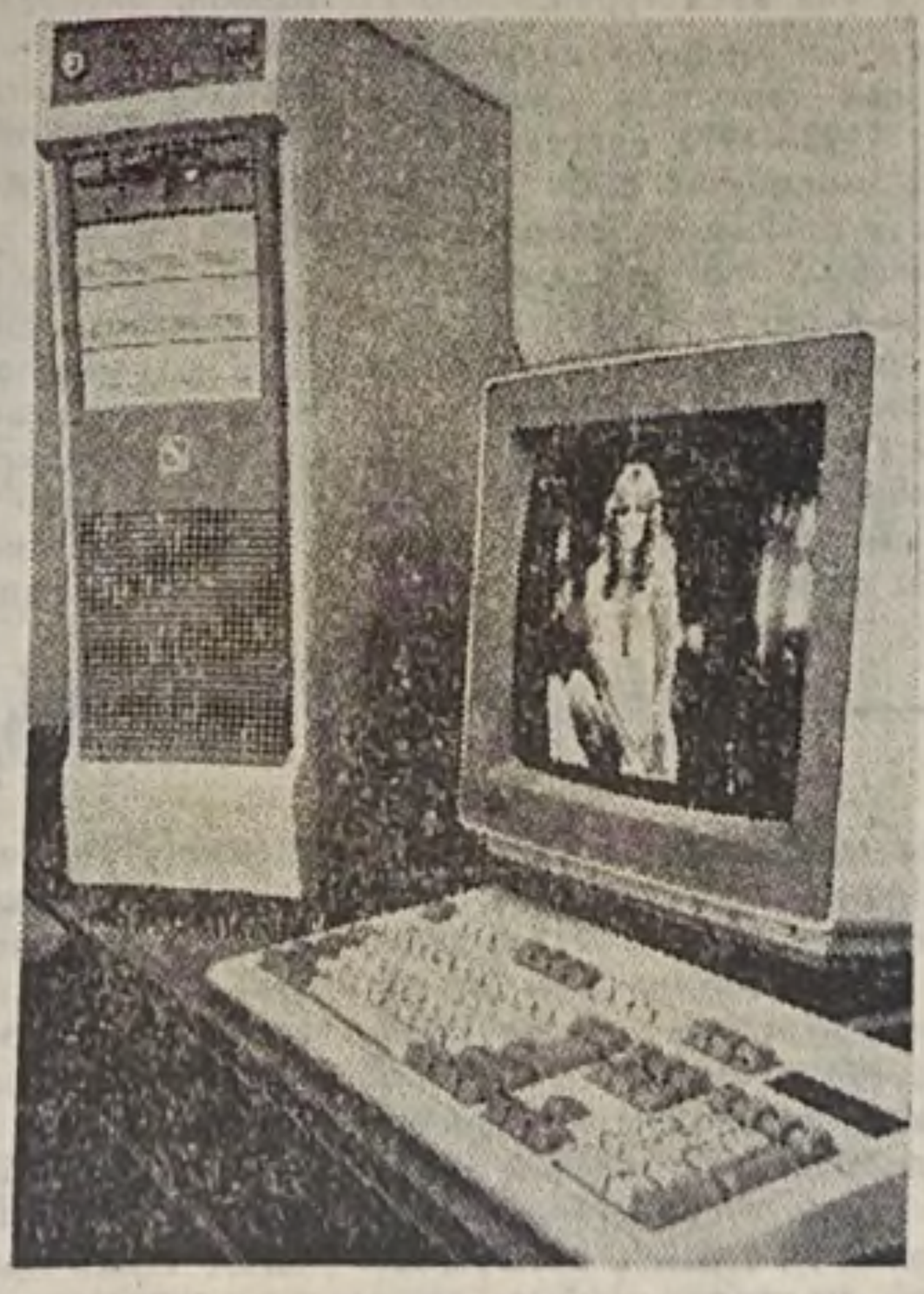

Д. НАПАЛКОВ.

АВТОРЛӦН снимокъяс вылын: персональнӧй компьютер; выставка вылын — веськыдвывсянь медводдзаыс «Квант» ичӧт предприятиеса директор С. Н. Баранкеев.

КОДІ ОТСАЛАС?

Неважӧн вӧлі Одыбын, Кӧрткерӧс районса ылі сиктын. Мойвиис пыравны сэтчӧс школаӧ. И бурторкӧд тшӧтш учительяссянь тӧдмалі, кутшӧм сьӧкыда налы уджавсьӧ.

Одыб (Нившера) — ыджыд сикт, школаас 340 гӧгӧр велӧдчысь. Первойсянь дас ӧтиӧд классӧдз босьтӧмӧн ставыс 15 класс. Век жӧ ӧтчукӧрын оз велӧдчыны.

— Жырыс оз тырмы. Та вӧсна начальнӧй классъясса челядьӧс ковмӧ велӧдны мӧд керкаын, — висьталӧ средньӧй школаса директор Г. А. Михайлова. — А та выйӧдзыс воим во куим-нёль сайын, мартын, кор тӧдмавтӧм помка вӧсна лоис пӧжар. Брусьсь миян стрӧйбаным ыпнитіс порок моз, муртса удитім челядьӧс петкӧдны.

Тані кык тӧдчанаджык овмӧс и эм, кӧні уджалӧны челядьлӧн бать-мамыс — «Комипромохота» объединениелӧн госпромхоз да Сторожевскӧй леспромхозлӧн лесопункт. Бӧрынджык талунъя школьникъясысь унаӧн сэтчӧ жӧ локтасны уджавны. И предприятиеясыслы эськӧ ёнджыка тӧждысьны школа вӧснаыс. Сӧмын абу тай тадз...

Пӧжарысь удитӧмаӧсь спаситны сӧмын школа керкаыслысь коймӧд юкӧнсӧ. Кыдзи сэні сэсся велӧдчыны куимсё сайӧ челядьлы? «Комипромохоталӧн» заказ серти «Комиагропромстройлӧн» Кӧрткерӧсскӧй механколонна (начальникыс С. А. Кутькин) босьтчӧма лэптыны кирпичысь кык судта содтӧд стрӧйба. Кык воӧн и кыпӧдӧмаӧсь. Кольӧм вося декабрын сдайтӧмаӧсь. «Нёль» вылӧ донъялӧмаӧсь строительяслысь уджсӧ. Но найӧ сы мында нелючки кольӧмаӧсь, мый школаас челядь велӧдысьясыскӧд пырисны сӧмын тавося октябрь витӧд лунӧ. Да и сэки на котельнӧйыс эз вӧв тырвыйӧ дась, а пӧдвалыс и ӧнӧдз сдайттӧм.

Сентябрь чӧж эз вӧвны урокъяс. Районса и республикаса чина йӧзлы юӧртлісны та йылысь учительяс. Но пӧшти некодӧс тайӧ эз майшӧдлы.

— Ӧні котельнӧй уджалӧ. Со асьныд аддзанныд, школаын шоныд и би нин эм, — шуӧ завуч Вера Ивановна Ларукова. — Но быть колӧ нӧшта содтӧд стрӧйба. Да таысь на ыджыдджык, мед вӧлі тырмымӧн класс да кабинет. Проектсӧ да сметасӧ дасьтӧны нин «Комиагропромстрой» объединениеса специалистъяс, талун найӧ волісны татчӧ.

Проект лӧсьӧдасны, а коді босьтас ас вылас водзӧ паськӧдны школасӧ? Ӧд, вӧлӧмкӧ, Кӧрткерӧсскӧй МПМК оз нин кӧсйы локны Одыбас... «Комипромохота» объединениелы ӧнія стрӧйбаыс сувтӧма 800 тысяча сайӧ шайт, нӧшта ыджыдджык рӧскод вылӧ сэні абу сӧгласӧсь, вынныс оз судзсьы. Сэсся выль пристройкасӧ зэв дыр некод эз кӧсйы босьтны ас баланс вылас, медбӧрын босьтіс роно.

Пӧжар бӧрын кольӧм школа юкӧныс лесопункт киын, сэтчӧс начальник В. С. Михайлов дась босьтны дзоньнас школасӧ предприятие баланс вылас. А леспромхозса директор Н. Н. Лацевич талы паныд. Ӧні мунӧ сёрни тайӧ юкӧнсӧ тшӧтш роно киӧ сетӧм йылысь. Но мед пӧ школасӧ дзоньнас вайӧдасны пӧрадокӧ. Сӧмын сэки роно нимсянь кӧзяиннас лоас сельсӧвет.

Коми АССР-са народнӧй образование министерствосянь вель важӧн нин школаас воӧма письмӧ. Гижӧмаӧсь: 1992 воысь не сёрӧнджык пӧ нӧшта ӧти содтӧд стрӧйба быть заводитасны кыпӧдны. Но коді? Гашкӧ, заказчикнас лоас Совминлӧн капитальнӧй строительство управление — сылӧн деньгаыд, тӧдӧмысь, унджык эм?

«Нившерскӧй» госпромхоз (директорыс В. А. Михайлов) оз отсав лӧсьӧдны оборудование, мед бурджыка велӧдны челядьӧс трактористӧ, кӧть найӧ сэсся и воасны овмӧсас.

Школаын 27 учитель да воспитатель. Юр сюянін, кыдз шуласны, ставыслӧн эм. Но том велӧдысьяслы абу благоустроитӧм квартира. Мӧд во нин тані абу историк. Кольӧм во историяӧ велӧдісны мукӧд учительяс, а таво предметсӧ весиг оз и нуӧдны. А мыйла специалистыс воас, тӧдӧ кӧ татчӧс уджалан да олан условиеяссӧ?

Уна тӧждсн юксисны мекӧд сёрниын средньӧй школаса директор да завуч. Бӧръя воясӧ лоис пӧ унджык учебнӧй пособие, техническӧй средство. Быд классын эм проигрыватель, магнитофон. Сэк жӧ пӧжар вӧсна кольӧмаӧсь спортзалтӧг. Войдӧр сэні век вӧлӧма тырыс йӧз, спортӧн занимайтчӧмаӧсь и сиктса том войтыр. А ӧні налы коли сӧмын юны-кодавны. Челядь жӧ видзӧдӧны на вылӧ. Со и кӧсъя нӧшта ӧтчыд юавны газет пыр районса да республикаса веськӧдлысьяслысь: коді отсалас водзӧ паськӧдны Одыбса школасӧ, кокньӧдны татчӧс педагогъяссӧ, челядьсӧ, налысь бать-мамсӧ?

А. БЕЛЫХ,
миян корреспондент.

Народнӧй
лӧн тӧждыс

Д. НАПАЛК
мок вылын:
ысь Верхоан
народнӧй деп
ко-Печорскӧй
Белгородскӧй
хозса директо
Иванович Баж

□

● БУР ОПЫТ ЙЫЛЫСЬ

БУРДӦДӦНЫ И «ЛОВЪЯ ВАӦН»

«Строитель» санаторий-профилакторийлысь кольӧм вося уджсӧ пасйисны ВЦСПС-лӧн дипломӧн. Вӧліны награжденнӧйяс. Ӧтарӧ ӧні сэтчӧ ӧтувъя ӧтлаын ӧтчыдджык ӧтіа ӧтувъя ӧтлаын ӧтчыдджык ӧтіа ӧтувъя ӧтлаын ӧтчыдджык ӧтіа

лядьлöн батьмамыс — «Комипромохота» объединениелöн госпромхоз да Сторожевскöй леспромхозлöн лесопункт. Бöрынджык талунъя школьникъясысь унаöн сэтчö жö локтасны уджавны. И предприятиеясыслы эськö ёнджыка тöждысьны школа вöснаыс. Сöмын абу тай тадз...

Пöжарысь удитöмаöсь спаситны сöмын школа керкаыслысь коймöд юкöнсö. Кыдзи сэні сэсся велöдчыны шуö завуч Вера Ивановна Ларукова. — Но быть колö нöшта содтöд стрöйба. Да таысь на ыджыдджык, мед вöлі тырмымöн класс да кабинет. Проектсö да сметасö дасьтöны нин «Комиагропромстрой» объединениеса специалистъяс, талун найö волісны татчö.

Проект лöсьöдасны, а коді босьтас ас вылас водзö паськöдны школасö? Öд, вöлöмкö, Корткеросскöй МПМК оз лаын шоныд и ой нин эм. — сьöмвель важон нин школаас воöма письмö. Гижöмаöсь: 1992 воысь не сёрöнджык пö нöшта öти содтöд стрöйба быть заводитасны кыпöдны. Но коді? Гашкö, заказчикнас лоас Совминлöн капитальнöй строительство управление — сылöн деньгаыд, тöдöмысь, унджык эм?

«Нившерскöй» госпромхоз (директорыс В. А. Михайлов) оз отсав лöсьöдны оборудование, мед бурджыка велöдны челядьöс тракточöмаöсь и сиктса том войтыр. А öні налы коли сöмын юны-кодавны. Челядь жö видзöдöны на вылö. Со и кöсъя нöшта öтчыд юавны газет пыр районса да республикаса веськöдлысьяслысь: коді отсалас водзö паськöдны Одыбса школасö, кокньöдны татчöс педагогъяссö, челядьсö, налысь бать-мамсö?

А. БЕЛЫХ,
миян корреспондент.

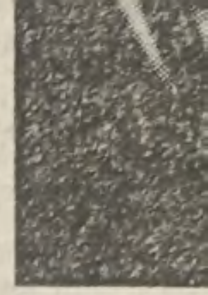

Народнöй
лöи тöждыс

Д. НАПАЛ
мок вылын:
ысь Верхов
народнöй де
ко-Печорскö
Белгородскö
хозса дирек
Иванович Ба

● ГАЗЕТЛÖ
ПОШТА

ÖТ
ВРА

Керöс с
стрöйтлісны
больница. Ён
чöс олысьяс
ром грездъяс
Уръёль посёл
Тайö и гöгöр
ковмы рöспут
ны Сторожево

Но больнич
öнöдз эз ло. І
ні дыр оз кут
терапевт, семе
Регыдöн и с
пышйыны асл
Сельсöветса
Г. П. Микуше
ладмыны да.
сти Керöсö ы
рожевскыс вр
коді вöлі дзикö
юысь дядьöыд
мы. Ковмис в
мын тöлысь м
вайöдісны вы
Анатолий Дми
равлевöс. Эз
чысь.

Сэсся инст
бöрын волі уд
ник врач Е. В.
Ачыс Сторожев
Висьысьяс рад
вöлі тайö врач
Елена Василье
эновтны Керöсе
öс. Делöыс со
ма. Больничаы
рöма. Е. В. Ми
чылöма отсöгла
сöветса председ
неев дорö. Мöд
ма: кайлы пö
босьт билет, п

● БУР ОПЫТ ЙЫЛЫСЬ

БУРДÖДÖНЫ И «ЛОВЪЯ ВАÖН»

«Строитель» санаторий-профилакторийлысь кольöм вося уджсö пасйисны ВЦСПС-лöн дипломöн. Вöліны наградаяс и воддза воясö. Эз пröста найöс сетны. Уна буртор вочöны тані йöзлы.

Восьтісны сійöс 1973 воын. Бурдöдчыны сэки волывліс 150 гöгöр морт. А öні — кык пöв унджык. Öд 1982 воын профилакторийсö паськöдісны — мыйсюрö содтöд стрöитісны, восьтісны сауна, ваннöй отделение, няйтöн лечитчанін. Бурдöдчан няйтсö мöдісны вайны Анапаысь, бишофитнöй сов — Кара-Богаз-Голысь, бишофитсö — Волгоградысь, минеральнöй сов — Сереговоысь.

Талун профилакторийö волысьяслы ставыс зэв кажитчö: тöлкöн бурдöдöны, коллективыс шань, быдлаын сöстöм да югыд, небыд пуклöсъяс, гöгöр рöмпöштан, стенъясас — картинаяс.

Тані республикаын медводз пыртісны лазеротерапия, иглорефлексотерапия, муköд сикас вöвлытöм на бурдöдчöм. Эм ультразвук, электросон, магнитотерапия, электрофорез кабинетъяс, барокамера, ингаляторий. Нывбабаяслы восьтöма парикмахерскöй да косметическöй кабинет.

А неважöн лоис и асланыс экстрасенс — С. В. Новгородцева, коді велöдчöма нималана Джуна ордын. Бур сöвет сетасны терапевт, отоларинголог, хирург, пульмонолог, психотерапевт, окулист, гастроэнтеролог...

Но тані оз сöмын лечитны. Тані аслыссяма велöдчан база. Опытла волöны республикаса муköд профилакторийясысь медикъяс.

Вайö жö пыраламöй профилакторияс, тöдмасям сэтчöс уджалысьяскöд. Медводз веськалам массаж вочан кабинетö. Ичöтик кабинаяс юклöма öтамодсьыныс мича рöма ситечöн. Тані уджалöны Р. Н. Переверза, В. А. Леонова, Л. С. Габова. Аньясыслöн пельк да мелі киясыс отсалöны мездысьны гипертонияысь, неврозысь, бронхитысь, пневмонияысь да уна сикас муköд висьöмысь. Оз пröста тайö процедурасö медъёна радейтны шойччысьяс (буретш тадз тані шуöны висьысьясöс).

Орчча кабинетас «гöститöдöны» кислородöн. «Быттьöкö выльысь чужан, кор вöсньыдик трубка пыр виряяд воö бурдöдчан турун сора кислородыс», — тадзи висьталас быдöн.

Кözяйканас сэні Н. В. Жибарева. Сійö меліа быдöнлы висьталас сідзжö, мый позьö вочны катшасинысь, пустырникысь, лапкорйысь, пелысьысь, муköд турун-быдмогысь.

А со иглорефлексотерапия кабинет. Тані нёрпалысьяскöд уджалö В. В. Сергеева. Сійö бурдöдö сюрса лы, йöзви, кыноm, сюв висьöмъясысь да мукöдторысь. Локтöма Вера Валентиновна коймöд номера карса поликлиникаысь. Аслас удж йылысь висьталö:

— Татчöс уджыс воöджык сьölöм вылö. Поликлиникаын быд висьысьлы удайтчывліс вичмöдны уна вылö 10—15 минут. А тані вывті тармасьны оз ков.

Лэччылам пöдвалас. Воча кайöны банйöм чужömъяса нюмъялысь йöз. Завидь быдсöн босьтлö. Öд öні на найö куйлісны-пöжсисны лыска, сола, бишофитнöй, сарид ваа, скипидара, уна сикас туруна ваннаясын, кодъясöс дасьтіс В. М. Турова.

Орччöн — душ-массаж да няйтöн бурдöдчанін. Абу кокни М. В. Игнатовалы, Л. Ю. Булышевалы да мукöд санитаркаяслы гудравны да шонтыны няйтсö.

Таво тані лоис и бурдöдчан центр. Сэні эм видеосалон. А тöвся садйын гажаа зёльгö ичöтик фонтан, быдмö уна сикас дзоридз, турун.

Водзынджык — спортзал. Тані сувтöдöма уна сикас тренажёр. Позьö сунлыны бассейнö. Ывласа югыдыс веськалö витражъяс (уна рöма стеклö) пыр. Кажитчö, мый кöдзыд войвывсянь веськалін лунвыв сарид дорö.

Ёна отсалö шойччыны сауна. Пипу пöвъясысь öвтö чöскыд дука кос жарöн. Кöть эн чеччы пу лабич вылысь...

Но медся шемöсмöданторйыс — галокамера. Стенъясыс, пöтölöкыс тані совысь. Аслыссяма аппаратура весиг «солалö» сынöдсö. Пукалан тані, видзöдан телевизор и лолалан сöстöм сынöднас. Уна висьöм «петас»...

Аддзан став тайö чуймöданаторъяссö да радлан. Со кыдз вермöны шойччыны да бурдöдчыны строительяс! Но талун нин профилакторийлы колö отсög. Лечитчö тані куимсё гöгöр морт, а кöсйысьыс ёна унджык.

Некытчö меститны выль кабинетъяс, дзескыд лоис. Абу сідз шусяна хозблок (песласянін, столярка, склад). Омöля уджалö вентиляция. Позьö водзö на лыддьöдлыны. Петан туйыс öти — орччöн лэптыны медико-санитарнöй часть. Та йылысь, дерт, колö думыштлыны «Комистройса» веськöдлысьяслы.

Тыртöмöн стрöйбаыс оз мöд сулавны. Профилакторийса медикъяс, медводз главнöй врач Г. И. Бессонова, талун нин мöвпалöны восьтыны челядьлы отделение. Выль стрöйбаö позис эськö вуджöдны и столöвöй...

Г. БЛИНОВА.

Сыктывкар.

ТЭ ОЛАН НА, КОМСОМОЛ!

Октябрь помын засе- шуисны, мый медся чöскыд
дайтіс Важгортса комсо- торт артмöма совхозса кас-

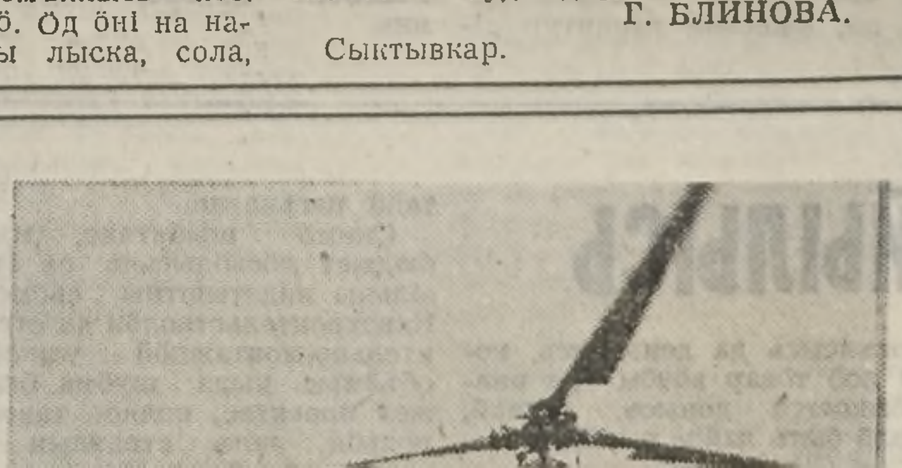

рий. Нывбабаяслы восьтӧма парикмахерскӧй да косметическӧй кабинет.

А неважӧн лоис и асланыс экстрасенс — С. В. Новгородцева, коді велӧдчӧма нималана Джуна ордын. Бур сӧвет сетасны терапевт, отоларинголог, хирург, пульмонолог, психотерапевт, окулист, гастроэнтеролог...

Но тані оз сӧмын лечитны. Тані аслыссяма велӧдчан база. Опытла волӧны республикаса мукӧд профилакторийясысь медикъяс.

новна коймӧд номера карса поликлиникаысь. Аслас удж йылысь висьталӧ:

— Татчӧс уджыс воӧджык сьӧлӧм вылӧ. Поликлиникаын быд висьысьлы удайтчывліс вичмӧдны уна вылӧ 10—15 минут. А тані вывті тэрмасьны оз ков.

Лэччылам пӧдвалас. Воча кайӧны баниӧм чужӧмъяса нюмъялысь йӧз. Завидь быдсӧн босьтлӧ. Ӧд ӧні на найӧ куйлісны-пӧжсисны лыска, сола,

ӧти — орччӧн лэптыны медико-санитарнӧй часть. Та йылысь, дерт, колӧ думыштлыны «Комистройса» веськӧдлысьяслы.

Тыртӧмӧн стройбаыс оз мӧд сулавны. Профилакторийса медикъяс, медводз главнӧй врач Г. И. Бессонова, талун нин мӧвпалӧны восьтыны челядьлы отделение. Выль стройбаӧ позис эськӧ вуджӧдны и столӧвӧй...

Г. БЛИНОВА.

Сыктывкар.

ТЭ ОЛАН НА, КОМСОМОЛ!

Октябрь помын заседайтіс Важгортса комсомольскӧй организациялӧн комитет (секретарыс Анна Екимова). Сёрнитісны асланыс организациялысь 70 во пасиӧм йылысь.

КЫДЗИ ВИСЬТАЛӦНЫ сиктса музейысь документъяс, районын первой ячейка чужис тані. Медводдза собрание вылӧ волісны нёльӧн, сэк жӧ ячейкаӧ пырисны ещӧ куимӧн. Ышӧдысьнас лоі С. Д. Пятиев, бӧрынджык — Коми АССР-ысь искусствоясса заслуженнӧй деятель.

Комсомолецъяс пыр олісны страналӧн могъясӧн: велӧдісны йӧзӧс грамотаӧ, отсалісны котыртны колхозъяс, пӧрӧдісны да кылӧдісны вӧр. Война дырйи Важгортысь фронт вылӧ муніс 200 зон, унаӧн усисны. А сійӧ, мый районын медводдзаӧн жӧ тані воссис краеведческӧй музей, медыджыд пайыс 60-ӧд воясся комсомолецъяслӧн. Музейсӧ наградитӧма ВЛКСМ ЦК-лӧн Почётнӧй грамотаӧн.

Неважӧн «Выль туйӧд» райгазет йӧзӧдіс Важгортскӧй школаысь 10-ӧд класса комсомолецъяслысь письмӧ. Сэні эм татшӧм мӧвп: «Кодъяс вӧліны первойясӧн, налы вӧлі кокниджык, тӧдісны, мый вӧчны, да вӧчисны. Миянлы сьӧкыдджык». Комсомольскӧй организациялӧн юбилейлы найӧ сиӧны ассьныс бур делӧяс, медым, кыдзи и воддза поколениеяс, кольны му вылын пас. Бур делӧяслы да традицияяслы места эм и комсомолын. Сӧмын колӧ пӧ бурсӧ вӧчны, паськӧдны...

Сиктса комсомольскӧй комитет вынсьӧдіс юбилейнӧй тӧлысь кежлӧ мероприятиеяс. Индӧма унатор: и йӧзлы пӧльза вылӧ удж, и шойчӧм-гажӧдчӧм. Интереснӧя муніс сиктса столӧвӧйын рыт, кор пасйисны ВЛКСМ-лысь чужан лун. Сьыланкывъяс, ворсӧм, йӧктӧм... А ещӧ медбур пӧжас вылӧ конкурс. Отсӧгласӧн ныв-зон

шуисны, мый медся чӧскыд торт артмӧма совхозса кассир Наташа Боргачевалӧн.

Важгортса комсомолецъяс кӧсйисны ветлыны и Выльгортӧ, петкӧдлыны концерт да тшӧтш нуӧдны «Милӧсть» операция. Но... гроздын налы эз аддзыны некутшӧм лӧсялана удж. Войтырыс эз шӧйӧвошны. Та пыдди заптісны асланыс сиктса культура керкалы пес. Воліс кызь морт, совхоз сетліс кык трактор, куим бензопила.

План серти жӧ нуӧдісны «Дас квайт да ыджыдджык арӧсаяслы» рыт, корлісны гажӧдчыны школаысь гырысь классаясӧс. А мӧд луно школьнӧй спортзалын волейболӧн ворсісны-ордйысисны сиктса том йӧз да велӧдчысьяс, вӧліны зонъяслӧн да нывъяслӧн кык командаӧн.

Комсомоллысь юбилей пасйигӧн медтӧдчанаӧн век жӧ лоис «Став сьӧлӧмсянь» адзысьлӧм. Концерт бӧрын казытылӧмъясӧн сёрнитісны ветеранъяс, воліс комсомол Удорскӧй райкомса первой секретарь Игорь Демченко. Чай чашка дорын томъяс да олӧмаяс мӧвпалісны, весиг вензьыштісны комсомоллӧн талунъя да аскиа лун йылысь. Ӧтувъя мӧвпыс вӧлі сэтшӧм, мый Вашка вывса сиктъясын комсомольскӧй олӧм эз на кус. Но и на пиын медся активнӧйӧсь важгортсаяс. А мый лоас водзӧ вылӧ? Унджыкыс сулалӧны сы дор, медым комсомольскӧй котырын вӧліны кӧть и этшаӧн, но медбуръяс, медся активнӧйяс, найӧ сэсся кутасны нуӧдны удж сиктса мукӧд ныв-зон пӧвстын.

Комсомольскӧй тӧлысь помасяс ноябрь помын «Вашкинскӧй» совхозысь комсомолецъяслӧн отчётно-выборнӧй конференцияӧн. Ӧні организацияӧн юрнуӧдӧ мукӧд уджысь миздӧм секретарь Валерий Бутырев.

В. ПЕТРОВ,
ВЛКСМ-са член.

Удорскӧй р.

ДОРЙӦНЫ БРАКОНЬЕРЫСЬ

Россиялӧн европейскӧй юкӧнын кутісны нин вунӧдны, мый юын колӧ овны черилы да мый сійӧс позьӧ сёйны. Сахалинын чериыд эм на. Пример вылӧ, Тымь юын олӧ кета, кижуч, горбуша. Кыйӧны черисӧ ю вомын асланыс нэмӧвӧйся тӧняясын «Восток» колхозса уджалысьяс, а сідзжӧ матіӧгӧрса сиктъясысь да посёлокъясысь олысьяс лицензияяс серти. Но эмӧсь юлӧн и врагъяс — бракоӧньеръяс, кодъяс кыйсьӧны тывйӧн, кошкаӧн, багырӧн. 3—5 килограмм сьӧкта кеталысь найӧ перйӧны вузӧс вылӧ сӧмын пӧксӧ, а асьсӧ черисӧ сэсся шыбитӧны. Майсянь ноябрӧдз оз тӧд шойччӧм чери видзан Тымовскӧй районнӧй инспекция.

СНИМОК ВЫЛЫН: рыбинспекциялӧн вертолётлысь шы кылӧм бӧрын браконьер пышйис вӧрӧ. Кета тыра квайт мешӧк лоӧ сдайтӧма магазинӧ, а тывсӧ бырӧдӧма.

(ТАСС-лӧн фотохроника).

сти Керӧсӧ ыстылісны рожевскысь врач Межар коді вӧлі дзикӧдз юсьӧма ююсь дядьӧыд эз морт мы. Ковмис вештыны н мын тӧлысь мысти. вайӧдісны выль врачӧс Анатолий Дмитриевич равлевӧс. Эз жӧ дыр очысь.

Сэсся институт пома бӧрын воліс уджавны т ник врач Е. В. Микуш Ачыс Сторожевскысь Висьысьяс радлісны. Си вӧлі тайӧ врачыс. Но Елена Васильевналы ков эновтны Керӧсса висьыс ӧс. Делӧыс со кыдзи в ма. Больничаын пескыс рӧма. Е. В. Микушева шы чылӧма отсӧгла сэкся с сӧветса председатель А. неев дорӧ. Мӧдыс вочави ма: кайлы пӧ лесничест босьт билет, пӧрӧд да а пӧ и вай пестӧ. Елена сильевна кыз синваӧн ді́с, висьталіс висьысьяс кыдз пестӧ сетӧма сылы неев ёртыд. Помкаыс сюр да муніс жӧ Керӧсысь даысла. Сы бӧрын пра врачсӧ больничаысь эг аддзылӧй. Гашкӧ, райо главнӧй врач Василий И нович Коюшев сэсся не оз и мӧдӧд сиктӧ выль вр ӧс? Гашкӧ, думайтӧ, мый пӧлӧс ставныслӧн висьӧм да бурдӧдны вермас фельдшеръяс?

Ми, татчӧс олысь кӧсъям тӧдны, кор л больничаын врачыс. эськӧ Керӧсса сельсӧвет частӧ овлывлӧ сессия л исполкомыс чукӧртчылӧ, участкӧвӧй врачӧс короМ й лысь сёрнисӧ эз на и панл ны.

И. ПОПОВ.

Кӧрткерӧсскӧй р.

Петрозаводск. Няйтчӧмы Онежскӧй ты ӧні видзӧ а лыссикас судно, коді перер ботайтӧ теплоходъяс выль артмӧм шыблас. Водзті ня ваыс да став ёгыс веськавл тыӧ, а ӧні найӧс чукӧртӧны д сэсся, сдайтӧны шыблас пер работайтан тайӧ «вавыва з водас». Судно вылын, кодс строитӧма Финляндияын с ветскӧй конструкторъяс отсӧ ӧн, зэв бур оборудовани Испытаниеяс петкӧдлісны, мы используйтӧм васӧ весалӧ бӧрас бӧр позьӧ лэдзны тыс

Владивосток. Ена кутас от савны Приморьеысь милиция са уджалысьяслы социальнӧ отсӧглӧн фонд, кодӧс лӧсьӧд ны вӧзйисны асьныс пӧрадо видзысьяс. Фондас деньгаы

НАРОДНӦЙ ДЕПУТАТ

Народнӧй депутатыдлӧн тӧждыс вок тырмӧ...

Д. НАПАЛКОВЛӧН снимок вылын: Коми АССР-ысь Верховнӧй Совет народнӧй депутат, Троицко-Печорскӧй районысь Белгородскӧй леспромхоз директор Николай Иванович Баженов.

□

ГАЗЕТЛӦН ПОШТА КУДЫСЬ

ӦНӦДЗ ВРАЧТӦГ

Кербӧ сиктын • коркӧ стрӧитлісны участивӧй больница. Ена радлісны татчӧ олысьяс да Эжол, Лабором греддъясса, а сіідзкӧ Уръель посёлокса войтыр. Таӧ и тӧгӧрвоана: оз нин вомны рӧсputа дырйи лаччыны Сторожевскоса больничаӧ.

Но больничаын тӧлыс байда эз ло. Ни ӧти врач тані дыр оз кутчысь. Со воліс терапевт, семейнӧй мортӧ. Ретъдӧн и сылы ковмис пыщьыны аслас семьянӧн. Сельсоветса председатель Г. П. Микушевкӧд эз кут ладмыны да. А недыр мыси Кербӧ вістылісны Сторожевскысь врач Мекаровбс, кодi вӧлі дзикӧдз юсьӧма. Но юсьӧ дядьӧвыд эз мортсяныны. Ковмис вештыны некымын тӧлысь мысти. Бара вайӧдісны выль врачӧс — Анатолий Дмитриевич Журавлевбс. Эз жӧ дыр кутчысь.

Сасся институт помалӧм бӧрын воліс удзавны томинин врач Е. В. Микушева. Лчыс Сторожевскысь жӧ. Восьсьлас радлісны. Сибыд вӧлі таӧ врачыс. Но и Елена Васильеваналіы ковмис вештны Кербӧса вісьсьласбс. Делӧыс со кыдзи рӧлӧма. Больничаын пекыс бырӧма. Е. В. Микушева шыӧдчылӧма отсӧгтӧг сэкся сельсовета председатель А. Бачеев дорӧ. Мӧдыс вочавидӧмыс: кайны пӧ десяничествоӧ, восьт билет, пӧрӧд да ачыд пӧ и вай вестӧ. Елена Васильевна кыз сиктӧн бӧрдіс, висьталіс висьсьласлы, кыдз пестӧ сетӧма сылы Бачеев ёртыд. Помкыліс сюрис, да мукіс жӧ Кербысь ӧбидзыла. Сы бӧрын прамӧй врачсӧ больничаысь эг нин аддзылӧй. Гашкӧ, районса главной врач Василий Иванович Кокшев сэсся некор оз и мӧдӧд сиктӧ выль врачӧс? Гашкӧ, думайтӧ, мый ӧти рӧдӧс ставнысӧн висьӧмыс да бурӧдны вермасны фельдшеръяс?

Ми, татчӧс олысьяс, нӧсьӧм тӧдны, кор лоас больничаын врачыс. Оні эскӧ Кербӧса сельсоветын частӧ овлывлӧ сессия либӧ исполкомыс чукӧртчыліс, а участивӧй врачӧс корӧм быліс сёрнисӧ эз ни и пайлыны.

И. ПОПОВ.

Корткерӧсскӧй р.

ЗАВОДИТНЫ ЭСЬКӦ КӦЙДЫССЯНЬ...

КОЛЬӦМ ГОЖӦМ Кашира гӧгӧрын Голландиясa фермеръяс петкӧдлісны, кыдз найӧ картупель вӧдитӧны. Урожай, васькыда шуем, шензьӧдіс. Районыс гектар вылысь вӧлі восьтӧма шӧрокӧя 108 центнерӧн. А ӧмӧсыс совхозын, кӧні ставыс вӧчисс голландиясянас ног, чукӧртісны 370 центнерӧн. Вӧліны бригадаяс, звеноясс, кӧні восьтісны весиг 450—500 центнерӧн.

Вӧсін, дорт, эз вежсьы мусис. Но ставыс вӧчисс дзик выль технология серти. Пуктісны, дозьӧритісны да ыдрелісны налӧн техникаӧн. Налӧн жӧ вӧлі и кӧйдыс.

Голландиясаӧдз минялны уна рок на ковмас панязны. Картупель выль ног вӧдитӧгас, кыдзи кеззьӧмӧбсь фермеръяс, оз ёна лӧсьӧ колхоз-совхозъясса ӧнія пӧредокыс. Бурджык эськӧ, уджалісны жӧ семьяӧн. Но фермерскӧй семӧсъяссьыд уналӧн биысь моз полӧны, а уджсяс «мӧд няня» восьтны ӧні нин волӧ.

Заводитны, гешкӧ, кӧйдыссянь, урожайӧн подувсяныс. Вӧзъя сы вӧсянь, мый туйянъзыс бура тӧдса. 1938 воясянь республикаын видзлӧны быдмӧг сортъяс, медым бӧрйыны медся лӧсялысьяссӧ. Песъя, водзті нӧ сӧмын сорт видзліс-ны, то бӧръя кадӧ оз этшӧ вӧчны, медым эськӧ медся лӧсялавлісь бӧрйӧмъяс пасьталісны вужъясянысь семӧсъясын, йӧзлӧн гряд бӧрын. Пример вылӧ, тавo сорт видзлӧн республиканскӧй станция (Винница) вузаліс 180 тӧгӧр тонна бур картупель. Мукӧд сортоучасток (ставыс-вит) кӧйдыссӧ, кутшӧм быдмӧгъяс нӧ эз быдтывны, сетӧны ден восьтӧг базӧвӧй семӧсъяслы.

Тӧдмавсьӧ-испытайтьсьӧ аз этшӧ. 1990 воын пуктӧма 610 сортообыт 35 культура кузя. Мӧд нӧлӧн нӧ, быд специалист выль шӧрокӧя воӧ 40 опыт — удж; коді тӧдмӧлуъясысь ӧтдор кӧрӧ ыджыд терпеньӧ да зэв уна кад.

Чайта, нинӧмпа ёна лыддьӧдлыны, мыйӧдыс вӧчӧны сорт видзлысьяс. Восьтала сӧмын: восьтны налысь опытсӧ позьӧ поятӧг. И. П. Морозов, КПСС обкомса вӧлӧм первой секретарь, да сы гӧгӧр гортчысь котыр отсӧгӧн ӧти кадӧ пӧшти дзикӧдз вырӧдісны зернёвӧйяс. Сэк жӧ кольӧм ар Усть-Куломса сортоучастокын зӧрлӧн «колыщьевскӧй» сорт гектар вылысь сетіс 25,7 центнер, нӧлӧн «дачнӧй» сорт — весиг 40 центнерӧн. Быдлаын воӧ «вятка-2» сю. Либӧ восьтан тимофеевкалысь «североданинскаяӧ», кодӧс вӧдитісны Визингын. Вӧлі 39 гектар. Сӧмын кӧйдыссӧ восьтісны 90 центнер. Пӧшти быдлаын зэв бура воӧ ӧти вося рейтрест, мукӧд ӧти и уна вося турун.

Камын медшӧр культураӧн ӧні лоӧ картупель, Сунтӧдӧма мог: 1992—1993 воссянь тырвыйӧ могмӧдны сыӧн республикаса олысьясӧс. Мӧвпыштасны, абу-ӧ пӧ водзджык на! Но кызвӧй, мый висьталӧ Коми госсортсетьысь главнӧй агроном И. С. Сюрвасева:

— Печора гӧгӧрын зэв бура петкӧдлӧ асьсӧ «лорӧ» сорт. Кольӧм ар гектар вылысь восьтісны шӧрокӧя 180 центнерӧн. Дозьӧритны кӧ первойсянь лӧсялӧма технология серти, сетас и 400 центнер.

Мӧд нӧлӧн нӧ, пӧшти голландиясаыс мында. Из Степановка зэв ёна ошӧ «кизара» вылысь сорт. Водз воӧ. Июль помын — август заводитчигӧн позьӧ ним керны да вузавны. Мӧд-нӧ, тӧдчымӧн чӧскыдджык пасьталӧм водз вояс «приекульскӧйсь».

Уналӧн вужъясисны «идеал», «невскӧй», «колпашевскӧй», «детскосельскӧй» сортъяс. Кольӧм восянь кутіс нимвны ещӧ ӧти выль сорт — Свердловскӧй сельхозинститутлӧн «белорусскӧй». Торйӧн бура есьсӧ петкӧдліс Сыктывкар гӧгӧрын, дачникъясӧн град йӧрын. И чӧскыд, и водз воӧ, и видзігӧн оз сюсьмы. Ӧти кывзӧн, совхозса агрономлы, эм нӧ сылӧн нырысьс, позьӧ петкӧдлыны сэмсӧ.

А ӧні думыштчылам со мый йылысь. Кыдзи да мыйла тедзи лоӧ: ен нымнӧд во нин республиканса видз-му овмӧс дзӧрӧ ӧти местаын. Тавo сійӧ жӧ картупельсӧ гектар вылысь чукӧртӧма мурта 89 центнерӧн, а «Лоемскӧй», «Приуральскӧй», «Гуръевскӧй», «Часовскӧй», Удорася совхозъясын и таысь на этшаджык.

Дорйісьныт, совхозъяслӧн да минпрозагын (невмӧнсянь видз-му овмӧс да сёянъюр кузя министерство. — Ред.) майбыр, сэммӧны, оз-кӧ вежлӧдны. Некӧр на пӧ эз вӧлны сэтшӧм сьӧкыд вояс. Правьӧ. Но сӧмын мыйкӧ мында. Мыйла нӧ: ас семӧсъясас быд во артмӧ? Но енын мурта процент-мӧд му, а потребкооперацналы вузалісны тавo ар 9.700 тонна. Совхозъяс жӧ сэмминсны инвавны мурта 15 тысяча тонна...

Помкыліс, дорт, уна. Но медводз сійӧ, код кныв агрономическӧй службаыс. Ог содты, шуа кӧ, уна агроном ӧні пемалӧ таӧ кимсӧ. И сэмныс абу, и велӧдчыны оз кӧсйыны. Со неважӧн Сыктывкарын чукӧртчыліс сортъяс данъялӧм кузя республиканскӧй комиссия. Уна бурторт, кӧсйин нӧ, позис сюрсяваны пель сайд. Минпрозагса овмӧсъясын сӧмын главнӧй да старшӧй агрономыс кизимдас гӧгӧр. А волісны... нёльӧн — «Кортнеровскӧй», «Железнодорожнӧй», «Пригородный» совхозъясысь да Усть-Куломса АПО-ысь. Кӧні, юаласны, вӧліны мукӧдыс?

Мынтӧдчыны эськӧ вольмӧмъяссьыс, дыш парпаньясьыс. Минпрозаг жӧ налы пӧтанайтъ...

Висьтала, мый аслам пельӧсниӧн унаысь вывлі-аддзывлі. Быд ар, вор тӧдмалӧны, кӧні мыйта картупель колӧма кӧйдыс вылӧ, быд совхозсянь век кӧртлӧны: таӧ пӧрйӧ пӧ тырмымӧн. Муртса шандыс натэтас тулыслань, отарсянь-мӧдарсянь звонитӧны: «Кӧйдыстӧмӧсь! Спаситӧй!» Бур сорт йылысь сэки, дорт, некутшӧм сёрни нин абу.

Тешкодь, но унаысь овмӧсъяс нывбӧны сійӧ жӧ арсьясысь да сельпоссяслысь, кодъяслы арнас асьныс вузалісны. Ветлӧны керкыліс керкӧ, корсьӧны, коді мыйта вузалас. Тысяча-мӧд тонната пӧшти быд тулыс тедзи чукӧртӧны. «Арся купеч — тувсов корысь» пӧсляничасьӧ быттьӧ лӧсьӧпмабсь ӧнія минпрозагса сэвхозъяс нин кузя.

Вӧлӧчӧм-бӧбӧдлӧмыс та вылын оз на помась. Кызьны кӧ В. Г. Жигалевбс, минпрозагсянь видз-му отдела начальникӧс, та кольӧм тулыс 71 процент мусӧ быттьӧ пӧ вӧлі пуктӧма сортӧвӧй кӧйдысӧн. Сы мында кынын жӧ пӧ пуктісны локтан тулысӧ. Сьӧкыд эськыны талы.

Канадаын, США-ын, Голландиаын, пӧшти став сёмӧн странаяс, вамӧн нин пуктысьӧны сӧмын супер-элитаӧн. Миян совхозъясын жӧ шоча васькывлӧ весиг элитаысь да первой репродукциясыс. Одӧджык рӧдмӧдны бур картупельтӧ позьӧ, эм нӧ овмӧсын торъя кӧйдыс участок. Но прамӧйыс минпрозагса совхозъясын лыда. Квайтымын овмӧс, а лыддьӧдлыны позьӧ чужъяс вылад. Тӧда сӧмын «Спаспорубскӧй» совхозысь, кӧні главнӧй агрономнас Э. И. Жебова. Велӧдама йӧзсӧ сідзи, мый быд звеньевӧй ачыс тӧдӧ, кутшӧм йӧртӧдӧ, кутшӧм сорта да репродукциа кӧйдыс пуктыны.

А кыдзи уджыс овмӧсас? Первой вонас жӧ ставсӧ гидрелесны-сорлалісны, нӧятыс и вонас сюсны зранюлящӧй, мед сӧмын кыдзкӧ ӧдйӧджык ыдрелыны-нюавны. Сідз тадзи быд ар вӧчсьӧ, пример вылӧ, «Гуръевскӧй», «Койгородскӧй», «Приуральскӧй» да уна мукӧд овмӧсын. А кымынысь овлӧ сідзи, мый первой вонас ним вылын репродукциясь картупельсӧ сдайтӧны торговлялы гырысьджык пӧ вӧлӧма...

Либӧ ёна тӧлкӧн ӧнӧд тӧйӧдны! Февральын, унаысь аддзывлі, картупель ныр-кыс метр джык кузьта ним, весиг вежвидзӧ-коръясьӧ. Аддзывлі и пуктӧм водзвыласі йӧртӧдъясын вужъясӧма, став конторайн петӧмӧсь да лӧсьысь натшӧны-торйӧдлӧны. Бур нӧлӧн вӧ, татшӧм агрономсӧ нелӧштӧ кӧйдыс дорӧ, оз позь сибдны весиг вид-му дорас. А «Гуръевскӧйын» Г. П. Зилгалвбс индӧмӧсь весиг директорӧс вемыськӧн. Гӧгӧрвоана, мыйла овмӧсыс горшӧдзыс вӧлӧма удмӧзӧ...

Татшӧм грамотей-агрономыс тырмӧ и мукӧдлаын. Этшӧ мыйӧн торъялӧны Пезёгын, Троицко-Печорскын, Ношульын, Сторожевскын, Инмаа гӧгӧрын.

Некымын кыв ещӧ кӧйдыс вылымӧдӧм йылысь. Тавo «Союзсемяновощ» республиканскӧй объединениа пыр позьӧ судзӧдны 700 тонна картупель, но совхозъяс оз кӧсйыны нӧӧбны. Арвыд ар тӧд «Сыктывкарскӧй» сельхозтехникумлӧн учёнӧй овмӧсысь главнӧй агроном В. З. Котенева, кодлы жнавны адаскосельскӧйяныс бур кӧйдыс. Оз кӧсйыны овмӧсъяс кутны ӧтпӧд и госпытнӧй станциякӧд, коді всёсыс нимсӧ нюавлӧн вежис, институтӧн лоис.

Позьӧ весьыда, найӧ содтытӧг шуны сійӧ сёрнисьяс, мый совхозъясыс 71—75 процент картупель кӧйдысыс ӧні сертӧвӧ — таӧ минпрозагса вайтырлӧн выль майд.

С. ПЫСТИН.

МИЯН СТРАНАЫН

ӧнӧдз врачтӧг

Керӧс сиктын • коркӧ стрӧнтлісны участкӧвӧй больнича. Ёна радлісны татчӧс олысьяс да Эжол, Лабором гездъясса, а сідзжӧ Уръёль посёлокса войтыр. Тайӧ и гӧгӧрвоана: оз нин ковмы рӧспута дырйи лэччыны Сторожевскса больничаӧ.

Но больничаын тӧлкыс ӧнӧдз эз ло. Ни ӧти врач тані дыр оз кутчысь. Со воліс терапевт, семейнӧй морт. Регыдӧн и сылы ковмис пышйыны аслас семьяӧн. Сельсӧветса председатель Г. П. Микушевкӧд эз кут ладмыны да. А недыр мысти Керӧсӧ ыстылісны Сторожевскысь врач Межаровӧс, коді вӧлі дзикӧдз юсьӧма. Но ююсь дядьӧыд эз мортсяммы. Ковмис вештыны некымын тӧлысь мысти. Бара вайӧдісны выль врачӧс — Анатолий Дмитриевич Журавлевӧс. Эз жӧ дыр кутчысь.

Сэсся институт помалӧм бӧрын воліс уджавны томиник врач Е. В. Микушева. Ачыс Сторожевскысь жӧ. Висьысьяс радлісны. Сибыд вӧлі тайӧ врачыс. Но и Елена Васильевналы ковмис эновтны Керӧсса висьысьясӧс. Делӧыс со кыдзи вӧлӧма. Больничаын пескыс быӧма. Е. В. Микушева шыӧдчылӧма отсӧгла сэкся сельсӧветса председатель А. Ванеев дорӧ. Мӧдыс вочавидзӧма: кайлы пӧ лесничествоӧ, босьт билет, пӧрӧд да ачыд пӧ и вай пестӧ. Елена Васильевна кыз синваӧн бӧрдіс, висьталіс висьысьяслы, кыдз пестӧ сетӧма сылы Ванеев ёртыд. Помкаыс сюрис, да муніс жӧ Керӧсысь ӧбидаысла. Сы бӧрын прамӧй врачсӧ больничаысь эг нин аддзылӧй. Гашкӧ, районса главнӧй врач Василий Иванович Коюшев сэсся некор оз и мӧдӧд сиктӧ выль врачӧс? Гашкӧ, думайтӧ, мый ӧти пӧлӧс ставныслӧн висьӧмыс да бурдӧдны вермасны фельдшеръяс?

Ми, татчӧс олысьяс, кӧсъям тӧдны, кор лоас больничаын врачыс. Ӧні эськӧ Керӧсса сельсӧветын частӧ овлывлӧ сессия либӧ исполкомыс чукӧртчылӧ, а участкӧвӧй врачӧс коръом йылысь сёрнисӧ эз на и панлыны.

И. ПОПОВ.

Кӧрткерӧсскӧй р.

центнерон. Воліны бригадаяс, звенояс, кӧні босьтісны весиг 450—500 центнерӧн.

Воӧн, дерт, эз вежсьы муыс. Но ставыс вӧчсис дзик выль технология серти. Пуктісны, дозьӧритісны да идралісны налӧн техникаӧн. Налӧн жӧ вӧлі и кӧйдыс.

Голландиясаясӧдз миянлы уна рок на ковмас панявны. Картупель выль ног вӧдитігас, кыдзи казялӧмаӧсь фермеръяс, оз ёна лӧсяв колхоз-совхозъясса ӧнія порадокыс. Бурджык эськӧ, уджалісны кӧ семьяӧн. Но фермерскӧй овмӧсъяссьыд уналаын биысь моз полӧны, а унджык «мӧд нянь» босьтны ӧні нин колӧ.

Заводитны, гашкӧ, кӧйдыссянь, урожайлӧн подувсяньыс. Вӧзъя сы вӧсна, мый туйвизьыс бура тӧдса. 1938 восянь республикаын видлалӧны быдмӧг сортъяс, медым бӧрйыны медся лӧсялысьяссӧ. Пасъя, водзті кӧ сӧмын сорт видлалісны, то бӧръя кадӧ оз этша вӧчны, медым эськӧ медся лӧсяланаясыс ӧдйӧджык паськалісны-вужъясисны овмӧсъясын, йӧзлӧн град йӧрын. Пример вылӧ, таво сорт видлалан республиканскӧй станция (Визинга) вузаліс 180 гӧгӧр тонна бур картупель. Мукӧд сортоучасток (ставыс-вит) кӧйдыссӧ, кутшӧм быдмӧгъяс кӧть эз быдтывны, сетӧны дон босьттӧг базӧвӧй овмӧсъяслы.

Тӧдмавсьӧ-испытайтсьӧ оз этша: 1990 воын пуктӧма 610 сортоопыт 35 культура кузя. Мӧд ногӧн кӧ, быд специалист вылӧ шӧркодя воӧ 40 опыт — уджсӧ, коді тӧдӧмлунъясысь ӧтдор корӧ ыджыд терпенньӧ да зэв уна кад.

Чайта, нинӧмла ёна лыддьӧдлыны, мыйджык вӧчӧны сорт видлалысьяс. Висьтала сӧмын: босьтны налысь опытсӧ позьӧ повтӧг. И. П. Морозов, КПСС обкомса вӧвлӧм первой секретарь, да сы гӧгӧр гартчысь котыр отсӧгӧн ӧти кадӧ пӧшти дзикӧдз быродісны зерновӧйяс. Сэк жӧ кольӧм ар Усть-Куломса сортоучастокын зӧрлӧн «колпашевскӧй» сорт гектар вылысь сетіс 25,7 центнер, идлӧн «дина» сорт — весиг 40 центнерӧн. Быдлаын воӧ «вятка-2» сю. Либӧ босьтам тимофеевкалысь «северодвинская-18», кодӧс вӧдитісны Визингаын. Вӧлі 39 гектар. Сӧмын кӧйдыссӧ босьтісны 90 центнер. Пӧшти быдлаын зэв бура воӧ ӧти вося райграсс, мукӧд ӧти и уна вося турун.

Комиын медшӧр культураӧн ӧні лоӧ картупель, Сувтӧдӧма мог: 1992—1993 вояссянь тырвыйӧ могмӧдны сыӧн республикаса олысьясӧс. Мӧвпыштасны, абу-ӧ пӧ водзджык на? Но кывзӧй, мый висьталӧ Коми госсортсетьысь главнӧй агроном И. С. Сюрвасева:

— Печора гӧгӧрын зэв бура петкӧдлӧ асьсӧ «полёт» сорт. Кольӧм ар гектар вылысь босьтісны шӧркодя 180 центнерӧн.

лӧм водз воысь «приекульскойысь».

Уналаын вужъясисны «идеал», «невскӧй», «колпашевскӧй», «детскосельскӧй» сортъяс. Кольӧм восянь кутіс нимавны ещӧ ӧти выль сорт — Свердловскӧй сельхозинститутлӧн «белоярскӧй». Торйӧн бура асьсӧ петкӧдліс Сыктывкар гӧгӧрын, дачникъяслӧн град йӧрын. И чӧскыд, и водз воӧ, и видзигӧн оз сисьмы. Ӧти кывйӧн, совхозса агрономлы, эм кӧ сылӧн нырисыс, позьӧ петкӧдлыны сямсӧ.

А ӧні думыштчылам со мый йылысь. Кыдзи да мыйла тадзи лоӧ: со кымынӧд во нин республикаса видз-му овмӧс дзӧрӧ ӧти местаын. Таво сійӧ жӧ картупельсӧ гектар вылысь чукӧртӧма муртса 89 центнерӧн, а «Лоемскӧй», «Приуральскӧй», «Гурьевскӧй», «Часовскӧй», Удораса совхозъясын и таысь на этшаджык.

Дорйысьнытӧ совхозъясын да минпрозагын (неважӧнсянь видз-му овмӧс да сёянюан кузя министерство. — Ред.), майбыр, сяммӧны, оз ков велӧдны. Некор на пӧ эз вӧвлы сэтшӧм сьӧкыд воыс. Правӧсь. Но сӧмын мыйкӧ мында. Мыйла нӧ ас овмӧсъясас быд во артмӧ? На киын муртса процент-мӧд му, а потребкооперациялы вузалісны таво ар 9.700 тонна. Совхозъяс жӧ сяммисны инавны муртса 15 тысяча тонна...

Помкаыс, дерт, уна. Но медводз сійӧ, код киын агрономическӧй службаыс. Ог содты, шуа кӧ, уна агроном ӧні пежалӧ тайӧ нимсӧ. И сямныс абу, и велӧдчыны оз кӧсйыны. Со неважӧн Сыктывкарын чукӧртчыліс сортъяс донъялӧм кузя республиканскӧй комиссия. Уна буртор, кӧсйин кӧ, позис сюрснявны пель саяд. Минпрозагса овмӧсъясын сӧмын главнӧй да старшӧй агрономыс сизимдас гӧгӧр. А волісны... нёльӧн — «Кӧрткерӧсскӧй», «Железнодорожнӧй», «Пригороднӧй» совхозъясысь да Усть-Куломса АПО-ысь. Кӧні, юаласны, вӧліны мукӧдыс?

Мынтӧдчыны эськӧ вельмӧмъяссьыс, дыш парпоньяссьыс. Минпрозаг жӧ налы пӧтакайтъ...

Висьтала, мый аслам пельӧнсинмӧн унаысь кывлі-аддзывлі. Быд ар, кор тӧдмалӧны, кӧні мыйта картупель кольӧма кӧйдыс вылӧ, быд совхозсянь век юӧртлӧны: тайӧ пӧрйӧ пӧ тырмымӧн. Муртса шонд'ыс катовтас тулыслань, ӧтарсянь-мӧдарсянь звӧнитӧны: «Кӧйдыстӧмӧсь! Спаситӧй!» Бур сорт йылысь сэки, дерт, некутшӧм сёрни нин абу.

Тешкодь, но унаысь овмӧсъяс ньӧбӧны сійӧ жӧ орсъяслысь да сельпояслысь, кодъяслы арнас асьныс вузавлісны. Ветлӧны керкаысь керкаӧ, корсьӧны, коді мыйта вузалас. Тысяча-мӧд тоннатӧ пӧшти быд тулыс тадзи чукӧртӧны.

волі пуктӧма сортовӧй кӧйдысӧн. Сы мында кымын жӧ пӧ пуктасны локтан тулысӧ. Сьӧкыд эскыны талы.

Канадаын, США-ын, Голландиялын, пӧшти став сӧвмӧм странаас, важӧн нин пуктысьӧны сӧмын супер-элитаӧн. Миян совхозъясын жӧ шоча веськавлӧ весиг элитаысь да первой репродукцияысь. Ӧдйӧджык рӧдмӧдны бур картупельтӧ позьӧ, эм кӧ овмӧсын торъя кӧйдыс участок. Но прамӧйыс минпрозагса совхозъясын лыда. Квайтымын овмӧс, а лыддьӧдлыны позьӧ чуньяс вылад. Тӧда сӧмын «Спаспорубскӧй» совхозысь, кӧні главнӧй агрономнас Э. И. Жебова. Велӧдӧма йӧзсӧ сідзи, мый быд звеньевӧй ачыс тӧдӧ, кутшӧм йӧртӧдӧ, кутшӧм сорта да репродукцияа кӧйдыс пуктыны.

А кыдзи унджык овмӧсас? Первой вонас жӧ ставсӧ гудраласны-сорлаласны, няйтнас и ванас сюясны хранилищеӧ, мед сӧмын кыдзкӧ ӧдйӧджык идравны-инавны. Стӧч тадзи быд ар вӧчсьӧ, пример вылӧ, «Гурьевскӧй», «Койгородскӧй», «Приуральскӧй» да уна мукӧд овмӧсын. А кымынысь овлӧ сідзи, мый первой вонас нин вылын репродукцияа картупельсӧ сдайтӧны торговлялы: гырысьджык пӧ вӧлӧма...

Либӧ ёна тӧлкӧн ӧмӧй тӧвйӧдӧны! Февральын, унаысь аддзывлі, картупель нырыс метр джын кузьта нин, весиг вежвидзӧ-коръясьӧ. Аддзывлі и пуктӧм водзвылас: йӧртӧдъясын вужъясьӧма, став контораӧн петӧмаӧсь да лёкысь нетшкӧны-торйӧдлӧны. Бур ногӧн кӧ, татшӧм агрономсӧ непӧштӧ кӧйдыс дорӧ, оз позь сибӧдны весиг видз-му дорас. А «Гурьевскӧйын» Г. П. Зизгановаӧс индӧмаӧсь весиг директорӧс вежсьӧн. Гӧгӧрвоана, мыйла овмӧсыс горшӧдзыс вӧйӧма уджйӧзӧ...

Татшӧм грамотей-агрономыс тырмӧ и мукӧдлаын. Этша мыйӧн торъялӧны Пезмӧгын, Троицко-Печорскын, Ношульын, Сторожевскын, Ижма гӧгӧрын.

Некымын кыв ещӧ кӧйдыс выльмӧдӧм йылысь. Таво «Союзсемовощ» республиканскӧй объединнение пыр позьӧ судзӧдны 700 тонна картупель, но совхозъяс оз кӧсйыны ньӧбны. Арбыд эз тӧд «Сыктывкарскӧй» сельхозтехникумлӧн учебнӧй овмӧсысь главнӧй агроном В. З. Котенева, кодлы инавны «детскосельскӧйлысь» бур кӧйдыс. Оз кӧсйыны овмӧсъяс кутны йитӧд и госопытнӧй станциякӧд, коді ассьыс нимсӧ неважӧн вежис, институтӧн лонс.

Позьӧ веськыда, ньӧти содтытӧг шуны: сійӧ сёрниыс, мый совхозъясын 71—75 процент картупель кӧйдысыс ӧні сортӧвӧй — тайӧ минпрозагса войтырлӧн выль мойд.

С. ПЫСТИН.

падъяльштӧм бӧрын студент сӧгласитчис Народнӧй просвещение нистерстволӧн стипен ӧн.

1855—1856-ӧд вел восӧ Лыткин помаліс шӧркодя сдайтіс мос кӧй да калмыцкӧй кы кузя экзаменъяс. Майы ніс каникулъяс вылӧ Сысольскӧ.

Кӧть гортас эз нин тыр-бур олӧм да висис ыс, та вылӧ видзӧдтӧг, гий вермис чукӧртны уна фольклорнӧй мате Петербургӧ каникул б сійӧ муніс Вятскӧй да негородскӧй губернияса лӧстьяс пыр. кӧні о комияс, — бара чук водзӧ уджалӧм вылӧ на материал. Туйын сій кынмаліс, а Нижньӧй городын гусялісны сы чемодансӧ, кодкӧд т вошис и донъявны по материалыс. Тайӧ кок сьыс уськӧдіс сійӧс. С цаӧ воӧм бӧрын Лы висьмис да эз велӧдчы вося январӧдз.

Мӧд курсын велӧдч монгольскӧй кыв кузя цияяслысь курссӧ Лы кывзіс профессор А. В. повлысь. Стӧчджыка кӧ ны, пыдди пуктана про сор тайӧ лекцияссӧ лы миян земляклы да воч дзис сылӧн ювлӧмъяс в 1857—1858 велӧдчан студент да профессор ны матысса ёртъясӧн. дентъяслӧн научнӧй уд мӧд сборникӧ Лыткин г Россияын монгольскӧй калмыцкӧй кывъяс вел йылысь статья.

1857 во заводитчигӧн оргий Лыткинлӧн чу мӧвп: гожся каникул ды ветлыны Астраханскӧй бернияӧ да сэні олыш калмыкъяс пӧвстын. Нау нырччысь студент кӧ тӧдмасьны калмыцкӧй родлӧн олӧмӧн да видл — вермас-ӧ сійӧ асс олӧмсӧ сины монголъя да калмыкъясӧс тӧдмал лы. Аслас мӧвпъясӧн ю юкснс ёртыскӧд — А сандр Михайловкӧд да рис, медым отсалас чук ны стипендиясӧ нёль тӧл кежлӧ водзӧ Корӧмсӧ м мӧдісны. Министерство се Калмыкияӧ муным вылӧ лана разрешение.

Экзаменъяс сдайтӧм б ын кык друг мӧдӧдчис лунвыса степьясӧ. Куим лысь чӧж найӧ олісны к мыкъяс пӧвстын ӧти ул ын (зӧлӧстьын), чукӧртіс калмыцкӧй кыв да сэт йӧзлӧн история кузя ма риал, т

НАРОДНӦЙ ДЕПУТАТ

Народнӧй депутатыдлӧн тӧждыс век тырмӧ...

Д. НАПАЛКОВЛӦН снимок вылын: Коми АССРысь Верховнӧй Сӧветса народнӧй депутат, Троицко-Печорскӧй районысь Белгородскӧй леспромхоза директор Николай Иванович Баженов.

□

ГАЗЕТЛӦН ПОШТА КУДЫСЬ

ӦНӦДЗ ВРАЧТӦГ

ЗАВОДИТНЫ ЭСЬКӦ КӦЙДЫССЯНЬ...

КОЛЬӦМ ГОЖӦМ Кашира гӧгӧрын Голландияса фермеръяс петкӧдлісны, кыдз найӧ картупель вӧдитӧны. Урожай, веськыда шуам, шензьӧдіс. Районас гектар вылысь вӧлі босьтӧма шӧркодя 108 центнерӧн. А ӧкмыс совхозын, кӧні ставыс вӧчсис голландиясаяс ног, чукӧртісны 370 центнерӧн. Вӧліны бригадаяс, звенояс, кӧні босьтісны весиг 450—500 центнерӧн.

Воӧн, дерт, зз вежсьы мыс. Но ставыс вӧчсис дзик выль технология серти. Пуктісны, дозьӧритісны да идралісны налӧн техникаӧн. Налӧн жӧ вӧлі и кӧйдыс.

Голландиясаясӧдз миянлы уна рок на ковмас панявны. Картупель выль ног вӧдитігас, кыдзи казялӧмаӧсь фермеръяс, оз ӧна лӧсяв колхоз-совхозъясса ӧнія пӧрадокыс. Бурджык эськӧ, уджалісны кӧ семьяӧн. Но фермерскӧй овмӧсъяссьыд уналаын биысь моз полӧны, а унджык «мӧд нянь» босьтны ӧні нин колӧ.

Заводитны, гашкӧ, кӧйдыссянь, урожайлӧн подувсяньыс. Вӧзъя сы вӧсна, мый туйвизьыс бура тӧдса. 1938 восянь республикаын видлалӧны быдмӧг сортъяс, медым бӧрйыны медся лӧсялысьяссӧ. Пасъя, водзті кӧ сӧмын сорт видлалісны, то бӧръя кадӧ оз этша вӧчны, медым эськӧ медся лӧДозьӧритны кӧ первойсянь лӧсялана технология серти, сетас и 400 центнер.

Мӧд ногӧн кӧ, пӧшти голландиясаяс мында. Ия Степановна зэв ӧна ошкӧ «изора» выль сорт. Водз воӧ. Июль помын — август заводитчигӧн позьӧ нин керны да вузавны. Мӧд-кӧ, тӧдчымӧн чӧскыдджык паськалӧм водз воысь «приекульскӧйысь».

Уналаын вужъясисны «идеал», «невскӧй», «колпашевскӧй», «детскосельскӧй» сортъяс. Кольӧм восянь кутіс нимавны ещӧ ӧти выль сорт — Свердловскӧй сельхозинститутлӧн «белоярскӧй». Торйӧн бура асьсӧ петкӧдліс Сыктывкар гӧгӧрын, дачникъяслӧн град йӧрын. И чӧскыд, и водз воӧ, и видзигӧн оз сисьмы. Ӧти кывйӧн, совхозса агрономлы, эм кӧ сылӧн ныриысис, позьӧ петкӧдлыны сямсӧ.

А ӧні думыштчылам со мый йылысь. Кыдзи да мыйла тадзи лоӧ: со кымынӧд во нин республикаса видз-му овмӧс дзӧрӧ ӧти местаын. Таво сійӧ жӧ картупельсӧ гектар вылысь чукӧртӧма муртса 89 центнерӧн, а «Лоомскӧй», «Приуральскӧй», «Гурьевскӧй», «Часовскӧй», Удораса совхозъясын и таысь на этшаджык.

Дорйысьнытӧ совхозъясын да минпрозагын (неважӧнсянь видз-му овмӧс да сёян-«Арся купеч — тувсов корысь» пӧсловичасӧ быттьӧ лӧсьӧдлӧмаӧсь ӧнія минпрозагса совхозъяс ним кузя.

Ылӧдчӧм-бӧбйӧдлӧмыс тэ вылын оз на помась. Кывзыны кӧ В. Г. Жигаловӧс, минпрозагысь видз-му отделса начальникӧс, то кольӧм тулыс 71 процент мусӧ быттьӧ пӧ вӧлі пуктӧма сортӧвӧй кӧйдысӧн. Сы мында кымын жӧ пӧ пуктасны локтан тулысӧ. Сьӧкыд эскыны талы.

Канадаын, США-ын, Голландияын, пӧшти став сӧвмӧм странаас, важӧн нин пуктысьӧны сӧмын супер-элитаӧн. Миян совхозъясын жӧ шоча веськавлӧ весиг элитаысь да первой репродукцияысь. Одйӧджык рӧдмӧдны бур картупельтӧ позьӧ, эм кӧ овмӧсын торъя кӧйдыс участок. Но прамӧйыс минпрозагса совхозъясын лыда. Квайтымын овмӧс, а лыддьӧдлыны позьӧ чуньяс вылад. Тӧда сӧмын «Спаспорубскӧй» совхозысь, кӧні главнӧй агрономнас Э. И. Жобова. Велӧдӧма йӧзсӧ сідзи, мый быд звеньевӧй ачыс тӧдӧ кутшӧм йӧртӧдӧ, кутшӧм сорта да репродукцияа кӧйдыс пуктыны.

А кыдзи унджык овмӧссі Первой вонас жӧ ставсӧ ставаласны-сорлаласны, няйтнас и ванас сюясны хранилищеӧ, мед сӧмын кыдзкӧ одйӧджык

(Заводитчӧ газетлӧн 142 номерын).

КАЛМЫКЪЯС ОРДЫН

діс. Районас гектар вылысь вӧлі босьтӧма шӧркодя 108 центнерӧн. А ӧкмыс совхозын, кӧні ставыс вӧчсис голландиясаяс ног, чукӧртісны 370 центнерӧн. Вӧліны бригадаяс, звенояс, кӧні босьтісны весиг 450—500 центнерӧн.

Воӧн, дерт, эз вежсьы мусыс. Но ставыс вӧчсис дзик выль технология серти. Пуктісны, дозьӧритісны да идралісны налӧн техникаӧн. Налӧн жӧ вӧлі и кӧйдыс.

Голландиясаясӧдз миянлы уна рок на ковмас панявны. Картупель выль ног вӧдитігас, кыдзи казялӧмаӧсь фермеръяс, оз ӧна лӧсяв колхоз-совхозъясса ӧнія пӧрадокыс. Бурджык эськӧ, уджалісны кӧ семьяӧн. Но фермерскӧй овмӧсъяссьыд уналаын биысь моз полӧны, а унджык «мӧд нянь» босьтны ӧні нин колӧ.

Заводитны, гашкӧ, кӧйдыссянь, урожайлӧн подувсяньыс. Вӧзъя сы вӧсна, мый туйвизьыс бура тӧдса. 1938 восянь республикаын видлалӧны быдмӧг сортъяс, медым бӧрйыны медся лӧсялысьяссӧ. Пасъя, водзті кӧ сӧмын сорт видлалісны, то бӧръя кадӧ оз этша вӧчны, медым эськӧ медся лӧсяланаясыс ӧдйӧджык паськалісны-вужъясисны овмӧсъясын, йӧзлӧн град йӧрын. Пример вылӧ, таво сорт видлалан республиканскӧй станция (Визинга) вузаліс 180 гӧгӧр тонна бур картупель. Мукӧд сортоучасток (ставыс вит) кӧйдыссӧ, кутшӧм быдмӧгъяс кӧть эз быдтывны, сетӧны дон босьттӧг базӧвӧй овмӧсъяслы.

Тӧдмавсьӧ-испытайтсьӧ оз этша. 1990 воын пуктӧма 610 сортообрыт 35 культура кузя. Мӧд ногӧн кӧ, быд специалист выло шӧркодя воӧ 40 опыт — уджкоді тӧдӧмлунъясысь ӧтдор корӧ ыджыд терпенньӧ да зэв уна кад.

Чайта, нинӧмла ӧна лыддьӧдлыны, мыйджык вӧчӧны сорт видлалысьяс. Висьтала сӧмын: босьтны налысь опытсӧ позьӧ повтӧг. И. П. Морозов, КПСС обкомса вӧвлӧм первой секретарь, да сы гӧгӧр гартчысь котыр отсӧгӧн ӧти кадӧ пӧшти дзикӧдз бырӧдісны зернӧвӧйяс. Сэк жӧ кольӧм ар Усть-Куломса сортоучастокын зӧрлӧн «колпашевскӧй» сорт гектар вылысь сетіс 25,7 центнер, идлӧн «дина» сорт — весиг 40 центнерӧн. Быдлаын воӧ «вятка-2» сю. Либӧ босьтам тимофеевкалысь «северодвинская-18», кодӧс вӧдитісны Визингаын. Вӧлі 39 гектар. Сӧмын кӧйдыссӧ босьтісны 90 центнер. Пӧшти быдлаын зэв бура воӧ ӧти вося райграсс, мукӧд ӧти и уна вося турун.

Комиын медшӧр культураӧн ӧні лоӧ картупель. Суветӧдӧма мог: 1992—1993 воясянь тырвыйӧ могмӧдны сыӧн республикаса олысьясӧс. Мӧвпыштасны, абу-ӧ пӧ водзджык на? Но кывзӧй, мый висьталӧ Коми госсортсетьысь главнӧй агроном И. С. Сюрвасева:

— Печора гӧгӧрын зэв бура петкӧдлӧ асьсӧ «полёт» сорт. Кольӧм ар гектар вылысь босьтісны шӧркодя 180 центнерӧн.

на эзв ена ошко «[illegible]
сорт. Водз воӧ. Июль помын — август заводитчигӧн позьӧ нин керны да вузавны. Мӧд-кӧ, тӧдчымӧн чӧскыдджык паськалӧм водз воысь «приекульскӧйысь».

Уналаын вужъясисны «идеал», «невскӧй», «колпашевскӧй», «детскосельскӧй» сортъяс. Кольӧм восянь кутіс нимавны ещӧ ӧти выль сорт — Свердловскӧй сельхозинститутлӧн «белоярскӧй». Торйӧн бура асьсӧ петкӧдліс Сыктывкар гӧгӧрын, дачникъяслӧн град йӧрын. И чӧскыд, и водз воӧ, и видзигӧн оз сисьмы. Ӧти кывйӧн, совхозса агрономлы, эм кӧ сылӧн нырисыс, позьӧ петкӧдлыны сямсӧ.

А ӧні думыштчылам со мый йылысь. Кыдзи да мыйла тадзи лоӧ: со кымынӧд во нин республикаса видз-му овмӧс дзӧрӧ ӧти местаын. Таво сійӧ жӧ картупельсӧ гектар вылысь чукӧртӧма муртса 89 центнерӧн, а «Лоемскӧй», «Приуральскӧй», «Гурьевскӧй», «Часовскӧй», Удораса совхозъясын и таысь на этшаджык.

Дорйысьнытӧ совхозъясын да минпрозагын (неважӧнсянь видз-му овмӧс да сёянюан кузя министерство. — Ред.), майбыр, сяммӧны, оз ков велӧдны. Некор на пӧ эз вӧвлы сэтшӧм сьӧкыд воыс. Правӧсь. Но сӧмын мыйкӧ мында. Мыйла нӧ ас овмӧсъясас быд во артмӧ? На киын муртса процент-мӧд му, а потребкооперациялы вузалісны таво ар 9.700 тонна. Совхозъяс жӧ сяммисны инавны муртса 15 тысяча тонна...

Помкаыс, дерт, уна. Но медводз сійӧ, код киын агрономическӧй службаыс. Ог содты, шуа кӧ, уна агроном ӧні пежалӧ тайӧ нимсӧ. И сямныс абу, и велӧдчыны оз кӧсйыны. Со неважӧн Сыктывкарын чукӧртчыліс сортъяс донъялӧм кузя республиканскӧй комиссия. Уна буртор, кӧсйин кӧ, позис сюркнявны пель саяд. Минпрозагса овмӧсъясын сӧмын главнӧй да старшӧй агрономыс сизимдас гӧгӧр. А волісны... нёльӧн — «Корткеросскӧй», «Железнодорожнӧй», «Пригородньй» совхозъясысь да Усть-Куломса АПО-ысь. Кӧні, юаласны, вӧліны мукӧдыс?

Мынтӧдчыны эськӧ вельмӧмъяссьыс, дыш парпоньяссьыс. Минпрозаг жӧ налы пӧтакайтӧ...

Висьтала, мый аслам пельӧнсинмӧн унаысь кывлі-аддзывлі. Быд ар, кор тӧдмалӧны, кӧні мыйта картупель кольӧма кӧйдыс вылӧ, быд совхозсянь век юӧртлӧны: тайӧ пӧрйӧ пӧ тырмымӧн. Муртса шонд'ыс катовтас тулыслань, ӧтарсянь-мӧдарсянь звӧнитӧны: «Кӧйдыстӧмӧсь! Спаситӧй!» Бур сорт йылысь сэки, дерт, некутшӧм сёрни нин абу.

Тешкодь, но унаысь овмӧсъяс ньӧбӧны сійӧ жӧ орсъяслысь да сельпояслысь, кодъяслы арнас асьныс вузаліс. Ветлӧны керкаысь керкаӧ, корсьӧны, коді мыйта вузалас. Тысяча-мӧд тоннатӧ пӧшти быд тулыс тадзи чукӧртӧны.

кӧ В. Г. Жигаловӧс, минпрозагысь видз-му отделса начальникӧс, то кольӧм тулыс 71 процент мусӧ быттьӧ пӧ вӧлі пуктӧма сортӧвӧй кӧйдысӧн. Сы мында кымын жӧ пӧ пуктасны локтан тулысӧ. Сьӧкыд эскыны талы.

Канадаын, США-ын, Голландияын, пӧшти став сӧвмӧм странаас, важӧн нин пуктысьӧны сӧмын супер-элитаӧн. Миян совхозъясын жӧ шоча веськавлӧ весиг элитаыс да первой репродукцияыс. Одйӧджык рӧдмӧдны бур картупельтӧ позьӧ, эм кӧ овмӧсын торъя кӧйдыс участок. Но прамӧйыс минпрозагса совхозъясын лыда. Квайтымын овмӧс, а лыддьӧдлыны позьӧ чуньяс вылад. Тӧда сӧмын «Спаспорубскӧй» совхозысь, кӧні главнӧй агрономнас Э. И. Жебова, Велӧдӧма йӧзсӧ сідзи, мый быд звеньевӧй ачыс тӧдӧ, кутшӧм йӧртӧдӧ, кутшӧм сорта да репродукцияа кӧйдыс пуктыны.

А кыдзи унджык овмӧсас? Первой вонас жӧ ставсӧ гудраласны-сорлаласны, няйтнас и ванас сюясны хранилищеӧ, мед сӧмын кыдзкӧ ӧдйӧджык идравны-инавны. Стӧч тадзи быд ар вӧчсьӧ, пример вылӧ, «Гурьевскӧй», «Койгородскӧй», «Приуральскӧй» да уна мукӧд овмӧсын. А кымынысь овлӧ сідзи, мый первой вонас нин вылын репродукцияа картупельсӧ сдайтӧны торговлялы: гырысьджык пӧ вӧлӧма...

Либӧ ӧна тӧлкӧн ӧмӧй тӧвйӧдӧны! Февральын, унаысь аддзывлі, картупель ныpыс метр джын кузьта нин, весиг вежвидзӧ-коръясьӧ. Аддзывлі и пуктӧм водзвылас: йӧртӧдъясын вужъясьӧма, став контораӧн петӧмаӧсь да лёкысь нетшкӧны-торйӧдлӧны. Бур ногӧн кӧ, татшӧм агрономсӧ непӧштӧ кӧйдыс дорӧ, оз позь сибӧдны весиг видз-му дорас. А «Гурьевскӧйын» Г. П. Зизгановаӧс индӧмаӧсь весиг директорӧс вежсьӧн. Гӧгӧрвоана, мыйла овмӧсыс горшӧдзыс вӧйӧма уджйӧзӧ...

Татшӧм грамотей-агрономыс тырмӧ и мукӧдлаын. Этша мыйӧн торъялӧны Пезмӧгын, Троицко-Печорскын, Ношульын, Сторожевскын, Ижма гӧгӧрын.

Некымын кыв ещӧ кӧйдыс выльмӧдӧм йылысь. Таво «Союзсемовощ» республиканскӧй объединение пыр позьӧ судзӧдны 700 тонна картупель, но совхозъяс оз кӧсйыны ньӧбны. Арбыд эз тӧд «Сыктывкарскӧй» сельхозтехникумлӧн учебнӧй овмӧсысь главнӧй агроном В. З. Котенева, кодлы инавны «детскосельскӧйлысь» бур кӧйдыс. Оз кӧсйыны овмӧсъяс кутны йитӧд и госопытнӧй станциякӧд, коді ассьыс нимсӧ неважӧн вежис, институтӧн лоис.

Позьӧ веськыда, ньӧти содтытӧг шуны: сійӧ сёрниыс, мый совхозъясын 71—75 процент картупель кӧйдысыс ӧні сортӧвӧй — тайӧ минпрозагса войтырлӧн выль мойд.

С. ПЫСТИН.

МИЯН СТРАНАЛІШ

МИЯН СТРАНАЫН

Петрозаводск. Няйтчӧмысь Онежскӧй ты ӧні видзӧ аслыссикас судно, коді переработайтӧ теплоходъяс вылын артмӧм шыблас. Водзті няйт ваыс да став ёгыс веськавліс тыӧ, а ӧні найӧс чукӧртӧны да сэсся, сдайтӧны шыблас переработайтан тайӧ «ваывса заводас». Судно вылын, кодӧс стрӧитӧма Финляндияын сӧветскӧй конструкторъяс отсӧгӧн, зэв бур оборудование. Испытаниеяс петкӧдлісны, мый используйтӧм васӧ весалӧм бӧрас бӧр позьӧ лэдзны тыӧ.

Владивосток. Ёна кутас отсавны Приморьеысь милицияса уджалысьяслы социальнӧй отсӧглӧн фонд, кодӧс лӧсьӧдны вӧзйисны асьныс пӧрадок видзысьяс. Фондас деньгаыс кутас чукӧрмыны взносъясысь, а сідзжӧ торъя йӧзсянь, кооперативъяссянь, государственнӧй предприятиеяссянь да организацияссянь воӧм сьӧмысь. Фондлӧн счӧт вылӧ жӧ кутасны вуджӧдны и пытшкӧса делӧяс кузя краевӧй управлениелӧн издательско-коммерческӧй уджысь сьӧмсӧ. Отсӧгсӧ медводз шуӧма сетны служебнӧй могъяс олӧмӧ пӧртlгӧн пӧгибнитӧм либӧ ранитчӧм милиционеръяслӧн семьяяслы, уна челядя мамъяслы, а сідзжӧ челядьлы, кодъяс колисны мам-батьтӧг.

Ивановка (Одесскӧй область). Майшасьтӧг иналӧны ӧні тшӧгӧдӧм скӧт Коноплево сиктса да сы матігӧгӧрса олысьяс. Та кузя став ноксӧ босьтіс ас вылас «Дружба» колхоз, коді восьтіс коптитчан цех. Скӧтсӧ примитӧны сёрнитчӧмӧн урчитӧм донъяс серти. Ӧні выль цех лэдзӧ сменаӧн витсё килограмм продукция. Но сылысь вынйӧрсӧ артыштӧма тонна вылӧ. Татшӧм сикас предприятиеыс кутіс уджавны и мукӧд овмӧсъясын.

Москва. Войнаса да уджваыса ветеранъяслы отсӧг кутіс сетны милосердиелӧн фонд, кодӧс лӧсьӧдӧма Лихачев нима Московскӧй автозаводын. Неважӧн сійӧ дон босьттӧг сетіс налы сёян-юанӧн 600 набор, сэсся быд лун дон босьттӧг жӧ вердӧ 22 веранӧс. Фондлӧн чукӧстӧм серти торйӧн сьӧкыда олысьяслы кутісны чукӧртны шоныд кӧм-паськӧм.

Мурманск. Овощиӧн могмӧдӧмын сьӧкыдлунъяс паныдасисны и Полярнӧй кытшсайса Мурмансклы. Но татчӧс властьяс зільӧны корсьны петан туй да лӧсьӧдісны вежласян фонд. Пример вылӧ, тані ёна унджык кутісны вочны дробитӧм из, кодӧс страна уна регионын окотапырысь вежӧны сёян вылӧ. Строга видзӧдӧны сы бӧрся, медым эз сісь-тшык тӧв кежлӧ заптӧм овощи да фрукты, переработайтӧны нестандартнӧй продукция.

(ТАСС).

ЧУЖАН МУСЯНЬ ЫЛЫН

УЧЁНӦЙ-ФИЛОЛОГ ДА ИСТОРИК Г. С. ЛЫТКИН ЙЫЛЫСЬ

(Заводитчӧ газетлӧн 142 номерын).

КАЛМЫКЪЯС ОРДЫН

ИСТОРИКО - ФИЛОЛОГИЧЕСКӦЙ ФАКУЛЬТЕТЫСЬ Лыткин вуджис восточнӧй кывъяс факультетлӧн первой курсӧ да кутіс велӧдчыны монголо-калмыцкӧй кывъяс кафедраын. Калмыцкӧй кыв курс кузя лекцияссӧ сійӧ кывзіс Казанскӧй университетысь вуджӧм студентъяскӧд ӧтлаын, но нинӧм эз гӧгӧрво. Сылы ковмис пуктыны уна вын, медым венны тайӧ предметсӧ. Такӧд ӧттшӧтш сійӧ уджаліс мордовскӧй кывлысь словарь да грамматика лӧсьӧдӧм зылын. Та дырйи сылӧн киясын вӧлі сӧмын мордовскӧй кыв вылын Евангелие. Водзӧ уджаліс и коми кыв вылын, чукӧртіс зыряна да пермякъяс йылысь материалъяс, медым дасьтыны статья университетӧн лэдзан сборникӧ.

1855 вося ноябрь помын учебнӧй округса попечитель Мусин-Пушкин университетса инспектор пыр вӧзйис Лыткинлы Народнӧй просвещение министерствосянь стипендия — вонас 300 шайт эзысьӧн. Стипендиясӧ вештӧм могысь, университет помалӧм бӧрын, урчитӧм вояс ковмас служитны тайӧ министерстволы. Мыйкӧ дыра падъялыштӧм бӧрын гӧль студент сӧгласитчис лоны Народнӧй просвещение министерстволӧн стипендиатӧн.

1855—1856-ӧд велӧдчан восӧ Лыткин помаліс бура, шӧркодя сдайтіс монгольскӧй да калмыцкӧй кывъяс кузя экзаменъяс. Майын муніс каникулъяс вылӧ Усть-Сысольскӧ.

Кӧть гортас эз нин вӧв тыр-бур олӧм да висис вокыс, та вылӧ видзӧдтӧг, Георгий вермис чукӧртны вель уна фольклорнӧй материал. Петербургӧ каникул бӧрын сійӧ муніс Вятскӧй да Нижегородскӧй губерниясӧ вӧкув вылын. 5-ӧс монгольскӧй да 17-ӧс роч кывъяс вылын. Восточнӧй кывъяс факультетысь нӧльӧд курсса студентлысь тайӧ исследованиесӧ Петербургскӧй университетлӧн учёнӧй сӧвет пасйис зарни медальӧн.

Выпускнӧй экзаменъяссӧ бура сдайтӧм бӧрын Георгий Степанович Лыткинлы сетісны наукаясса кандидатлысь учёнӧй степень. Сійӧс колисны уджавны университетӧ. Воссис научнӧй карьера вӧчӧм вылӧ паськыд туй!

Том учёнӧй пондіс дасьтысьны бара ветлыны Калмыцкӧй степьясӧ, Астраханскӧй губерниялӧ. Вӧлі лӧсьӧдӧма исследованиеяс нуӧдан ыджыд программа, кодӧс вынсьӧдіс университетлӧн асыввыв кывъяс факультет. Народнӧй просвещение министерство научнӧй экспедиция вылӧ сетіс 300 шайт эзысьӧн. Тайӧ сьӧм вылас исследователь лы колӧ вӧлі пасьтасьны, ньӧбны колана книгаяс, мынтыны 1858 вын ветлігӧн чӧжсьӧм уджйӧз, вештысьны ӧтарӧ-мӧдарӧ туйысь. Колӧ ньӧбны калмыкъяслы да калмычкаяслы козинъяс. Зэв этша и кольӧ сёйӧм-юӧм да мукӧд рӧскод вылӧ.

1859 вося август шӧрын Георгий Лыткин овмӧдчис улусъясысь ӧтиын. Зілля босьтчис велӧдны калмыцкӧй кыв, быд лун аддзысьліс да сёрнитіс йӧзкӧд. Кывзіс сьыланкывъяс, мойдъяс, военнӧй начальникъяслӧн походъяс да важ олӧм йылысь висьтъяс, казытылӧмъяс. Лыддис да роч кыв вылӧ вуджӧдіс ойротскӧй (калмыцкӧй) рукописьяс. 1859 вося сентябрсянь 1860 вося январь 15 лунӧдз лыддис комын гӧгӧр рукопись, вӧчалис пасйӧдъяс. Чукӧртіс 100 сайӧ калмыцкӧй сьыланкыв, сы мында жӧ пословица, 50 нӧдкыв да куим мойд. Аддзӧмторъяс йылысь кутіс йӧзӧдны «Астраханские губернские ведомости» газетын научнӧй статьяяс. Газетын жӧ йӧзӧдіс «Калмыцкӧй ханъяслысь история», кодӧс вуджӧдіс калмыцкӧй кыв вылысь.

Чужан мусянь ылын олігӧн коми народлӧн пи мӧвпаліс ассьыс землякъяссӧ велӧдӧм йылысь. Эскис, мый царскӧй правительство збыль тӧждысьӧ Россияса став народъясӧс прӧсвещайтӧм вӧсна. 1859 вося июльын на Лыткин гижліс Вологодскӧй губернияса училищеяслӧн директорлы шыӧдчӧм да корис пыртны зырянскӧй (коми) кыв велӧдӧм Усть-Сысольска училищеясын, а тайӧ училищеясса смотрительӧ вӧзйысис ачыс.

Та кузя жӧ сійӧ шыӧдчыліс и Санкт-Петербургскӧй учебнӧй округса попечитель дінӧ, коллысь кывзысис Вологодскӧй губернияса училищеяслӧн директор. Попечитель ошкис зільӧмсӧ да 1860 вося октябрь 23 лунӧ гижӧм письмӧын юасис Лыткинлысь сы йылысь, мый колӧ вӧчны зыряна пӧвстын просвещение паськӧдӧм могысь. Народнӧй просвещение министерствоын весиг лӧсьӧдісны Зырянскӧй крайса школаяслы инспекция котыртӧм йылысь торъя проект. Инспекцияса веськӧдлысьӧн вӧзйисны Лыткинӧс.

Коми народӧс просветитӧм кузя ассьыс программасӧ олӧмӧ пӧртӧм ради Лыткин вӧлі дась ӧткажитчыны научнӧй карьераысь. Профессор А. В. Попов Георгийлы гижліс, мый сійӧ (Лыткин) вермас лоны Петербургскӧй университетын калмыцкӧй кыв да кафедраса заведующейӧн. Ӧд та вылӧ лача кутӧмӧн ещӧ во кежлӧ кольччис калмыцкӧй степьясӧ, медым чукӧртны колана материал магистрлӧн, а гашкӧ, и докторскӧй диссертация вылӧ. Тайӧс тӧдысь высшӧй начальство ӧна чуймис да дӧзмис, кор Лыткин вӧзйысис мунны Коми мӧдӧ.

Гижасьӧм - письмӧасьӧм кыссис, а уджйӧзӧ вӧйӧм исследователь водзӧ нуӧдіс ассьыс уджсӧ степьясын. 1860 вося сентябрын вӧлистивоис командировкасӧ нюжӧдӧм йылысь юбр. Ыстіс-

НЕРЮН ЛӦСЯВТ

Якутия. Ылӧдз нималӧ Нерюнгриса из шом. Ӧд сылӧн концентратыс — мирын медся буръясысь ӧти. Сылӧн 62 процентыс мунӧ Японияӧ. Сӧмын сійӧс вузалӧмысь горнякъяс сетӧны государстволлы воӧн 250 миллион доллар прибыль. Но та вылӧ видзӧдтӧг, вынйӧра Нерюнгринскӧй комплекс коньӧр кодь. Сылӧн прибыль вылӧ быд во министерство пуктӧ «вето». Таво медвод-

МЕДЫМ СПАСИТНЫ ВОЙВЫВ

ВОЙВЫВ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКӦЙ СОВМОДОМ КУЗЯ РСФСР-ысь ГОСУДАРСТВЕННӦЙ КОМИТЕТСА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЕВГЕНИЙ КОМАРОВЛӦН ИНТЕРВЬЮ.

— Проблемаяссӧ, кодъясӧс ковмас решайтны Россияса выль госкомитетлы, ойшу нчӧтӧн. Кутшӧм на пиысь лоӧ медся тӧдчанаӧн?

— Бурджык эськӧ вӧлі вочавидзны тадзи: нчӧт проблемалс абудісь. Менам видзӧдлас серти, на пиысь медся главнӧйыс да сьӧкыдыс — лӧсьӧдны бур условиеяс кӧренӧй йӧзлы, кодъяс олӧны Российскӧй Войвылын. Татшӧм народыс 26. Та кузя водзӧ примитӧм постановлениелс оз «уджавны». Колӧны законӧн вынсьӧдӧм торъя праволяс да привилегиялс Войвывса народъяслы, медым бура вӧдитчыны природнӧй озырлунъялсӧн налӧн нэмӧвӧйся олан местаясын. Колӧ, медым министерствояс да ведомствояс, предпринимательяс, козяйственнӧй веськӧдлысьяс, кодъяс нуӧдӧны уджъяс Войвылын, сӧгласуйтісны вопросъяссӧ со сӧмын местнӧй Сӧветъяс-

студент Васюк Этькин, но нимом эз гӧгӧрво. Сылы ковмис пуктыны уна вын, медым венны тайӧ предметсӧ. Такӧд ӧттшӧтш сійӧ уджаліс мордовскӧй кывлысь словарь да грамматика лӧсьӧдӧм вылын. Та дырйи сылӧн киясын вӧлі сӧмын мордовскӧй кыв вылын Евангелие. Водзӧ уджаліс и коми кыв вылын, чукӧртіс зыряна да пермякъяс йылысь материалъяс, медым дасьтыны статья университетӧн лэдзан сборникӧ.

1855 вося ноябрь помын учебнӧй округса попечитель Мусин-Пушкин университетса инспектор пыр вӧзйис Лыткинлы Народнӧй просвещение министерствосянь стипендия — вонас 300 шайт эзысьӧн. Стипендиясӧ вештӧм могысь, университет помалӧм бӧрын, урчитӧм вояс ковмас служитны тайӧ министерстволы. Мыйкӧ дыра падъялыштӧм бӧрын гӧль студент сӧгласитчис лоны Народнӧй просвещение министерстволӧн стипендиатӧн.

1855—1856-ӧд велӧдчан вося Лыткин помаліс бура, шӧркодя сдайтіс монгольскӧй да калмыцкӧй кывъяс кузя экзаменъяс. Майын муніс каникулъяс вылӧ Усть-Сысольскӧ.

Кӧть гортас эз нин вӧв тыр-бур олӧм да висис вокыс, та вылӧ видзӧдтӧг, Георгий вермис чукӧртны вель уна фольклорнӧй материал. Петербургӧ каникул бӧрын сійӧ муніс Вятскӧй да Нижнегородскӧй губернияса вӧлӧстьяс пыр, кӧні олісны комияс, — бара чукӧртіс водзӧ уджалӧм вылӧ колана материал. Туйын сійӧ ӧна кынмаліс, а Нижньӧй Новгородын гусялісны сылысь чемодансӧ, кодкӧд тшӧтш вошис и донъявны позьтӧм материалыс. Тайӧ кок йывсьыс уськӧдіс сійӧс. Столицаӧ воӧм бӧрын Лыткин висьмис да эз велӧдчы 1857 вося январӧдз.

Мӧд курсын велӧдчигӧн монгольскӧй кыв кузя лекцияслысь курссӧ Лыткин кывзіс профессор А. В. Поповлысь. Стӧчджыка кӧ шуны, пыдди пуктана профессор тайӧ лекцияссӧ лыддис миян земляклы да вочавидзис сылӧн юалӧмъяс вылӧ. 1857—1858 велӧдчан воӧ студент да профессор лоисны матысса ӧртъясӧн. Студентъяслӧн научнӧй уджъяс мӧд сборникӧ Лыткин гижис Россияын монгольскӧй да калмыцкӧй кывъяс велӧдӧм йылысь статья.

1857 во заводитчигӧн Георгий Лыткинлӧн чужис мӧвп: гожся каникул дырйи ветлыны Астраханскӧй губернияӧ да сэні олыштны калмыкъяс пӧвстын. Наукаӧ ныр'чысь студент кӧсйис тӧдмасьны калмыцкӧй народлӧн олӧмӧн да видлыны — вермас-ӧ сійӧ ассьыс олӧмсӧ сінъ... монголъясӧс

Том учёнӧй пондіс дасьтысьны бара ветлыны Калмыцкӧй степьясӧ, Астраханскӧй губернияӧ. Вӧлі лӧсьӧдӧма исследованиеяс нуӧдан ыджыд программа, кодӧс вынсьӧдіс университетлӧн асыввыв кывъяс факультет. Народнӧй просвещение министерство научнӧй экспедиция вылӧ сетіс 300 шайт эзысьӧн. Тайӧ сьӧм вылас исследовательлы колӧ вӧлі пасьтасьны, ньӧбны колана книгачс, мынтыны 1858 вояи ветлігӧн чӧжсьӧм уджйӧз, вештысьны ӧтарӧ-мӧдарӧ туйысь. Колӧ ньӧбны калмыкъяслы да калмычкаяслы козинъяс. Зэв этша и кольӧ сёйӧм-юӧм да мукӧд рӧскод вылӧ.

1859 вося август шӧрын Георгий Лыткин овмӧдчис улусъясысь ӧтиын. Зіля босьтчис велӧдны калмыцкӧй кыв, быд лун аддзысьліс да сёрнитіс йӧзкӧд. Кывзіс сьыланкывъяс, мойдъяс, военнӧй начальникъяслӧн походъяс да важ олӧм йылысь висьтъяс, казьтылӧмъяс. Лыддис да роч кыв вылӧ вуджӧдіс ойротскӧй (калмыцкӧй) рукописьяс. 1859 вося сентябрсянь 1860 вося январь 15 лунӧдз лыддис комын гӧгӧр рукопись, вӧчаліс пасйӧдъяс. Чукӧртіс 100 сайӧ калмыцкӧй сьыланкыв, сы мында жӧ пӧслӧвича, 50 нӧдкыв да куим мойд. Аддзӧмторъяс йылысь кутіс йӧзӧдны «Астраханские губернские ведомости» газетын научнӧй статьяяс. Газетын жӧ йӧзӧдіс «Калмыцкӧй ханъяслысь история», кодӧс вуджӧдіс калмыцкӧй кыв вылысь.

1860 вося январь 15 лунӧ Лыткин ыстіс университетӧ отчёт да корис нюжӧдны командировкасӧ, кодлӧн срокыс вӧлі помасьӧ июль 1 лунӧ. А зіль исследователь кӧсйис калмыкъяс ордын да Астраханьын уджавны 1861 вося сентябрь 1 лунӧдз. Но сылӧн тайӧ шыӧдчӧм вылӧ воча кывйыс эз во.

Астраханьын том исследователь босьтчис тӧдмасьны Калмыцкӧй управлениелӧн архивӧн. Сэні жӧ 1860 вося майын сійӧ аддзысьліс историк Погодинкӧд, коді путешествуйтіс Волга кузя. 1867 воын «Астрахань» юргижӧда статьяын, кодӧс вӧлі йӧзӧдӧма «Всемирный труд» журналын, Погодин казьтыштіс, мый Лыткинкӧд «сёрни меным вайис збыльысь радлун».

Гожӧм кежлас Лыткин бара муніс Калмыкияса степьясӧ, кӧні кӧсйис овны арӧдзыс. Май 26 лунӧ Хошоутовскӧй улусын сійӧ вӧлі Улус-Сара (Шуд ваян тӧлысь, Бур ваян тӧлысь) праздник вылын кӧні видзӧдіс народнӧй ворсӧмъяс да бертчӧм. Чингис-Хан дырся кадсянь тайӧ бертчӧмъяссӧ урчитліс-ны гожӧм заводитчигкежлӧ. Улус-Сара праздниксӧ завоевательяс нуӧдлісны походӧ петӧм водзын.

ассьыс уджсӧ степьясын. 1860 вося сентябрын вӧлисти воис командировкасӧ нюжӧдӧм йылысь юӧр. Ыстісны сылы и колана документъяс да деньга.

Арнас Лыткин оліс кибиткаын — телега вылын. Кынмалӧмысь сійӧс босьтіс лихорадка, ӧдӧлитіс пинь висьӧм. Ковмис эновтны степсӧ да локны Астраханьӧ.

Степьясті Лыткин ветліс 1861 вося гожӧмӧдз. Кык во чӧжӧн калмыкъялсӧн муын сійӧ вӧчис тӧдчана выльторъяс. Оти йылысь казьтывсис нин. Тайӧ — тӧдтӧм авторлӧн «Краткая история калмыцких ханов», кодӧс исследователь аддзис «Царен-Чжаб Тюменлӧн библиотекаысь». Сійӧ жӧ библиотекаысь вӧлі алдзӧма «Сказание о дербен-ойротах» калмыцкӧй хроника — тӧдчана историческӧй памятник. Кыкнан документсӧ Лыткин вуджӧдіс роч кыв вылӧ да пыртіс научнӧя вӧдитчӧмӧ. Миян землякӧн сэки вӧчӧм научнӧй уджсӧ вылӧ донъялӧны онія калмыцкӧй учёнӧйяс.

Восьтӧм, некодлы на тӧдтӧм документъяссӧ да калмыкъясӧн висьталӧм серти гижӧм материалъяссӧ Георгий Степанович йӧзӧдіс «Астраханские губернские ведомости», «Русский мир» да «Волга» газетъясын. Аслас научнӧй уджъясӧн сійӧ

коньор кодь. Сылой приыль вылӧ быд во министерство пуктӧ «вето». Таво медвод-

МЕДЫМ СПАСИТНЫ ВОЙВЫВ

ВОЙВЫВ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СОВМОДОМ КУЗЯ РСФСР-ысь ГОСУДАРСТВЕННОЙ КОМИТЕТСА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЕВГЕНИЙ КОМАРОВЛОН ИНТЕРВЬЮ.

— Проблемаяссӧ, кодъясӧс ковмас решайтны Россияса выль госкомитетлы, он шу ичӧтӧн. Кутшӧм на пиысь лоӧ медся тӧдчанаӧн?

— Бурджык эськӧ вӧлі вочавидзны тадзи: ичӧт проблемаяс абубсь. Менам видзӧдлас серти, на пиысь медся главнӧйыс да сьӧкыдыс — лӧсьӧдны бур условиеяс кӧренной йӧзлы, кодъяс олӧны Российскӧй Войвылын. Татшӧм народыс 26. Та кузя водзті примитӧм постановлениеяс оз «уджавны». Колӧны законӧн вынсьӧдӧм торъя правояс да привилегияяс Войвывса народъяслы, медым бура вӧдитчыны природнӧй озырлунъясӧн налӧн нэмӧвӧйся олан местаясын. Колӧ, медым министерствояс да ведомствояс, предпринимательяс, кӧзяйственнӧй веськӧдлысьяс, кодъяс нуӧдӧны уджъяс Войвылын, сӧгласуйтісны вопросъяссӧ эз сӧмын местнӧй Советъяскӧд, но и кӧренной йӧзлӧн объединениеяскӧд.

Колӧ индыны кӧренной йӧзлы материальнӧй компенсация да сійӧс сетан пӧрадок вӧр-ва тшыкӧдӧмысь. Колӧ сӧвмӧдны войвывсяслысь сэтшӧм традиционнӧй овмӧсъяс, кыдзи кӧр видзӧм, кыйсьӧм-вӧралӧм. Колӧ комплексноя решайтны оланін да мукӧд социальнӧй проблема.

— Кутшӧм, тіян видзӧдлас серти, медся главнӧй туйвизьыс, медым решитны тайӧ могъяссӧ?

— Могыс сыын, медым дугдыны издевайтчыны вӧр-ва вылын. Колӧ лӧсьӧдны экономическӧй механизм, медым видзтыны сырьё, энергия, материалъяс. Тайӧ инмӧ оз сӧмын Бойвыв районъяслы, Войвылын экологическӧй проблема решитігӧн колӧ отсавны и Союзлы. Тайӧ лоӧ уджйӧз мынтӧмӧн сыысь, мый уна дас во нем жалиттӧг босьтісны Войвылысь озырлунъяссӧ.

Колӧ вӧчны сідзи, медым экологическӧй экспертиза нуӧдтӧг тані эз вӧв стройтӧма ни ӧти выль предприятие. Но медводз бур вочавидзны юалӧм вылӧ, кутшӧм

...лöстьяс пыр, кöнi олiсны комияс, — бара чукöртiс водзö уджалöм вылö колана материал. Туйын сiйö ...кынмалiс, а Нижньöй Новгородын гусялiсны сылысь чемодансö, кодköд тшöтш вошис и донъявны позьтöм материалыс. Тайö кок йывсьыс уськöдiс сiйöс. Столицаö воöм бöрын Лыткин висьмис да эз велöдчы 1857 вося январöдз.

Мöд курсын велöдчигöн монгольскöй кыв кузя лекцияяслысь курссö Лыткин кывзiс профессор А. В. Поповлысь. Стöчджыка кö шуны, пыдди пуктана профессор тайö лекцияссö лыддис миян земляклы да вочавидзис сылöн юалöмъяс вылö. 1857—1858 велöдчан воö студент да профессор лоисны матысса ёртъясöн. Студентъяслöн научнöй уджъяс мöд сборникö Лыткин гижис Россияын монгольскöй да калмыцкöй кывъяс велöдöм йылысь статья.

1857 во заводитчигöн Георгий Лыткинлöн чужис мöвп: гожся каникул дырйи ветлыны Астраханскöй губернияö да сэні олыштны калмыкъяс пöвстын. Наукаö ныркчысь студент кöсйис тöдмасьны калмыцкöй народлöн олöмöн да видлыны — вермас-ö сiйö ассьыс олöмсö сины монголъясöс да калмыкъясöс тöдмалöмлы. Аслас мöвпъясöн сiйö юксис ёртыскöд — Александр Михайловкöд да корис, медым отсалас чуктöдны стипендиясö нёль тöлысь кежлö водзö Коромсö могмöдiсны. Министерство сетiс Калмыкияö муномöм вылö колана разрешение.

Экзаменъяс сдайтöм бöрын кык друг мöдöдчисны лунвывса степьясö. Куим тöлысь чöж найö олiсны калмыкъяс пöвстын öти улусын (вöлöстьын), чукöртiсны калмыцкöй кыв да сэтчöс йöзлöн история кузя материал, тöдмасисны традицияясöн да обычайясöн. Тайö кадныс Лыткин гöгöрвоис, мый сiйö вермас асьсö ставнас сетны наукалы, мый сылöн уджыс колана йöзлы.

Петербургö локтöм бöрын гижис Калмыкияö ветлöммуномöм йылысь отчёт. Кафедраса учёнöйяс тшöктiсны Лыткинлы гижны диссертация. Урчитiсны и диссертациялысь тема: «Исторический очерк знаменитого в буддийской иерархии ламы Зая-Пандиты, с показанием его влияния на распространение буддизма между ойротами и учёных его заслуг для ойротской литературы».

1858—1859-öд велöдчан воö Георгий Лыткин ёнакодь нёрпалiс, но диссертациясö ньöжйöникöн гижис. Тайö научнöй уджсö дасьтiгöн сiйö велöдiс-донъяліс уна гижöд: 5-öс калмыцкöй ...ъяслысь история», кодöс вуджöдiс калмыцкöй кыв вылысь.

1860 вося январь 15 лунö Лыткин ыстiс университетö отчёт да корис нюжöдны командировкасö, кодлöн срокыс вöлi помасьö июль 1 лунö. А зiль исследователь кöсйис калмыкъяс ордын да Астраханьын уджавны 1861 вося сентябрь 1 лунöдз. Но сылöн тайö шыöдчöм вылö воча кывйыс эз во.

Астраханьын том исследователь босьтчис тöдмасьны Калмыцкöй управленiелöн архивöн. Сэні жö 1860 вося майын сiйö аддзысьлiс историк Погодинкöд, коді путешествуйтiс Волга кузя. 1867 воын «Астрахань» юргижöда статьяын, кодöс вöлi йöзöдöма «Всемирный труд» журналын, Погодин казьтыштiс, мый Лыткинкöд «сёрни меным вайис збыльысь радлун».

Гожöм кежлас Лыткин бара мунiс Калмыкияса степьясö, кöні кöсйис овны арöдзыс. Май 26 лунö Хошоутовскöй улусын сiйö вöлi Улус-Сара (Шуд ваян тöлысь, Бур ваян тöлысь) праздник вылыч кöні видзöдiс народнöй ворсömъяс да бертчöм. Чингис-Хан дырся кадсянь тайö бертчömъяссö урчитiсны гожöм заводитчигкежлö. Улус-Сара праздниксö завоевательяс нуöдiсны походö петöм водзын.

Калмыкияса степьясын Лыткинлы воис шемöсмöдан юöр: öткажитiсны сiйöс кольны университетын квайтöд во кежлö. 1860 вося июнь заводитчигöн сiйö гижис ещё öти прошенньö — корис, мед командировкасö нюжöдасны кöть нин 1861 вося июль 1 лунöдз. Тöлысь чöж виччысис воча кыв, но некутшöм юöр эз во. Георгийлы кажитчис, мый сылöн уджыс некодöс оз интересуйт да некодлы оз ков. Мортыс жугыльмис, эз вермы терпитны шогсö. Жугыль сьöлöмöн сотiс ассьыс «быд лунъя пасйöдъяссö» («дневные записи») да ки улас веськалöм мукöд материал.

Медым мынтöдчыны шушiтöм думъясысь, июль шöрын сiйö верзьöмöн гöнитiс степö. Ветлöмысь мындаkö личалыштiс сьöлöмыс, но уджалан лад вылö эз на во. Та йылысь сiйö юöртiс университетлöн асыввыв кывъяс факультетö ыстöм юöрын, кодöс гижис 1860 вося август 29 лунö.

Георгий Степанович Лыткинöн майшасьöмыс уси сiйö кад вылас, кор странаын сöвмис революционнöй ситуация, кодöс чужтiс крепостническöй стройлöн кризис. Сёрнитiсны и газетъясын гижисны крестьянскöй реформа дасьтöм йылысь, народчöй образование юконын реформа йылысь. Та йы...ъяслысь водзö нуöдiс ассьыс уджсö степьясын. 1860 вося сентябрын вöлисти воис командировкасö нюжöдöм йылысь юöр. Ыстiсны сылы и колана документъяс да деньга.

Арнас Лыткин олiс кибиткаын — телега вылын. Кымалöмысь сiйöс босьтiс лихорадка, öдöлiтiс пинь висьöм. Ковмис эновтны степсö да локны Астраханьö.

Степьясті Лыткин ветлiс 1861 вося гожöмöдз. Кык во чöжöн калмыкъяслöн мунын сiйö вочис тöдчана выльторъяс. Öти йылысь казьтывсис нин. Тайö — тöдтöм авторлöн «Краткая история калмыцких ханов», кодöс исследователь аддзис «Царен-Чжаб Тюменлöн библиотекаысь». Сiйö жö библиотекаысь вöлi алдзöма «Сказание о дербен-ойротах» калмыцкöй хроника — тöдчана историческöй памятник. Кыкнан документсö Лыткин вуджöдiс роч кыв вылö да пыртiс научнöя вöдитчömö. Миян землякöн сэки вочöм научнöй уджсö вылö донъялöны öнія калмыцкöй учёнöйяс.

Восьтöм, некодлы на тöдтöм документъяссö да калмыкъясöн висьталöм серти гижöм материалъяссö Георгий Степанович йöзöдiс «Астраханские губернские ведомости», «Русский мир» да «Волга» газетъясын. Аслас научнöй уджъясöн сiйö веськалiс нималана йöз лыдö. Сылысь «Аюки, хан калмыцкий» статья йöзöдöма энциклопедическöй словарлöн 5-öд томын, кодöс вöлi лэдзöма Санкт-Петербургын 1862 воö. Тайö вель ыджыд статьяын висьтавсис эз сöмын хан йылысь, но и Россиякöт да Китайкöд сылöн йитöдъяс йылысь, а сiдзжö XVII-öд нэм шöрсянь XVIII-öд нэм заводитчан кадöдз Калмыкиялöн история йылысь.

Экспедициясысь Георгий Степанович Лыткин Петербургö воис 1861 вося гожöмын. Вочöм научнöй удж йылысь отчётсö сдайтöм бöрын сiйö колис некытчö инасьтöм мортöн. Коми муö вöзйысигöн ачыс корис сiйöс мездыны Народнöй просвещение министерстволöн ведомствоэ кузя службаысь. Та вöсна öні сылы эз позь пуксьыны университетын калмыцкöй кыв кузя лекторлöн мездмöм местаö. Виччысис Усть-Сысольскö уджавны ыстöм. Куим во весьшöрö виччысис. Калмыкияысь локтöмсянь некутшöм жалованньö сылы эз мынтыны. Педагогö кандидатöн сiйöс век жö босьтiсны. Тайö званиеын олiс 1862 восянь 1865 воöдз: зiля велöдiс история да география медым учительöдз воöдчыны.

С. КАНЕВ,
исторической наукаясса
доктор профессор.

(Водзö лоö на).

...нэмбаöйся олан местаясын. Колö, медым министерствояс да ведомствояс, предпринимательяс, кöзяйственнöй веськöдлысьяс, кодъяс нуöдöны уджъяс Войвылын, сöгласуйтiсны вопросъяссö эз сöмын местнöй Сöветъяскöд, но и кöренной йöзлöн объединениеяскöд.

Колö индыны кöренной йöзлы материальнöй компенсация да сiйöс сетан пöрадок вöр-ва тшыкöдömысь. Колö сöвмöдны войвывсялслысь сэтшöм традиционнöй овмöсъяс, кыдзи кöр видзöм, кыйсьöм-вöралöм. Колö комплексноя решайтны оланiн да мукöд социальнöй проблема.

— **Кутшöм, тiян видзöдлас серти, медся главнöй туйвизьыс, медым решитны тайö могъяссö?**

— Могыс сыын, медым дутдыны издевайтчыны вöр-ва вылын. Колö лöсьöдны экономическöй механизм, медым видзтыны сырьё, энергия, материалъяс. Тайö инмö оз сöмын Войвыв районъяслы, Войвылын экологическöй проблема решитiгöн колö отсавны и Союзлы. Тайö лоö уджйöз мынтöмöн сыысь, мый уна дас во нем жалиттöг босьтiсны Войвылысь озырлунъяссö.

Колö вочны сiдзи, медым экологическöй экспертиза нуöдтöг тані эз вöв строитöма ни öти выль предприятие. Но медводз бур вочавидзны юалöм вылö, кутшöм ресурсъяс да уна-ö колö Россияса да Союзса народнöй овмöслы, эм-ö коланлун корсьны пыр выль и выль озырлунъяс? Колö-ö воддза мында да татшöм öдъясöн мунны пыр выль районъясö, öд тöдмалöм унджык месторождениеас öтлаö сопласьöма уна сикас пöлезнöй ископаемöй, та вöсна зэв уна вошö пользатöг.

— **Кутасны-ö лöсьöдны Российскöй Войвыв сöвмöдан отувъя программа?**

— Да. Татшöм программасö колö йитны Войвывса проблемаяскöд, российскöйкöд да союзнöйкöд. Миян Войвыв — тайö Россиялöн 64 процент муыс. Со мыйла, ме чайта, колö торйöдны тайö зонасö торъя народнохозяйственнöй комплексö, сылы колö аслыс сетны позянлун планируйтны да финансируйтны, а сiдзжö могмöдны сiйöс ресурсъясöн.

— **Позьö-ö öні нин кöть ылöсас шуны, кутшöм госкомитетлöн структураыс? Эм-ö коланлун сылы лöсьöдны ассьыс представительясöс места вылын?**

— Отитор верма шуны стöча: структураыс мед лöсялiс комитетлöн уджын медся главнöй туйвизьлы. Олöмыс кутас пыртны ассьыс вежсьömъяс. Менам чайтöм серти, тайö представительствоясыслы колö сетны правояс да обязанностьяс, и медым найö шымыртiсны кыдз позьö ыджыджык территорияяс.

В. ИЩЕНКО.

НЕРЮНГРИСА ЛӦСЯВТӦМТОР

Якутия. Ылӧдз нималӧ Нерюнгриса из шом. Ӧд сылӧн концентратыс. — мирын медся буръясысь ӧти. Сылӧн 62 процентыс мунӧ Японияӧ. Сӧмын сійӧс вузалӧмысь горнякъяс сетӧны государствоӧл воӧн 250 миллион доллар прибыль. Но та вылӧ видзӧдтӧг, вынйӧра Нерюнгринскӧй комплекс коньӧр кодь. Сылӧн прибыль вылӧ быд во министерство пуктӧ «вето». Таво медводзаысь предприятиелы колӧ сетны концентрат рубеж сайӧ вузалӧмысь 20 процент сьӧмсӧ, но тайӧ эз на ло. Ӧд колӧ выльмӧдны важ оборудование. Сӧмын кисьӧм автомобильяс пыдди выльяӧс ньӧбӧм вылӧ колӧ ветымын миллион инвалютнӧй шайт.

Оз вермыны ошйысьны и из шом озырмӧдан фабрикаса уджалысьяс. Концентратсӧ государство вузалӧ ветымын долларӧн тонна, а тайӧ жӧ тоннасьыс фабрикалы мынтӧ комын сизим конвертируйтчытӧм шайт. Оланінъяс строитӧм вылӧ деньга да строительнӧй материал тырмытӧм вӧсна зэв сьӧкыд кадръясӧн. 1,5 тысяча из шом перйысь сулалӧ ӧчередьын оланін вылӧ. Да и ӧчередьын сулалысь «шуда» йӧз, кодъяслӧн номерыс вит-сё лыдпас сайын, оланін босьттӧдз вермасны кольны уджтӧг. Чайтӧны, мый дас куим во мысти кымын из шомсӧ восьсӧн оз нин позь перйыны. Ковмас пырны шахтаясӧ. Водзӧ некутшӧм чадея абутӧм вӧсна горнякъяс мунӧны мӧдлаӧ. Найӧс он пӧрйӧдлы и сійӧн, мый льготаяс серти вузалӧны автомашинаяс.

Кыдзи петны тайӧ экономическӧй лӧсявтӧмторсьыс? Гашкӧ, отсалас рынок...

СНИМОКЪЯС ВЫЛЫН: Нерюнгринскӧй из шом озырмӧдан фабрика; татшӧм «дворечӧ» овмӧдчис экскаваторса машинистлы отсасьысь Владимир Геремеш. Кӧкъямыс квадратнӧй метра оланінсӧ сетісны Ирина гӧтырыслы, кодлӧн шоча панядасьлысь специальность — Беркакит посёлокса детскӧй садйын музыкаӧ велӧдысь. Нёль морта семья тані олӧ нин квайт во, но мукӧдъяслӧн чайтӧм серти — и оз омӧль условнеясын.
(ТАСС-лӧн фотохроника).

МЕДЫМ СПАСИТНЫ ВОЙВЫВ

ВОЙВЫВ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКӦЙ СОВМОДОМ КУЗЯ РСФСР-ысь ГОСУДАРСТВЕННӦЙ КОМИТЕТСА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ ЕВГЕНИЙ КОМАРОВЛӦН ИНТЕРВЬЮ.

— Проблемаяссӧ, кодъясӧс ковмас решайтны Россияса выль госкомитетлы, он шу ичӧтӧн. Кутшӧм на пиысь лоӧ медся тӧдчанаӧн?

— Бурджык эськӧ вӧлі вочавидзны тадзи: ичӧт проблемалс абубсь. Менам видзӧддас серти, на пиысь медся главнӧйыс да сьӧкыдыс — лӧсьӧдны бур условнеяс кӧренӧй йӧзлы, кодъяс олӧны Российскӧй Войвылын. Татшӧм народыс 26. Та кузя Войвыв социально-экономическӧй совмодом Россияса выль госкомитетлы ковмас ӧтувъя вермӧдны ӧтдельнӧя программаяс. Ӧд та вылӧ сійӧ (Лытвоис и Петербургын калмыцкӧй чукӧртны магистр-

воис и
пьясӧдз.
ылын олі-
ӧн пи мӧв-
землякъяссӧ
сь. Эскис,
авительство
Россияса
просвещай-
вося июль-
ижліс Воло-
яса учили-
рлы шыӧд-
пыртны зы-
кыв велӧ-
льскса учи-
ӧ училище-
ӧ вӧзйысис
йӧ шыӧдчы-
етербургскӧй
попечитель
ывзысис Во-
ияса учили-
ор. Попечи-
ільӧмсӧ да
брь 23 луно
юасис Лыт-
слысь, мый
яна пӧвстын
ськӧдӧм мог-
просвещение
весиг лӧсьӧ-
кӧй крайса
екция котыр-
ръя проект.
еськӧдлысьӧн
нӧс.
просвети-
программа
м ради Лыт-
ӧткажитчыны
ысь. Про-
пов Георгий-
сійӧ (Лыт-
ы Петербург-
тын калмыц-
афедраса за-
Ӧд та вылӧ
ещӧ во кеж-
калмыцкӧй
м чукӧртны
л магистр-

РУБЕЖ САЙЫН

ТАСС • ИАН

● ЮГОСЛАВИЯ

БАРА КОРОЛЬ?

ОППОЗИЦИЯЛӦН митинг вылын, коді неважӧн вӧлі Югославияса столицаын, сэтчӧ чукӧртчӧм некымын дас тысяча морт ӧтвылысь горзісны: «Кӧсъям корольӧс!», «Король да отечество вӧсна!». Митингӧн трибуна вывсянь социалистъяслӧн, демократъяслӧн, либералъяслӧн, радикалъяслӧн лидеръяс корисны Карагеоргиевичьяслӧн сербскӧй королевскӧй династиялы, кодӧс вӧлі путкыльтӧма Югославияын социалистическӧй революция бӧрын, сетны право локны рӧдинаӧ.

Митинг вылын мекӧд орчӧн веськалӧм татчӧс журналист сэки диньыдика вося мартын, 52 арӧса принц Томислав — Петр II-лӧн вокыс — семьяысь дзик ӧти морт, кодлӧн колис югославскӧй подданство. Сійӧ став олӧм чӧжыс быдтіс яблӧк Лондон дорса аслас фермаын. Правда, тайӧ сійӧ помаліс Кембриджскӧй университет.

Неважӧн кыдзи иностраннӧй граждана волісны Белградӧ принц Александр да принцесса Елизавета — регент Павел Карагеоргиевичлӧн челядьыс. Принцесса джыка вермас отсавны национальнӧл миритчыны сербъяслы, оз лэдз торъявны мадся уна лыда югославскӧй народлы.

Миянлысь водзмӧстчӧмсӧ, пасйис «Вечерне новости» газетлы интервьюын демократическӧй партияса председатель, колӧ сійӧ донъявны кыдзи аслыссикас пропаганда бӧрйысьӧмводзвывса тышын. Тайӧ оз висьтав, мый ми зілям ловзьӧдны монархия. Татшӧмторйыс ӧдвакӧ лоас, но и позянтуционнӧй монархия лӧсьӧдӧм медлӧсялана туйясысь ӧти. Тайӧ отсалас бурмӧдны Югославиялын политическӧй олӧм. Король, сылӧн кывъяс серти, лоас шӧр звеноӧн народъяс да странаса республикалс костын. Рӧдинаӧ локтӧм бӧрын медшӧр могӧн лоӧ демократия вӧсна тыш, шуис Александр II.

Неважӧн печатьын йӧзӧдісны Белградскӧй университетысь юридическӧй факультетса профессор Б. Кощутичлысь заявление сы йы-

РУБЕЖ САЙЫН
ТАСС • ИАН

● ЮГОСЛАВИЯ

БАРА КОРОЛЬ?

ОППОЗИЦИЯЛӧН митинг вылын, коді неважӧн вӧлі Югославияса столицаын, сэтчӧ чукӧртчӧм некымын дас тысяча морт ӧтвылысь горзісны: «Кӧсъям корольӧс!», «Король да отечество вӧсна!». Митинглӧн трибуна вывсянь социалистъяслӧн, демократъяслӧн, либералъяслӧн, радикалъяслӧн лидеръяс корисны Карагеоргиевичьяслӧн сербскӧй королевскӧй династиялы, кодӧс вӧлі путкыльтӧма Югославияын социалистическӧй революция бӧрын, сетны право локны рӧдинаӧ.

Митинг вылын мекӧд орчӧн веськалӧм татчӧс журналист сэки дженьыдика донъялісь площадь вылын лоӧмторсӧ. Правда, кор тӧдмалісь, кутшӧм странаысь ме, заводитіс сёрнисӧ зэв аслыснога: «Сербъяс векджык рочьяс серти шудаджык народ. Ассьыным корольӧс, сылӧн семьяса членъясӧс ми эг лыйлӧй. Социалистическӧй Югославияса медводдза веськӧдлысьяс вӧтлісны Карагеоргиевичьясӧс странаысь. Кыв шутӧг, вӧлі национализируйтӧма налысь эмбурсӧ. Эн думайтӧй, мый митингын участвуйтысьяс, кодъяс пиысь унаӧн чужисны нин социализм дырйи, адлзӧны асьныс корольскӧй подданнӧйясӧн. Тайӧ налӧн аслыссикас протест коммунистическӧй режимлы, сы дырйи лэдзӧм несправедливостьлы, власть дорын водзті сулалысьяслӧн озырмӧдчӧмлы паныд. Сэсся Карагеоргиевичьяслӧн династиякӧд сербъяслӧн йитчӧма налӧн историяын уна лоӧмтор, а сы дорӧ интересыс бӧръя каднас ёна содіс».

Став свет пасьта разалӧмаӧсь Карагеоргиевичьяслӧн королевскӧй семьяса членъяс. США-ын озыр бизнесменӧн лоис престол вылӧ веськыд наследник Александр II — пиыс Петр II-лӧн; бӧръя корольлӧн, коді пуксис престол вылӧ 1941 вося мартын. 52 арӧса принц Томислав — Петр II-лӧн вокыс — семьяысь дзик ӧти морт, кодлӧн колис югославскӧй подданство. Сійӧ став олӧм чӧжыс быдтіс яблӧк Лондон дорса аслас фермаын. Правда, таӧдз сійӧ помаліс Кембриджскӧй университет.

Неважӧн кыдзи иностраннӧй граждана волісны Белградӧ принц Александр да принцесса Елизавета — регент Павел Карагеоргиевичлӧн челядьыс. Принцесса Елизавета, том мича нывбаба, кыдзи вӧр-ва видзан международнӧй союзлӧн представитель, воліс Югославияса парламентӧ, кӧні коркӧ примитісны налӧн семьялысь гражданскӧй правояс мыйӧдьӧм йылысь решение. Печать уна гижис, регент Павел челядьлӧн Югославияӧ волӧм йылысь, а Югославияысь коммунистъяс союзлӧн вӧвлӧм орган — «Борба» газет ьесиг йӧзӧдіс принц Александркӧд интервью, кӧні сійӧ висьталӧ, мый медся матысса кадӧ киссясны «странаын коммунизмлӧн бӧръя бастионъяс».

Сербияса оппозиционнӧй партияяс кутісны сетны ыджыд тӧдчанлун королевскӧй семьяса членъяслы бӧръя каднас, республикаын всеобшӧй бӧрйысьӧмъяс водзын, кӧні медводдзаысь кутас участвуйтны уна партия. Демократическӧй партия весиг выдвинитіс принц Томиславӧс президентӧ кандидатӧн. Демократъяслӧн чайтӧм серти, Карагеоргиевичьяслӧн династияса наследник вермас лоны республикаын «збыль демократия вынсьӧдӧм вӧсна, большевикъяслӧн ыджыдалӧмлы паныд» тыпын символӧн. Кыдзи республикаса президент, сійӧ мукӧдысь бурджыка вермас отсавны национальнӧя миритчыны сербъяслы, оз лэдз торъявны медся уна лыда югославскӧй народлы.

Миянлысь водзмӧстчӧмсӧ, пасйис «Вечерне новости» газетлы интервьюын демократической партияса председатель, колӧ сідзжӧ донъявны кыдзи аслыссикас пропаганда бӧрйысьӧмводзвывса тышын. Тайӧ оз висьтав, мый ми зілям ловзьӧдны монархия. Татшӧмторйыс ӧдвакӧ лоас, но и позянлунсӧ оз позь шыбитны. Мі корам сетны королевскӧй семьяса членъяслы рӧдинаӧ локтӧм вылӧ право, вайны королевскӧй усьпальницаӧ Карагеоргиевичьяслӧн династияысь граница сайын кулӧм представительяслысь колясьсӧ, тӧдчӧдіс демократъяслӧн лидер.

А мый жӧ шуис та вылӧ принц Томислав? ДП-са веськӧллысьяскӧд аддзысьлігӧн сійӧ ӧткажитчис баллотируйтчыны Сербияса президентлӧн пост вылӧ, подулалісь тайӧс сійӧн, мый королевскӧй семьяса членъяслы колӧ лоны политикаысь бокын. Сэк жӧ шуис, мый республикаын монархия вермас лоны, тайӧс кӧ корас народ.

«Королевскӧй» идеясӧ паськӧдӧны и мукӧд оппозиционнӧй партияяс. На пиысь ӧткымынӧн вӧзйінсны лӧсьӧдны республикаын конституционнӧй монархия, тайӧ пӧ отсалас петны «политической кризисысь, коді артмис Сербияын коммунистъяслӧн пӧшти нэм джын ыджыдалӧм бӧрын». Монархияӧн веськӧдлысьӧн найӧ аддзӧны Александр II-ӧс.

«Оппозиция» журналын петіс интервью престол вылӧ наследниккӧд, коді пасйис, мый Сербиялы конституционнӧй монархия лӧсьӧдӧм медлӧсялана туйясьсь ӧти. Тайӧ отсалас бурмӧдны Югославияын политическӧй олӧм. Король, сылӧн кывъяс серти, лоас шӧр звеноӧн народъяс да странаса республикаяс костын. Рӧдинаӧ локтӧм бӧрын медшӧр могӧн лоӧ демократия вӧсна тыш, шуис Александр II.

Неважӧн печатьын йӧзӧдісны Белградскӧй университетысь юридическӧй факультетса профессор Б. Кошутичлысь заявление сы йылысь, мый социалистическӧй революциялӧн вермӧм бӧрын властьясӧн примитӧм решениесӧ — не лэдзны локны рӧдинаӧ королевскӧй семьяса членъясӧс — эз вӧв вынсьӧдӧма парламентӧн да сылӧн абу юридическӧй вын. Династиялысь историческӧй заслугаяссӧ артыштӧмӧн сылӧн представительяслы колӧ бӧр сетны югославскӧй гражданство. Но тайӧ оз ло, мый налы лоӧ сетӧма позянлун пуксьыны престол вылӧ, пасйис юрист.

...Некымын лун сайын меным син улӧ уси югославскӧй столица шӧрын йӧз чукӧр. Бӧлӧмкӧ, народнӧй радикальнӧй партиялӧн водзмӧстчӧм серти сылӧн активистъяс чукӧртӧны кырымпасъяс шыӧдчӧм улӧ, кӧні корӧны сетны Карагеоргиевичьяслы право локны рӧдинаӧ. Кыдзи юӧртіс печать, сӧмын Белградын ӧкмис 100 тысяча кырымпас. Сьӧкыд весиг чайтны, мый югославскӧй столица кутас встречайтны Карагеоргиевичьясӧс «Мед олас король!» горзӧмӧн. Но, кыв шутӧг, став тайӧ лоӧмторъясыс петкӧдлӧны, мый Сербияын вынсялӧ демократия, политическӧй плюрализм.

М. ОВЧАРЕНКО.

МИНИСТР

Гижасьӧм - письмӧасьӧм кыссис, а уджйӧзӧ вӧйӧм исследователь водзӧ нуӧдіс ассьыс уджсӧ степьясын. 1860 вося сентябрын вӧлисти воис командировкасӧ нюжӧдӧм йылысь юӧр. Ыстіс-ны сылы и колана документъяс да деньга.

Арнас Лыткин оліс кибиткаын — телега вылын. Кынмалӧмысь сійӧс босьтіс лихорадка, ӧдӧлитіс пинь висьӧм. Ковмис эновтны степсӧ да локны Астраханьӧ.

Степьясті Лыткин ветліс 1861 вося гожӧмӧдз. Кык во чӧжӧн калмыкъяслӧн муын сійӧ вӧчис тӧдчана выльторъяс. Ӧти йылысь казтывсис нин. Тайӧ — тӧдтӧм авторлӧн «Краткая история калмыцких ханов», кодӧс исследователь аддзис «Царен-Чжаб Тюменлӧн библиотекаысь». Сійӧ жӧ библиотекаысь вӧлі аддзӧма «Сказание о дербен-ойротах» калмыцкӧй хроника — тӧдчана историческӧй памятник. Кыкнан документсӧ Лыткин вуджӧдіс роч кыв вылӧ да пыртіс научнӧя вӧдитчӧмӧ. Мыян землякӧн сэки вӧчӧм научнӧй уджсӧ вылӧ донъялӧны ӧнія калмыцкӧй учёнӧйяс.

Восьтӧм, некодлы на тӧдтӧм документъяссӧ да калмыкъясӧн висьталӧм серти гижӧм материалъяссӧ Георгий Степанович йӧзӧдіс «Астраханские губернские ведомости», «Русский мир» да «Волга» газетъясын. Аслас научнӧй уджъясӧн сійӧ реськаліс нималана йӧз лыдӧ. Сылысь «Аюки, хан калмыцкий» статья йӧзӧдӧма энциклопедическӧй словарлӧн 5-ӧд томын, кодӧс вӧлі лэдзӧма Санкт-Петербургын 1862 ноӧ. Тайӧ вель ыджыд статьяын висьтавсис эз сӧмын хан йылысь, но и Россиякӧд да Китайкӧд сылӧн йитӧтъяс йылысь, а сідзжӧ XVII-ӧд нэм шӧрсянь XVIII-ӧд нэм заводитчан кадӧдз Калмыкиялӧн история йылысь.

Экспедицияысь Георгий Степанович Лыткин Петербургӧ воис 1861 вося гожӧмын. Вӧчӧм научнӧй удж йылысь отчётсӧ сдайтӧм бӧрын сійӧ колис некытчӧ инасьтӧм мортӧн. Коми муӧ вӧзйысигӧн ачыс корис сійӧс мездыны Народнӧй просвещение министерстволӧн ведомствоэ кузя службаысь. Та вӧсна ӧні сылы эз позь пуксьыны университетын калмыцкӧй кыв кузя лекторлӧн мездӧм местаӧ. Виччысис Усть-Сысольскӧ уджавны ыстӧм. Куим во весьшӧрӧ виччысис. Калмыкияысь локтӧмсянь некутшӧм жалованьӧ сылы эз мыитыны. Педагогӧ кандидатӧн сійӧс век жӧ босьтісны. Тайӧ званиеын оліс 1862 восянь 1865 вӧдз: зіля велӧдіс история да география медым учительӧдз вӧдчыны.

С. КАНЕВ,
историческӧй наукаясса доктор профессор.

(Водзӧ лоӧ на).

Гижасьӧм - письмӧасьӧм кыссис, а уджйӧзӧ вӧйӧм исследователь водзӧ нуӧдіс ассьыс уджсӧ степьясын. 1860 вося сентябрын вӧлисти воис командировкасӧ нюжӧдӧм йылысь юӧр. Ыстіс-ны сылы и колана документъяс да деньга.

Арнас Лыткин оліс кибиткаын — телега вылын. Кынмалӧмысь сійӧс босьтіс лихорадка, ӧдӧлитіс пинь висьӧм. Ковмис эновтны степсӧ да локны Астраханьӧ.

Степьясті Лыткин ветліс 1861 вося гожӧмӧдз. Кык во чӧжӧн калмыкъяслӧн муын сійӧ вӧчис тӧдчана выльторъяс. Ӧти йылысь казтывсис нин. Тайӧ — тӧдтӧм авторлӧн «Краткая история калмыцких ханов», кодӧс исследователь аддзис «Царен-Чжаб Тюменлӧн библиотекаысь». Сійӧ жӧ библиотекаысь вӧлі аддзӧма «Сказание о дербен-ойротах» калмыцкӧй хроника — тӧдчана историческӧй памятник. Кыкнан документсӧ Лыткин вуджӧдіс роч кыв вылӧ да пыртіс научнӧя вӧдитчӧмӧ. Мыян землякӧн сэки вӧчӧм научнӧй уджсӧ вылӧ донъялӧны ӧнія калмыцкӧй учёнӧйяс.

Восьтӧм, некодлы на тӧдтӧм документъяссӧ да калмыкъясӧн висьталӧм серти гижӧм материалъяссӧ Георгий Степанович йӧзӧдіс «Астраханские губернские ведомости», «Русский мир» да «Волга» газетъясын. Аслас научнӧй уджъясӧн сійӧ реськаліс нималана йӧз лыдӧ. Сылысь «Аюки, хан калмыцкий» статья йӧзӧдӧма энциклопедическӧй словарлӧн 5-ӧд томын, кодӧс вӧлі лэдзӧма Санкт-Петербургын 1862 ноӧ. Тайӧ вель ыджыд статьяын висьтавсис эз сӧмын хан йылысь, но и Россиякӧд да Китайкӧд сылӧн йитӧтъяс йылысь, а сідзжӧ XVII-ӧд нэм шӧрсянь XVIII-ӧд нэм заводитчан кадӧдз Калмыкиялӧн история йылысь.

Экспедицияысь Георгий Степанович Лыткин Петербургӧ воис 1861 вося гожӧмын. Вӧчӧм научнӧй удж йылысь отчётсӧ сдайтӧм бӧрын сійӧ колис некытчӧ инасьтӧм мортӧн. Коми муӧ вӧзйысигӧн ачыс корис сійӧс мездыны Народнӧй просвещение министерстволӧн ведомствоэ кузя службаысь. Та вӧсна ӧні сылы эз позь пуксьыны университетын калмыцкӧй кыв кузя лекторлӧн мездӧм местаӧ. Виччысис Усть-Сысольскӧ уджавны ыстӧм. Куим во весьшӧрӧ виччысис. Калмыкияысь локтӧмсянь некутшӧм жалованьӧ сылы эз мыитыны. Педагогӧ кандидатӧн сійӧс век жӧ босьтісны. Тайӧ званиеын оліс 1862 восянь 1865 вӧдз: зіля велӧдіс история да география медым учительӧдз вӧдчыны.

С. КАНЕВ,
историческӧй наукаясса доктор профессор.

(Водзӧ лоӧ на).

Вобывъяса народъяслы, медым бура вӧдитчыны природнӧй озырлунъясӧн налӧн нэмӧвъйся олан местаясын. Колӧ, медым министерствояс да ведомствояс, предпринимателяс, хозяйственнӧй веськӧдлысьяс, кодъяс нуӧдны уджъяс Войвылын, сӧгласуйтісны вопросъяссӧ эз сӧмын местнӧй Сӧветъяскӧд, но и кӧренӧй йӧзлӧн объединениеяскӧд.

Колӧ индыны кӧренӧй йӧзлы материальнӧй компенсация да сійӧс сетан пӧрадок вӧр-ва тшыкӧдӧмысь. Колӧ сӧвмӧдны войвывсаяслысь сэтшӧм традиционнӧй овмӧсъяс, кыдзи кӧр видзӧм, кыйсьӧм-вӧралӧм. Колӧ комплексноя решайтны оланін да мукӧд социальнӧй проблема.

— Кутшӧм, тіян видзӧдлас серти, медся главнӧй туйвизьыс, медым решитны тайӧ могъяссӧ?

— Могыс сыын, медым дугдыны издевайтчыны вӧр-ва вылын. Колӧ лӧсьӧдны экономическӧй механизм, медым видзтыны сырьё, энергия, материалъяс. Тайӧ инмӧ оз сӧмын Войвыв районъяслы, Войвылын экологическӧй проблема решитігӧн колӧ отсавны и Союзлы. Тайӧ лоӧ уджйӧз мынтӧмӧн сыысь, мый уна дас во нем жалитӧг босьтісны Войвылысь озырлунъяссӧ.

Колӧ вӧчны сідзи, медым экологическӧй экспертиза нуӧдтӧг тані эз вӧв стройтӧма ни ӧти выль предприятие. Но медводз бур вочавидзны юалӧм вылӧ, кутшӧм ресурсъяс да уна-ӧ колӧ Россияса да Союзса народнӧй овмӧслы, эм-ӧ коланлун корсьны пыр выль и выль озырлунъяс? Колӧ-ӧ воддза мында да татшӧм ӧдъясӧн мунны пыр выль районъясӧ, ӧд тӧдмалӧм унджык месторожденieас ӧтлаӧ сорласьӧма уна сикас пӧлезнӧй ископаемӧй, та вӧсна эзв уна вошӧ пользатӧг.

— Кутасны-ӧ лӧсьӧдны Россиискӧй Войвыв сӧвмӧдан отувъя программа?

— Да. Татшӧм программасӧ колӧ йитны Войвывса проблемаяскӧд, российскӧйкӧд да союзнӧйкӧд. Мыян Войвыа — тайӧ Россиялӧн 64 процент муыс. Со мыйла, ме чайта, колӧ торйӧдны тайӧ зонасӧ торъя народнохозяйственнӧй комплексӧ, сылы колӧ аслыс сетны позянлун планируйтны да финансируйтны, а сідзжӧ могмӧдны сійӧс ресурсъясӧн.

— Позьӧ-ӧ ӧні нин кӧть ылӧсас шуны, кутшӧм госкомитетлӧн структураыс? Эм-ӧ коланлун сылы лӧсьӧдны ассьыс представительясӧс места вылын?

— Отитор верма шуны стӧча: структураыс мед лӧсялік комитетлӧн уджын медся главнӧй туйвизьлы. Олӧмыс кутас пыртны ассьыс ьежсьӧмъяс. Менам чайтӧм серти, тайӧ представительствоясыслы колӧ сетны правояс да обязанностьяс, и медым найӧ шымыртісны кыдз позьӧ ыджыджык территорияяс.

В. ИЩЕНКО.

заводитіс сёрнисӧ зэв аслыснога: «Сербъяс векджык рочъяс серти шудаджык народ. Ассьыным корольӧс, сылӧн семьяса членъясӧс ми эг лыйлӧй. Социалистическӧй Югославияса медводдза весьӧдлысьяс вӧтлісны Карагеоргиевичьясӧс странаысь. Кыв шутӧг, вӧлі национализируйтӧма налысь эмбурсӧ. Эн думайтӧй, мый митингын участвуйтысьяс, кодъяс пиысь унаӧн чужисны нин социализм дырйи, адлаӧны асьнысӧ королевскӧй подданнӧйясӧн. Тайӧ налӧн аслыссикас протест коммунистическӧй режимлы, сы дырйи лэдзӧм несправедливостьлы, власть дорын водзті сулалысьяслӧн озырмӧдчӧмлы паныд. Сэсся Карагеоргиевичьяслӧн династиякӧд сербъяслӧн йитчӧма налӧн историлын уна лоӧмтор, а сы дорӧ интересыс бӧръя каднас ёна содіс».

Став свет пасьта разалӧмаӧсь Карагеоргиевичьяслӧн королевскӧй семьяса членъяс. США-ын озыр бизнесменӧн лоіс престол вылӧ веськыд наследник Александр II — пиыс Петр II-лӧн, бӧръя корольлӧн, кодi пуксис престол вылӧ 1941

представитель, воліс Югославияса парламентӧ, кӧні коркӧ примитісны налӧн семьялысь гражданскӧй правояс мыддьӧм йылысь решение. Печать уна гижис, регент Павел челядьлӧн Югославияӧ волӧм йылысь, а Югославиялысь коммунистъяс союзлӧн вӧвлӧм орган — «Борба» газет ьесиг йӧзӧдіс принц Александркӧд интервью, кӧні сійӧ висьталӧ, мый медся матысса кадӧ киссясны «странаын коммунизмлӧн бӧръя бастионъяс».

Сербияса оппозиционнӧй партияяс кутісны сетны ыджыд тӧдчанлун королевскӧй семьяса членъяслы бӧръя каднас, республикаын всеобшӧй бӧрйысьӧмъяс водзын, кӧні медводдзаысь кутас участвуйтны уна партия. Демократическӧй партия весиг выдвинтіс принц Томиславӧс президентӧ кандидатӧн. Демократъяслӧн чайтӧм серти, Карагеоргиевичьяслӧн династияса наследник вермас лоны республикаын «збыль демократия вынсьӧдӧм вӧсна, большевикъяслӧн ыджыдаломлы паныд» тышын символӧн. Кыдзи республикаса президент, сійӧ мукӧдысь бурпланетавывса уна районын бара бергӧдчисны дирижабльлань. Чайтсьӧ, мый эськӧ тані и бурыс... Но ӧні олысьяс пиысь эзв унаӧн, вермас лоны, некор на эз аддзывны та ыджда дирижабльсӧ.

СНИМОК ВЫЛЫН: «Фокспапа» нима дирижабль, кодӧс снимайтӧма Лейпцигын международнӧй ярмарка нуӧдан лунъясӧ. Йӧзӧс страхуйтчыны коран рекламаӧн сійӧ некымыныс лэбзис тайӧ кар весьттіыс, а сідзжӧ Эрфурт, Хемниц да Дрезден весьтті. Дирижабльыс торйӧн нин чуймӧдӧ аслас мичлуннас войвыч, кор бунваяссӧ югзьӧдӧма 20 тысяча уна рӧма лампочкаӧн.

(ТАСС-лӧн фотохроника).

Лондон. Великобританияӧн веськӧдлысь консервативнӧй партияса выль лидерӧс бӧрйӧм водзвылын абу на тӧдса, кандидатъяс пиысь кодi — иностраннӧй делӧясса министр Дуглас Хэрд, финансъясса министр Джон Мейджор либӧ жӧ обороиаса вӧвлӧм министр Майкл Хезлтайн — вермас надейтчыны вермӧм вылӧ.

М. Хезлтайн, кодi бӧрйысьӧмъяслӧн медводдза турын босьтіс сы мында гӧлӧс, мый М. Тэтчерлы ковмис петны тышысь, петкӧдлӧ, мый «ылӧсас донъялӧм серти», сійӧ вермас лоны консервативнӧй партияса лидерӧн. Дж. Мейджорлысь бӧрйысьӧмводзвывса кампания котыртысьяс жӧ шуӧны, мый этша пыдди консервативнӧй партияса 150 законодатель шуис сетны гӧлӧссӧ налӧн кандидат вӧсна, и мый тайӧ лыдпасыс пыр содӧ. Оз шогсьы и иностраннӧй делӧясса министр Д. Хэрд, кодi сідзжӧ вылӧ донъялӧ ассьыс результатъяссӧ.

Кандидатъяслӧн платформаясын ёна торъялӧмъяс абуӧсь. Кутшӧмкӧ ногӧн ставныс кӧсйӧны вылысь видлавны быд морт вылӧ налог, кодӧс критикуйтӧ унджык британецыс.

(ТАСС).

КОВМАС-Ӧ БӦРЙЫСЬНЫ КОЙМӦДЫСЬ?

власть дорын водзті сулалысьяслӧн озырмӧдчӧмлы паныд. Сэсся Карагеоргиевичьяслӧн династиякӧд сербъяслӧн йитчӧма налӧн историлын уна лоӧмтор, а сы дорӧ интересыс бӧръя каднас ёна содіс».

Став свет пасьта разалӧмаӧсь Карагеоргиевичьяслӧн королевскӧй семьяса членъяс. США-ын озыр бизнесменӧн лоіс престол вылӧ веськыд наследник Александр II — пиыс Петр II-лӧн, бӧръя корольлӧн, кодi пуксис престол вылӧ 1941

представитель, воліс Югославияса парламентӧ, кӧні коркӧ примитісны налӧн семьялысь гражданскӧй правояс мыддьӧм йылысь решение. Печать уна гижис, регент Павел челядьлӧн Югославияӧ волӧм йылысь, а Югославиялысь коммунистъяс союзлӧн вӧвлӧм орган — «Борба» газет ьесиг йӧзӧдіс принц Александркӧд интервью, кӧні сійӧ висьталӧ, мый медся матысса кадӧ киссясны «странаын коммунизмлӧн бӧръя бастионъяс».

Сербияса оппозиционнӧй партияяс кутісны сетны ыджыд тӧдчанлун королевскӧй семьяса членъяслы бӧръя каднас, республикаын всеобшӧй бӧрйысьӧмъяс водзын, кӧні медводдзаысь кутас участвуйтны уна партия. Демократическӧй партия весиг выдвинтіс принц Томиславӧс президентӧ кандидатӧн. Демократъяслӧн чайтӧм серти, Карагеоргиевичьяслӧн династияса наследник вермас лоны республикаын «збыль демократия вынсьӧдӧм вӧсна, большевикъяслӧн ыджыдаломлы паныд» тышын символӧн. Кыдзи республикаса президент, сійӧ мукӧдысь бурпланетавывса уна районын бара бергӧдчисны дирижабльлань. Чайтсьӧ, мый эськӧ тані и бурыс... Но ӧні олысьяс пиысь эзв унаӧн, вермас лоны, некор на эз аддзывны та ыджда дирижабльсӧ.

СНИМОК ВЫЛЫН: «Фокспапа» нима дирижабль, кодӧс снимайтӧма Лейпцигын международнӧй ярмарка нуӧдан лунъясӧ. Йӧзӧс страхуйтчыны коран рекламаӧн сійӧ некымыныс лэбзис тайӧ кар весьттіыс, а сідзжӧ Эрфурт, Хемниц да Дрезден весьтті. Дирижабльыс торйӧн нин чуймӧдӧ аслас мичлуннас войвыч, кор бунваяссӧ югзьӧдӧма 20 тысяча уна рӧма лампочкаӧн.

(ТАСС-лӧн фотохроника).

ТӦВСЯ ТУЙӦД

МАТӦ КЫК ВЕЖӦН ЧӦЖ «Башкинскӧй» совхозса трактористъяс, шофёръяс киськалісны вабӧн Вэжгорт, Пучкома, Коптюга дорын ю бомӧн йи туй, медым ӧдйӧджык лоӧс колана кызта да позяс лэдзны рейсӧ груз тыра машинаяс. Лым усис уна нин, та бӧсна некымынысь кӧрт туй станциясянь кыскисны «утюг». Позьӧ шуны, тӧвся туй восскс. Медводдза машинаяс вайисны овмӧслы Вендинга станциясянь комбикорм, бензин, дизельнӧй ломтас. Дасьӧсь петны рейсӧ совхозса и мукӧд машинаяс, тракторъяс.

Юалім и Удорскӧй райпотребсоюзса председатель Я. Ф. Захаровлысь, мый найӧ лӧсьӧдчӧны нуны тӧвся туйӧд сиктъясӧ, грездъясӧ.

— Мӧян медводдза машинаяс ветлісны нин Чупровоӧ, Пучкомаӧ, Важгортӧ. Ӧні нуам сійӧс, мый кольліс базаӧ тавося фондысь. А стазсӧ тӧв чӧжӧн Башка вылӧ, Ертомӧ, Пыссаӧ колӧ нуны 15 тысяча тонна груз. Сельпояс медводз, дерт, виччысьӧны сёян-юан.

Председательӧс майшӧдлӧ, мый ӧнӧдз абубсь поставщикъяскӧд локтан во вылӧ договоръяс. Кольӧм боясӧ тайӧ кад кежлӧ ставыс нин вӧлі ясыд. Стӧч кыв ассяньыс эз на висьтавнянь прӧдуктаяслӧн управление, кодсянь волывлӧ пызь, шыдӧс. «Комирыба» объединениеӧс во заводитчигӧн на штрапуйтлісны этша продукция мӧдӧдӧмысь. Но и ӧні оз тэрмась делӧсӧ ладмӧдны. Неважӧн ыстӧма ӧти вагон чери консерв, мореын войт моз разаліс вузӧсыс сиктъясӧ.

Удорасаяслӧн водзті нин вӧлі кутшӧмсюрӧ опыт бартернӧй вежласьӧмын. Локтан во вылӧ ковмис тадзи жӧ вӧчны. Архангельскӧй областьысь вӧзйӧны чери да овощи консерв, сельди. Та пыдди районысь налы вичмӧдасны «соломка», кӧлач. Сёрнитчӧма сідз жӧ «Авво» фирмакӧд, коді сетас удорасаяслы 110 холодильник. Мынтысяс наысь ворӧн «Мезеньлес» объединениелӧн Ертомскӧй леспромхоз.

Ян Федорович пасйис, мый сиктъясӧ воис вося фондъяс серти пӧшти став хозяйственнӧй тӧвар. Орчаӧдны кӧ мукӧд областьяскӧд, Удорын пӧ товарӧн олӧны оз вывті лёка. Но мый лоӧ аски, выль воын, шуны, дерт, сьӧкыд.

З. ДМИТРИЕВА.

ПРЕМЬЕРА

Виктор Савин нима республиканскӧй драматическӧй театр дасьтӧ выль удж. Артистъяс нуӧдӧны бӧръя репетицияяс, медым петкӧдлыны румынскӧй драматург Тудор Попескулӧн «Милые шалости» пьеса серти спектакль. Мый йылысь сійӧ? Семья кост олӧм. Гозъя пыр пинясьӧны да зыксьӧны. Отлаын олігӧн найӧ эз кужны донъявны ас костаныс радейтчӧмсӧ, код! гӧрддзасьліс вояс сайын, думайтӧны, мый ставыс нин торксис. Найӧ дзикӧдз нин дӧзмисны ӧта-мӧд вылас. И гӧтырыс мунӧ шойччыны. А верӧсыс корсьӧ выль нывбабаӧс. Мый таысь артмис, тӧдмаланныд, кор воланныд да видзӧданныд драмтеатрлысь выль уджсӧ.

Ворсӧны Э. Вербин, Т. Плихта, А. Попов, Ю. Вербина да мукӧд, кодъясӧс видзӧдысь бура ния тӧдӧ. Том артистка Марина Букнис медводдзаысь петӧ драмтеатрса сцена вылӧ. И спектакльсӧ пуктысьыс — режиссёр Андрей Николаевич Ермолин — театрын выль морт. Тайӧ сылӧн медводдза удж.

В. АЛЕКСЕЕВ.

В. ЯЧМЕНЕВЛӦН снимокъяс вылын: выль спектакльысь сценаяс (ворсӧны Л. Янкова, М. Чукарева, И. Янков).

КОР ОЛӦМЫС ВОШТӦ АССЬЫС ДОНСӦ

«ФАНТАСТИЧЕСКАЯ РЕАЛЬНОСТЬ» — тадзи шусьӧ театр-студия, код! воссьӧ Сыктывкарын декабрь 5 луно. Стӧчджыка лоӧ шуӧма, первойысь кыпӧдӧ искусство радейтысьяс водзын ассьыс занавес. Н. В. Гогольлӧн «Шинель» повесть серти спектакль лоӧ тайӧ аслыспӧлӧс любительскӧй театрыслӧн медводдза петкӧдчӧмӧн.

Некымын кыв театр йывсьыс, Сылӧн художественнӧй веськӧдлысьыс — том морт Ю. В. Клепиков. Юрий Васильевич помаліс Пермысь культура институт, театрально-режиссёрскӧй отделение. Уджаліс Эжваын бумага вӧчысяслӧн культура дворецын. Некымын во велӧдіс том йӧзӧс культура училищеын, веськӧдліс сэні-налӧн студиялӧн. А таво шуис ас кежысь босьтчыны театральнӧй уджӧ. Пӧшти тӧлысьӧн-джынйӧн конкурс серти чукӧртіс выль студияӧ том йӧзӧс: Сыктывкарысь, матігӧгӧр районъясысь — Эжваысь, Максаковкаысь, а сідзжӧ Выльгортысь. Ӧні прӧст кадӧ на ворсӧны найӧ тані, но водзӧ эм Ю. В. Клепиковлӧн надея, мый театр-студиялӧн учредительясыс — горисполкомысь культура отдел да профсоюзъяслӧн областнӧй культура дворец — отсаласны лӧсьӧдны сы пыдди профессиональнӧй театр, мед тырвыйӧджык збыльмӧдны ассьыныс мӧвпъяс, асланыс спектакльясӧн отсавны йӧзлы бурджыка гӧгӧрвоны олӧмсӧ.

«Фантастическая реальность». Театр-студиялӧн тайӧ нимыс абу йитчӧма космоскӧд ни научно-технической прогресскӧд. Тайӧ кывъясыс кутшӧмакӧ восьтӧны и миянлысь олӧм. Мӧвпыштлӧй асьныд, ставыс-ӧ сэні лючки, кыдз ми чайтам. (Та дырйи оз босьтсьыны тӧд вылӧ экономикаын, политикаын сьӧкыдлунъяс). Сідз шусяна аномальнӧй процессъяссӧ, кодъяс эмӧсь морт пытшкын да морт гӧгӧр олӧмас, ми ог пыр казялӧй, а, гашкӧ, ог кӧсйӧй аддзыныс. Мӧд ногӧн, пыдди ог пуктӧй, кор вошӧ мортлӧн мывкыдлуныс, пыр унджык лёк оласнога войтырыс, торксьӧ йӧз олӧмын лад... Вочасӧн велалам мисьтӧмас да сьӧдас, весьКодьӧсь лоам та дорӧ, лыддям, мый тадзи и колӧ. Овлӧ, нэм чӧжыс мортлӧн вежӧрыс абу люнки, но ачыс оз гӧгӧрво тайӧс, тырвыйӧ сюсьӧн да тӧлкаӧн лыддьӧ асьсӧ. Оти татшӧмыс дай мӧд, коймӧд... И олӧмыс вошто ассьыс донсӧ, тӧдчанлунсӧ, кыдз аддзам ми Н. В. Гогольлӧн повестьын Акакийлӧн образ серти...

— И та вӧсна, — висьталӧ Юрий Васильевич, — ми шуим видлыны отсавны йӧзлы пыдісяньджык мӧвпыштлыны та йылысь, медбӧрти гӧгӧрвоны, мый морт олӧмысь нинӧм донаджыкыс, тӧдчанаджыкыс абу свет вылас...

«Фантастическая реальность» театр-студиялӧн репертуарын водзӧ кежлӧ артыштӧма А. Чеховлӧн «Дядя Ваня», английскӧй драматург М. Норманлӧн «Спокойной ночи, мама» да ӧтКымын мукӧд произведение серти спектакльяс. Ю. В. Клепиков да сылӧн ёртъясыс эскӧны, мый судзсяс творческой выныс, мед чужтыны ас дораныс йӧзлысь интерес. Но такӧд тшӧтш, дерт, и майшасьӧны, уна-ӧ чукӧрмас видзӧдысьыс налӧн медводдза постановка вылӧ: ӧд и карын оз на унаӧн тӧдны тайӧ театр-студия йывсьыс. Юрий Васильевич корис тшӧтш миян газет пыр юӧртны, мый «Шинель» спектакль лоӧ петкӧдлӧма декабрь 5 да 6 лунъясӧ профсоюзъялслӧн областнӧй культура дворецын. Заводитчӧ 19 часын. Кыдз шуласны, радйсь тані быдӧлы: карса йӧзлы и налӧн гӧстьяслы.

А. ПАВЛОВА.

Сыктывкар.

ВОЛІС ПАСТОР

Пӧрысьяслӧн да нивалидъяслӧн «Тентюковскӧй» керка-интернатӧ неважӧн волі Сыктывкарысь сизимӧд лунся адвентистъяслӧн христианско-религиознӧй обществоын веськӧдлысь. Пастор М. И. Козяровский висьталіс асланыс обществоын Енлы аслысногӧн эскӧм да кевмысьӧм йылысь, тӧдмӧдіс библияясь ӧткымын юкӧнӧн, лыддис молитва. Сыкӧд волысьяс лыддісны религиознӧй кывбуръяс, сьылісны вичко сьыланкывъяс.

В. АФАНАСЬЕВ.

АТАМАН

ВОДЗЫН — ГӦЛЬЛУН?

ГАЖТӦМА ВИДЗӦДӦНЫ АСКИА ЛУНӦ ПӦРЫСЬ ВОЙТЫР

Ӧні рыночнӧй экономика вылӧ вуджӧм йылысь быдлаын сёрнитӧны. Олӧмыс отарӧ лёкмӧ, водзӧ киссьӧ страна, недельяс сӧмын и коли рынок дӧм могысь. Кӧть и зілис докладчик эскӧдны, мый рынок вылӧ вуджӧмыс оз сэтшӧма дойд пенсионеръясӧс, талы, думайта, енасӧ некод эз кутасны сёйны-юны, кӧмасьны-пасьтасьны донъяс содтӧм бӧрын!

Гвоздаревлӧн сёрниысь ӧтитор нӧшта эз кажитчы. Уна на

Куимысь в

Ноябрь 27 луно мача хоккей ку
паса чемпионатын вӧліны ӧчередно
яс. Та дырйи унджыкысьсӧ в
командаяс, кодъяс ворсісны гортас
«Кузбасс» — «Динамо» (Алма-Ат
2 : 1, «Сибсельмаш» — «Динамо»
ва) — 5 : 3, «Локомотив» — «Ста
6 : 2, СКА (Свердловск) — «С
кель» — 5 : 1. Тайӧ пӧрйӧ Сыкт
«Строитель» ворсіс Хабаровскын
СКА командакӧд. Сійӧ помасис
тшӧтӧн. Сыктывкарса хоккеистъяс
ысь ворсӧм бӧрын босьтісны кы
Коймӧд турас очколесӧ юкисны
«Салны» да «Водник» — 1 : 1.

Газетлӧн воддза номерын ми й
кор да кутшӧм командаяскӧд «Стр

разаліс вузӧсыс сиктъясӧ.

Удорасаяслӧн водзті нин вӧлі кутшӧмсюрӧ опыт бартерӧн вежласьӧмын. Локтан во вылӧ ковмис тадзи жӧ вӧчны. Архангельскӧй областьысь вӧзйӧны чери да овощи консерв, сельди. Та пыдди районысь налы вичмӧдасны «солӧмка», кӧлач. Сёрнитчӧма сідз жӧ «Авво» фирмакӧд, коді сетас удорасаяслы 110 холодильник. Мынтысьвс наысь ворӧн «Мезеньлес» объединениелӧн Ертомскӧй леспромхоз.

Ян Федорович пасйис, мый сиктъясӧ вонс вося фондъяс серти пӧшти став хозяйственнӧй тӧвар. Орчаӧдны кӧ мукӧд областьясӧд, Удораын пӧ тӧварӧн олӧны оз вывті лёка. Но мый лоӧ аски, выль воын, шуны, дерт, сьӧкыд.

З. ДМИТРИЕВА.

лысьыс — том морт Ю. В. Клепиков. Юрий Васильевич помаліс Пермысь культура институт, театрально-режиссёрскӧй отделение. Уджаліс Эжваын бумага вӧчысьяслӧн культура дворецын. Некымын во велӧдіс том йӧзӧс культура училищеын, веськӧдліс сэні налӧн студияӧн. А таво шуис ас кежысь босьтчыны театральнӧй уджӧ. Пӧшти тӧлысьӧн-джынйӧн конкурс серти чукӧртіс выль студияӧ том йӧзӧс: Сыктывкарысь, матіг0гӧр гӧгӧрвоны олӧмсӧ.

«Фантастическая реальность». Театр-студиялӧн тайӧ нимыс абу йитчӧма космоскӧд ни научно-техническӧй прогресскӧд. Тайӧ кывъясыс кутшӧмакӧ восьтӧны и миянлысь олӧм. Мӧвпыштлӧй асныд, ставыс-ӧ сэні лючки, кыдз ми чайтам. (Та дырйи оз босьтсьыны тӧд вылӧ экономикаын, политикаын сьӧкыдлунъяс). Сідз шуяна аномальнӧй процессъяссӧ, кодъяс эмӧсь морт пытшкын да

тшӧмыс дай мӧд, коймӧд... И олӧмыс воштӧ ассьыс донсӧ, тӧдчанлунсӧ, кыдз аддзам ми Н. В. Гогольлӧн повестьын Акакийлӧн образ серти...

— И та вӧсна, — висьталӧ Юрий Васильевич, — ми шуим видлыны отсавны йӧзлы пыдісяньджык мӧвпыштлыны та йылысь, медбӧрти гӧгӧрвоны, мый морт олӧмысь ниӧм донаджыкыс, тӧдчанаджыкыс абу свет вылас...

лӧн медводдза постановка вылӧ: ӧд и карын оз на унаӧн тӧдны тайӧ театр-студия йывсьыс. Юрий Васильевич корис тшӧтш миян газет пыр юӧртны, **мый «Шинель» спектакль лоб петкӧдлӧма декабрь 5 да 6 лунъясӧ профсоюзъяслӧн областнӧй культура дворецын. Заводитчӧ 19 часын. Кыдз шуласны, радӧсь тані быдӧнлы: карса йӧзлы и налӧн гӧстьяслы.**

А. ПАВЛОВА.

Сыктывкар.

ганъяс.

Эм дженьыдик 1918 воын сійӧс ветскӧй властьлы тируйтӧмысь, а 19 реакционнӧй духов Но кыкнанысьсӧ гӧдӧма. 1933 воын ны, но лэдзисны вӧснаыс. Сэки ОГ стуйтісны сійӧс «Н ловзьӧдӧм кузя мыжалісны органи ӧдысь И. Ф. Анох 119 мортӧс.

ВОЛІС ПАСТОР

Пӧрысьяслӧн да инвалидъяслӧн «Тентюковскӧй» керка-интернатӧ неважӧн волі Сыктывкарысь сизимӧд лунся адвентистъяслӧн христианско-религиознӧй обществоӧн веськӧдлысь. Пастор М. И. Козяровскӣй висьталіс асланыс обществоын Енлы аслысногӧн эскӧм да ковмысьӧм йылысь, тӧдмӧдіс библияысь ӧткымын юкӧнӧн, лыддис молитва. Сыкӧд волысьяс лыддисны религиознӧй кывбуръяс, сьылісны вичко сьылаңкывъяс.

В. АФАНАСЬЕВ.

ВОДЗЫН — ГӦЛЬЛУН?

ГАЖТӦМА ВИДЗӦДӦНЫ АСКИА ЛУНӦ ПӦРЫСЬ ВОЙТЫР

Ӧні рыночнӧй экономика вылӧ вуджӧм йылысь быдлаын сернитоны. Олӧмыс ӧтарӧ лёкмӧ, водзӧ киссьӧ страна, надеяыс сӧмын и коли рынок вылӧ. Но и повзьӧдчысьясыд тырмӧны жӧ. Немтор пӧ перестройкасьыд эз артмы, донъяс кыпӧдӧмнад кризиссьыд он пет. Йӧзӧс, дерт, майшӧдлӧ, мый налы ваяс бурсӧ аскиа луныс. Ог-ӧ гачтӧг кольӧй, кор дзикӧдз сувтам предпринимательстволӧн туй вылӧ.

Абу долыдӧсь войнаса да уджвывса ветеранъяс, инвалидъяс, мукӧд гӧльджык войтыр. Ветеранъясӧс позьӧ гӧгӧрвоны: нэмсӧ мырсисны-уджалісны Родина вылӧ, а немтор эз нажӧвитны. Нӧшта на и гӧльлунӧ пыр пыдӧджык вӧйӧны. Эм-ӧ пӧрысьяслӧн кутшӧмкӧ надея рыночнӧй экономикаӧ вуджӧм бӧрын бурджык олӧм вылӧ, та йылысь неважӧн вӧлі сёрни войнаса да уджвывса ветеранъяс республиканскӧй советлӧн X пленум вылын.

Доклад вӧчис Коми АССР-ысь удж да социальнӧй вопросъяс кузя госкомитетса председатель О. А. Гвоздарев. Олег Алексеевич висьталіс, мый вӧчӧны республикаса государственнӧй органъяс пӧрысь йӧзлысь олӧмсӧ кокньӧдӧм могысь. Кӧть и зілис докладчик эскӧдны, мый рынок вылӧ вуджӧмыс оз сэтшӧма дойд пенсионеръясӧс, талы, думайта, ёнасӧ некод эз эскы. Со мыйта ӧні пенсионерыс, кодъяс окотитӧны на уджавны, вайны кутшӧмкӧ пӧльза обществолы, но найӧс оз босьтны удж вылӧ. Государстволы колӧны ён, вына рабочӧй кияс, а оз висьлӧс йӧз. Ӧні нин тодмышкалӧны пӧрысьясӧс вахтёръясысь, складса стӧрӧжъясысь, мукӧдлаысь. А мый лоас, накӧд, кор республикаын содасны уджтӧмалысьяс?

Сӧмын кыв вылас государство тӧждысьӧ олӧма йӧз вӧсна. Миян республикаын олӧ 184 тысяча пенсионер. На пӧвстысь 65 тысячаыслӧн пенсияыс 100 шайтысь этшаджык. Юавсьӧ, кыдзи тайӧ сьӧм вылас позьӧ ӧні лючки овны. Дерт, ӧткымын предприятие босьтчис отсавны асланыс ветеранъяслы, ичӧт пенсияа йӧзлы мынтӧны содтӧд сьӧм. Но тадзи вӧчӧны зэв гежӧд предприятиеын. Паметьӧ воӧ сӧмын Сыктывкарскӧй лесопромышленнӧй комплекс, кӧні пыдди на луктӧны ассыныс вӧвлӧм рабочӧйясӧс. Кызвын олӧма войтырыс олӧ пенсиясянь пенсияӧдз. Кыдзи татшӧмъясыс кутасны сёйны-юны, кӧмасьны-пасьтасьны донъяс содтӧм бӧрын?

Гвоздаревлӧн сёрниысь ӧтиторнӧшта эз кажитчы. Уна на пӧ эм пенсионер, кодъяс оз участвуйтны общественно пӧлезнӧй уджын. Торйӧн нин лэдзчысьӧмаӧсь сиктса олысьяс. А вот карсаяс пӧ молодечьяс. И гортаныс уджалӧны, и кооперативъяс Сыктывкарын да Воркутаын котыртісны, и садово-огороднӧй товариществоясыс быд ногыс ёнмӧдӧны. Но ӧд пенсионеръясыд абу быдлаын ӧткодьӧсь. Ог сорсьы, шуа кӧ, мый сиктса ветеранъясыдлы мудзыс унджык вичмывлӧ.

Доклад кузя пленум вылын сёрнитіс уна морт. Тӧлка мӧвпъяс вӧзйисны Воркутаысь ветеранъяслӧн сӧветса председательӧс вежысь В. С. Фролов, минпрозагысь министрӧс первой вежысь Р. Г. Поздеев, трудоустройство кузя республиканскӧй центрса директор В. Д. Смирнов да мукӧд. Дзик правӧсь вӧліны сёрнитысьяс, кор найӧ пасйисны, мый ӧні нин колӧ лӧсьӧдны сэтшӧм законъяс, кодъяс эскӧ вермисны дорйыны пенсионеръясӧс рыночнӧй экономика вылӧ вуджӧм бӧрын.

В. КАРАКЧИЕВ.

АТАМАН

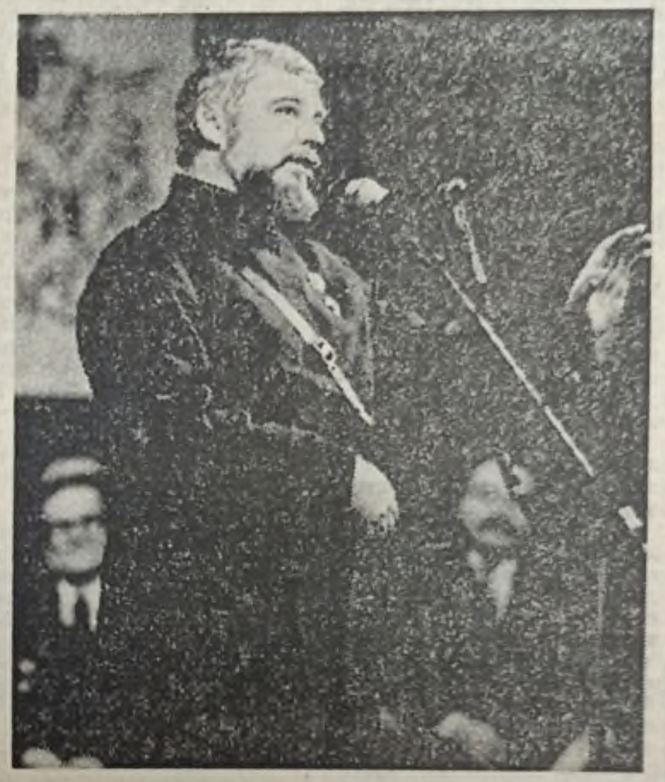

ЛЕНИНГРАД. «Невскӧй» культура дворецын вӧлі «Невскӧй станица» землячестволӧн учредительнӧй кытш. На пиын, кодъяс лыддьӧны асьныс казакъясӧн, — профессоръяс, генералъяс, врачьяс, педагогъяс. Станицаса атаманӧн найӧ бӧрйисны нимала на писатель Б. А. Алмазовӧс.

Пстербургса казачество, коді вӧлі 150 воысь дырджык, босьтліс нарын быдса район, сэні вӧліны асланыс волӧдчан заведениеяс, вичко, видзӧдісны традицияяс бӧрся, нуӧдісны зэв ыджыд благотворительнӧй удж.

Бӧр лӧсьӧдӧм казачӧй станицаын нӧсйӧны кыпӧдны ассыныс культурнӧй центр, нывбабаяслы гимназия да кадетскӧй корпус, лӧсьӧдны веськыд йитӧдъяс донскӧй да кубанскӧй станицаяскӧд.

Казачӧй станицалӧн устав серти позьӧ лоны любӧй партияын. Землячествоо пыригӧн оз видзӧдны и сы вылӧ, кутшӧм Енлы мортыс эскӧ.

СНИМОК ВЫЛЫН: сёрнитӧ атаман Б. А. Алмазов. (ТАСС-лӧн фотохроника).

Куимысь во

Ноябрь 27 лунӧ мача хоккей кузя наса чемпионатын вӧліны ӧчередной яс. Та дырйи унджыкысьсӧ вер командаяс, кодъяс ворсісны гортас. «Кузбасс» — «Динамо» (Алма-Ата) 2 : 1, «Сибсельмаш» — «Динамо» (ва) — 5 : 3, «Локомотив» — «Старт 6 : 2, СКА (Свердловск) — «Сев кель» — 5 : 1. Тайӧ пӧрйӧ Сыктыв «Строитель» ворсіс Хабаровскын СКА командакӧд. Сійӧ помасис тшӧтӧн. Сыктывкарса хоккеистъяс ысь ворсӧм бӧрын босьтісны кык Коймӧд турас очкояссӧ ювисны с «Салны» да «Водник» — 1 : 1.

Газетлӧн воддза номерын ми йӧзӧ кор да кутшӧм командаяскӧд «Строи кутас ворсны гортас. Ӧні тӧдмӧдам дьысьысьясӧс гӧстьясын ворсан граф

Медводдза мастер

Кызь арӧсысь томджык нывъяс костын дзюдо кузя СССР-са первенство вӧлі Карагандаын. Чукӧртчыліс 150 гӧгӧр морт. Ветлісны сэтчӧ и миян республикаса том спортсменкаяс.

Бура вермасис сэні Сыктывкарысь горонолӧн 5 номера ДЮСШ-са тренер-преподаватель Марина Сухорукова. Сійӧ лоис коймӧд местаын да медводдзаысь тыртіс спортса мастерлысь нормативъяс. Марина лоис дзюдо кузя. Коми ССР-са нывъяс

костын мастерӧ Перв котыртӧ лысь сӧ дидатӧн хоруков Мари и сылӧ Коюшев

Коми костын кузя Воркута ӧкмыс занмыс в Та ды

ПОВОДДЯ

Республикаса гидрометеоцентр юӧртӧ, мый ноябрь 29 лунӧ лоӧ 6—11 градус, кӧнсюрӧ 20 градус кӧдзыд.

Ноябрь 30 лунӧ лунвыв районъясын температура войнас 6—11, луннас 2—7 градус.

ГОРТСА КӦЗЯЙКАЛЫ

Капустаысь вӧлӧга

НЯНЬШОМ

Босьтӧй 500 грамм пызь, 20 грамм рокӧс, 40 грамм сакар, 60 грамм вый, 1 кольк виж (желток), 250 грамм капуста, йӧв. Посиа пыръӧм капустасӧ небаыштӧдзыс пӧжӧй солалыштӧм пиын либӧ йӧвын. Сэсся содтӧй вый либӧ гос да пӧжӧй дасьӧдз — вижкӧдтӧдз. Дась капустасӧ рокӧсалӧй, сорлалӧй пызьӧн да кӧтӧй пиньшом. Кор пиньшомыс лыбас, пуктӧй сійӧс пӧн вылӧ, вундалӧй да сетӧй водзӧ лонзьыны.

Капустаа пиньшомысь позьӧ пӧжвины пирӧг ля фаршӧн, морковӧн, тиманӧн да с. и.

ПЕЛЬМЕНЬ

Лук сорӧн жаритӧм капуста дорӧ содтӧй посиа пыръӧм 2 пӧвм кольк, солалӧй да перечалӧй. Сорассӧ тэчӧй вундалӧм пиньшом вылӧ, вӧчӧй пельменьяс да чӧвталӧй пуин ваӧ. Дась пельменьясыс кыптасны веркӧсӧ, лэптальӧй найӧс дуршлагӧн блюдиӧ, киськалӧй сывдӧм выйӧн.

Пиньшом вылӧ колӧ 1 стӧкан пызь, 1 кольк, 3 пань ва да чеполь сол.

* * *

Пувӧй нёль пельӧ вундӧм кӧчин. Босьтӧй ыджыд пиньтыр пызь, сы мында жӧ нёк, чинан кольк джын да пеуна сакар — вӧчӧй пиньшом. Пусьӧм капустасӧ рудавдӧй да гӧгӧрыс мавтӧй пиньпомнас, сэсся жаритӧй банйытӧдзыс.

ПРЕДПРИЯТИЕЯСЛЫ, ОРГАНИЗАЦИЯЯСЛЫ, КООПЕРАТИВЪЯСЛЫ

«Комистрой» ТСО-лӧн «Электромонтаж» СМУ 1991 воын да водзӧ кутас нуӧдны выльмӧдан да стройтан промышленнӧй объектъясын, олан керкаясын да соцкультбыт учрежденияясын став электромонтажнӧй уджъяс. Кутас монтируйтны ТП-яс да РП-яс.

Тайӧ объектъясас вӧчас электротехническӧй щитъяс. Вермас разлыны быд сикас лифтъяс, тӧдмавны нелючкияссӧ, бӧр монтируйтны да заводитны уджӧдны.

Договор вӧчӧм йылысь став юалӧмъясӧн шыӧдчыны татшӧм адрес кузя: 167003, Сыктывкар, Дырнос-1, Телефонъяс: 3-23-90, 3-43-74.

Газет петӧ вторникын, четвергын да субботаын. Миннысь гижны: 167610, Сыктывкар, Карл Маркс нима улича, 229. Печать керка, «Югыд туй» газет редакция.

ТЕЛЕФОНЪЯС: приёмнӧй — 2-01-16; редактор — 2-15-19; редакторбе вежысь — 2-15-57; ответственнӧй секретарь — 2-15-93; отв. секретарос вежысь — 2-55-22. ОТДЕЛЪЯС: партийнӧй олӧм да пропаганда — 2-57-19; видз-му овмӧс — 2-36-49; промышленность, строительство да транспорт — 2-27-61; культура — 2-50-57; выльторъяс — 2-27-38; письмӧяс — 2-46-36; машинной бюро — 2-12-22; выпускающӧй — 2-34-32; корректорскӧй — 2-23-41; фотолаборатория — 2-14-17. Усть-Куломын асланым корреспондент — 94-8-68.

Газет печатайт полиграфической веннелӧн головнӧ Сыктывкар. П мера керка.

● ИСТОРИЯЛӧН ЛИСТ БОКЪЯС

КОДІ СІЙӦ, СТЕПАН КУРАТОВЫС?

1875 вося ноябрь 20 луныӧ Вернӧй (ӧні Алма-Ата) карын 56 арӧсьӧн кувсис Иван Алексеевич Куратов, нималана коми поэт. Олігас сылысь вӧлі йӧзӧдӧма сӧмын некымын кывбур. Куратовлӧн озыр творчествоӧн народ вермис тӧдмасьны сӧмын революция бӧрын.

Кык да джын вояс дырджык письмӧбасис поэтлӧн рӧдвужнӧкӧд сылӧн матысса ӧрт В. И. Чистопольский, коді 1878 воын Н. А. Куратовлысь гижӧдъясӧ мӧдӧдіс «сылӧн племянницалы, С.-Петербургскӧй историко-филологическӧй институтса студент Николай Афанасьевич Куратовлы...»

Николай Куратов вайис гижӧдъясӧ чужанінас да сетіс аслас батьлы, священник Афанасийлы. Сылӧн кувсьӧм бӧрын гижӧдъясӧ дыр видзис Николайлӧн мамыс, Фивея Львовна Куратова, а сэсся найӧ воськалісны Визингаса священник Степан Афанасьевич Куратов киӧ.

Буретш Степан Куратов сетіс позянлун Гельсингфорскӧй университетса профессор И. Вихманлы, коді воліс 1901 воын Коми муӧ научнӧй командировкаӧ, не сӧмын тӧдмасьны Иван Куратовлӧн ки помысь гижӧдъясӧн, но и босьтны налысь копия...

А коді вӧлі Степан Куратовыс, кыдзи водзӧ тэчсис сылӧн олӧмыс? Весиг матысса рӧдвужыс дыр нинӧм эз тӧдны сы йылысь. Нылыс, Екатерина Степановна Зарубина, кодӧс корлісны 1956 воын СССР-са СМ бердын КГБ-ӧ, шуис, мый 1937 воын сылысь батьсӧ, Степан Афанасьевич Куратовӧс, бара арестуйтісны, и сэкысянь сы йылысь нинӧм абу тӧдса.

Госбезопасность комитетын эм неыджыд архивнӧй следственнӧй делӧ, кӧні пасйӧма, мый Степан Афанасьевич Куратовӧс, коді чужлӧма 1866 воын Сыктыв вожса Визинга сиктын, 1937 вося августын арестуйтісны НКВД органъяс.

Эм джеӊыдик пасйӧд, мый 1918 воын сійӧс мыжавлісны Советскӧй властьлы паныд йӧзӧс агитируйтӧмысь, а 1926 воын кыдз реакционнӧй духовенствоса членӧс. Но кыкнанысьӧ делӧсӧ вӧлі дугӧдӧма. 1933 воын бара босьтлісны, но лэдзисны ыджыд арлыд вӧснаыс. Сэки ОГПУ органъяс арестуйтісны сійӧс «Крестьянство бӧр ловзьӧдӧм кузя союз» вӧсна, мыжалісны организацияӧн юрнуӧдысь И. Ф. Апохинкӧд отвылысь 119 мортӧс.

1933 вося сентябрын 19 мортӧс лэдзисны. Тыдалӧ, ОГПУ органъяслы зэв окота вӧлі, мед «контрреволюционнӧй» организацияын артавсис стӧч 100 морт. «Шуд усі» и С. А. Куратовлы. Но эз дыр вӧв сійӧ вӧля вылын, 1937 вося августын Степанӧс бара арестуйтіс НКВД Сысольскӧй райотделениеса сотрудник Ефименко. Сыкӧд тшӧтш босьтісны Визингаысь вичкоса старӧста Александр Егорович Митюшевӧс.

1937 вося август 28 луныӧ Куратовӧс допроситісны. Тайӧ вӧлі сылӧн первой и медбӧръя допрос. Степан Афанасьевич эз лыддьы асьсӧ мыжаӧн.

А Куратовлӧн да Митюшевлӧн «мыжыс» вӧлі сыын, мый найӧ чукӧртісны кырымпас, мед восьтны вичко, Енлы эскысьяслы висьтавлісны сы йылысь, мый вичысьӧ странаӧс: эн пӧ кутӧй эскыны Енлы, та вӧсна и оз тырмы тіянлы нянь, колхозникъяс тшыгла кулалӧны; лоас Советскӧй Союзлы паныд война, та дырйи торйӧн нин оз позь вунӧдны Енмӧс...

Критическӧя донъялісны найӧ и 1936 вося сталинскӧй конституция: тайӧ выль конституцияыс на серти — ставнас ылӧдчӧм, медым ёнджыка грабитны йӧзӧс, дзебны мырдӧна удж, коді эм Союзын.

1937 вося август 29 луныӧ Куратовӧс мыжалісны сыысь, мый «уна во нуӧдіс партиялы да правительстволы паныд контрреволюционнӧй агитация, паськӧдіс лӧж слава, мый регыд лоӧ война да Советскӧй Союз ворсяс сэні. Чуксаліс крестьянаӧс не пырны колхозӧ, ошкис троцкистъясӧс...»

Делӧсӧ вӧлі сетӧма видлавны Коми АССР-ысь УНКВД «тройкалы». Сійӧ жӧ лунас «тройка» шуис Степан Афанасьевич Куратовӧс лыйлыны, Александр Егорович Митюшевӧс пуксьӧдны исправительнӧй трудовӧй лагерӧ 10 во кежлӧ. Делӧсӧ сдайтны архивӧ.

1937 вося август 31 луныӧ приговорсӧ вӧлі збыльмӧдӧма. Тадзи помасис Енлы эскысьяс вылын суд. С. А. Куратов сетіс олӧмсӧ аслас религиознӧй видзӧдласьяс вӧсна.

1989 вося апрельын С. А. Куратовӧс да А. Е. Митюшевӧс реабилитируйтӧма СССР-са Верховнӧй Совет Президиумлӧн указӧн.

В. ПОЛЕЦИКОВ,
Коми ССР-ысь КГБ подразделениеса начальник.

Куимысь ворсiгöн кык очко

Ноябрь 27 лунö мача хоккей кузя страна-са чемпионатын вöлiны öчередной матчьяс. Та дырiн унджыкысьсö вермисны командаяс, кодъяс ворсiсны гортас. Сiдз, «Кузбасс» — «Динамо» (Алма-Ата) — 2 : 1, «Сибсельмаш» — «Динамо» (Москва) — 5 : 3, «Локомотив» — «Старт» — 6 : 2, СКА (Свердловск) — «Североникель» — 5 : 1. Тайö пöрйö Сыктывкарса «Строитель» ворсiс Хабаровскын сэтчöс СКА командакöд. Сiйö помасис 4 : 4 тшöтöн. Сыктывкарса хоккеистъяс куимысь ворсöм бöрын босьтiсны кык очко. Коймöд турас очкояссö юкисны сiдзжö «Саяны» да «Водник» — 1 : 1.

Газетлöн воддза номерын ми йöзöдлiм, кор да кутшöм командаяскöд «Строитель» кутас ворсны гортас. Öнi тöдмöдам лыддьысьысьлсöс гöстьясын ворсан графикöн:

ноябрь 30 лун — «Локомотив» (Иркутск),

декабрь 9 лун — «Старт» (Нижньöй Новгород),

декабрь 30 лун — «Зоркий» (Красногорск),

январь 6 лун — «Динамо» (Алма-Ата),

январь 17 лун — «Североникель» (Мончегорск),

январь 20 лун — «Динамо» (Москва),

январь 28 лун — «Водник» (Архангельск),

февраль 8 лун — СКА (Свердловск),

февраль 11 лун — «Саяны» (Абакан),

февраль 14 лун — «Сибсельмаш» (Новосибирск).

Медводдза мастер

Кызь арöсысь томджык нывъяс костын дзюдо кузя СССР-са первенство вöлi Карагандаын. Чукöртчылiс 150 гöгöр морт. Ветлiсны сэтчö и миян республикаса том спортсменкаяс.

Бура вермасис сэнi Сыктывкарысь горонолöн 5 номера ДЮСШ-са тренер-преподаватель Марина Сухорукова. Сiйö лоис коймöд местаын да медводдзаысь тыртiс спортса мастерлысь норматив. Марина лоис дзюдо кузя. Коми ССР-са нывъяс костын медводдза спортса мастерöн.

Первенстволöн итог серти котыртöма СССР-са том йöзлысь сборнöй команда. Кандидатöн сэтчö лоис и М. Сухорукова.

Маринакöд тшöтш радлö и сылöн тренер Александр Коюшев.

А. ТУТРИНОВ.

Сизимöн

Коми ССР-са том йöз костын тяжёлöй атлетика кузя первенство помасис Воркутаын. Ас кодь сьöкта öкмыс атлет пöвстын сизимыс вöлi Сыктывкарысь. Та дырйи сыктывкарсаяс панйисны Воркутаса, Ухтаса, Инта, Сосногорскса да Троицко-Печорскса командаясöс. Ыджыд вын да сям петкöдлiсны Воркутаысь Виктор Полозов, Сыктывкарысь Григорий Морозов, Дмитрий Булышев да Михаил Подлегаев. Бöръя мортыс нетшыштöмöн лэптiс 130, а йöткыштöмöн 150 килограмм.

Вермысьяссö тренируйтöны спортса мастеръяс Иван Булышев да Александр Юдин.

И. КУЛИЖНИКОВ.

Редактор
А. В. УЛЬЯНОВ.

ПОВОДДЯ

Республикаса гидрометеоцентр юöртö, мый ноябрь 29 лунö лоö 6—11 градус, кöнсюрö 20 градус кöдзыд.

Ноябрь 30 лунö лунвыв районъясын температура войнас 6—11, луннас 2—7 градус.

АЦИЯЯСЛЫ,

ЫІ

ъектъясас вöчас электрoй щитъяс. Вермас разд сикас лифтъяс, тöдмавкияссö, бöр монтируйтны тны уджöдны.

с вöчöм йылысь став öн шыöдчыны татшöм ад- 167003, Сыктывкар, Дырефонъяс: 3-23-90, 3-43-74.

ДОНА
ЁРТЪЯС!

Налы, кодъяс кöсйöны ветлыны туристъясöн СССР кузя да рубеж сайö, Госстрах вöзйö выль сикас услуга — страхуйтö турист-экскурсантъясöс номинучаысь.

Ылö ветлiгöн мукöддырйи овлö быдтор. Туйö петiгöн ти кутанныд чувствуйтны асьнытö бурджыка, водзвыв кö вöчанныд страхуйтчöм йылысь договор.

Туристическöй путёвка босьтiгöн 1 шайт мынтöм бöрын ти страхуйтанныд асьнытö 3 тысяча шайт вылö. Тi лоанныд страхуйтöмаöн туристическöй либö экскурсионнöй поход заводитчöмсянь помасьтöдзыс.

Госстрахлöн Коми ССР кузя управленне.